

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за січень – квітень 2022 року

ЗМІСТ

I. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	6
1.1. Правові позиції колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	6
1.1.1. Про дотримання строку звернення до суду з позовом про визнання протиправним і скасування податкових повідомлень-рішень у разі, коли платник податків не проводив процедуру адміністративного оскарження таких рішень як досудового порядку вирішення спору	6
1.1.2. Про застосування принципу стабільності у балансі з принципами загальності оподаткування, фіскальної достатності та соціальної справедливості щодо грошових зобов'язань з рентної плати за користування надрами для видобування природного газу	8
1.1.3. Про визначення коду товару за УКТ ЗЕД і застосування ставок акцизного податку до імпортованого товару (суміші на основі зброджених напоїв)	12
1.2. Правові позиції колегій суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	14
1.2.1. Про встановлення на підставі відповідної фінансової звітності обраного суб'єктом господарювання методу оцінки фінансового зобов'язання у вигляді поворотної фінансової допомоги	14
1.2.2. Про максимальну добову розбіжність між показами лічильника сумарного обліку нафтопродуктів і даними звітних документів касового апарата	16
1.2.3. Про базу оподаткування для доходів, отриманих від провадження господарської діяльності, а також внесення змін до призначення платежу виконаного платіжного доручення	18
1.2.4. Про мораторій на проведення податкових перевірок на період карантину	19
1.2.5. Про формування електронних висновків у разі повернення надміру сплаченого податку	21
1.2.6. Про наслідки передачі третім особам обов'язку платника зі сплати єдиного внеску у взаємовідносинах між платником і повіреними за договорами доручення	22
1.2.7. Про податкову інформацію як джерело отримання даних і доказ порушення податкового законодавства	23
1.2.8. Про наслідки заборгованості за вексями після ліквідації векселетримача	25
1.2.9. Про підтвердження нарахування та розрахунку пені у разі наявності заборгованості за бюджетною позичкою	27

1.2.10. Про наслідки реалізації права платника засобами поштового зв'язку подати податкову декларацію разом із заявою про повернення сум бюджетного відшкодування	29
1.2.11. Про виконання обов'язків зі сплати єдиного соціального внеску відповідно до положень Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», який на час формування спірної вимоги не містив положень щодо звільнення від виконання цих обов'язків	31
1.2.12. Про звільнення від обкладення податком на додану вартість товарів, що належать до переліку відходів та брухту кольорових металів	33
1.2.13. Про відмову в застосуванні часткового звільнення від оподаткування товару у зв'язку із порушенням порядку його повернення на митну територію України	34
1.2.14. Про презумпцію добросовісності платника податків	36
1.2.15. Про витрати у зв'язку із лісовідновленням, які неможливо прямо пов'язати з доходом відповідного періоду	37
2. Митна справа	40
2.1. Про зміну коду товару при наступних імпорتنих операціях декларантом, який під час здійснення імпорتنих операцій у минулому самостійно визначив код товару за УКТ ЗЕД, прийнятий митним органом	40
2.2. Про наслідки відсутності в «Основних фактах і висновках», які стали підставою для застосування антидемпінгових заходів, обґрунтувань доцільності застосування підходів до встановлення розміру ставок антидемпінгового мита	41
2.3. Про повноваження митних органів після отримання результатів перевірки компетентним органом заявленої декларантом країни походження товару	43
2.4. Про визначення товарної позиції гільз згідно з УКТ ЗЕД	45
II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	47
1.1. Про законні підстави відмови у погодженні проекту землеустрою	47
1.2. Про поширення пропорції між українськими та іноземними передачами також і на фільми	48
1.3. Про призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника, який працював на посадах, віднесених до посад державних службовців	51
1.4. Про обов'язкову умову для виникнення права на отримання матеріального забезпечення у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності (вагітність та пологи)	53

1.5. Про оформлення вимоги щодо надання документів, необхідних для проведення інспекційного відвідування інспектором праці	56
1.6. Про дискреційні повноваження Держпродспоживслужби щодо підтвердження міжнародного сертифікату	58
1.7. Про обумовлену законодавством вимогу щодо іграшок, котрі вводяться в обіг на території України, відповідати вимогам Технічного регламенту № 151	61
1.8. Про обставини, за яких можливе проведення реконструкції горищ у м. Львові за відсутності згоди мешканців будинку	64
1.9. Про можливість врахувати при призначенні пенсії заробіток, отриманий за межами України	65
1.10. Про особливості перевірки громадських організацій органами Держпраці	68
1.11. Про особливості зарахування до страхового стажу особи періоду перебування на обліку в центрі зайнятості	70
1.12. Про неправомірність відмови у призначенні субсидії за житлово-комунальні послуги у зв'язку з відсутністю реєстрації місця проживання	71
1.13. Про неправомірність проведення перевірки дотримання законодавства про працю на підставі визнаного судом нечинним Порядку здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про працю	74
1.14. Про одну з підстав скасування припису, винесеного за наслідками здійснення державного нагляду (контролю)	76
1.15. Про підстави кваліфікації розповсюджувача продукції як особи, котра ввела продукцію в обіг	78
1.16. Про законодавчо визначені критерії щодо інформації про продукцію	80
III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	83
1.1. Про визначення суб'єкта контролю за бюджетами районних та міських рад	83
1.2. Про повноваження Держпраці щодо неналежного розслідування нещасних випадків	84
1.3. Про підстави прийняття рішення про заборону особі в'їзду в Україну у зв'язку з невиконанням такою особою рішень суду або органів державної влади саме під час попереднього перебування на території України	87
1.4. Про порядок реєстрації місця проживання	90
1.5. Про підстави для відміни торгів та визнання їх такими, що не відбулися	94

1.6. Про порядок прийняття рішення про зміну структури виконавчого апарату органу місцевого самоврядування та його штатної чисельності, а також витрат на утримання ради та її виконавчого комітету	97
1.7. Про порядок проведення опитування, заповнення форми оцінки ризиків вчинення домашнього насильства та винесення термінового заборонного припису	100
1.8. Про перелік кваліфікаційних критеріїв згідно із Законом України «Про публічні закупівлі»	102
1.9. Про порядок проведення індексації грошового забезпечення	104
1.10. Про вимоги до тендерної документації у випадках, коли предметом закупівлі є роботи, які потребують спеціального дозволу (ліцензії)	107
IV. Процесуальні питання	111
1.1. Про можливість подання представником довіреності в електронній формі без нотаріального посвідчення	111
1.2. Про мету продовження процесуального строку, встановленого судом	113
1.3. Про перелік випадків, у яких апеляційний адміністративний суд розглядає справи як суд першої інстанції	114
1.4. Про підстави роз'яснення судового рішення	118
1.5. Про додаткове судове рішення	119

I. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1. Оподаткування

1.1. Правові позиції колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1.1.1. Про дотримання строку звернення до суду з позовом про визнання протиправним і скасування податкових повідомлень-рішень у разі, коли платник податків не проводив процедуру адміністративного оскарження таких рішень як досудового порядку вирішення спору

Процесуальний строк звернення до суду з позовом про скасування податкового повідомлення-рішення (рішення про застосування штрафних санкцій), якщо платник не використовував процедуру досудового вирішення спору (адміністративного оскарження), визначається частиною другою статті 122 Кодексу адміністративного судочинства України – становить шість місяців і обчислюється з дня, коли особа дізналася або мала дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів

27 січня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу платника на постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 8 липня 2021 року у справі № 160/11673/20 за позовом платника до Головного управління Державної фіскальної служби у Дніпропетровській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Станом на момент формування та направлення оскаржуваних податкових повідомлень-рішень (15 лютого 2018 року) податковий орган мав актуальну податкову адресу платника. Останній звернувся з позовом до суду 23 вересня 2020 року.

Дніпропетровський окружний адміністративний суд рішенням від 27 листопада 2020 року частково задовольнив позов. Третій апеляційний адміністративний суд після відкриття апеляційного провадження у цій справі ухвалою від 2 червня 2021 року запропонував позивачеві протягом десяти днів з моменту отримання копії цієї ухвали звернутися до суду апеляційної інстанції з заявою про поновлення строку звернення до суду з позовом, указавши поважні підстави для його поновлення. Суд апеляційної інстанції зазначив, що з урахуванням положень статті 42 Податкового кодексу України оскаржувані податкові повідомлення-рішення вважаються врученими позивачу не пізніше 7 травня 2018 року, тому позивач пропустив встановлений статтею 122 Кодексу адміністративного судочинства України шестимісячний строк звернення до суду з позовом.

На виконання вимог зазначеної ухвали суду 14 червня 2021 року платник звернувся до суду з заявою, у якій просив поновити йому строк звернення до суду з цим позовом, оскільки, на його переконання, викладена в постанові Верховного Суду від 26 листопада 2020 року у справі № 500/2486/19 правова позиція стосується строку звернення до суду з позовом про скасування податкового повідомлення-рішення у разі використання платником процедури адміністративного оскарження цього рішення.

8 липня 2021 року Третій апеляційний адміністративний суд ухвалив постанову, якою скасував рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 27 листопада 2020 року, а позов залишив без розгляду на підставі пункту 8 частини першої статті 240 Кодексу адміністративного судочинства України. Не погодившись з постановою суду апеляційної інстанції, платник подав касаційну скаргу, у якій, посилаючись на неправильне застосування судом норм матеріального права та порушення норм процесуального права, просив скасувати постанову апеляційного суду та направити справу до цього суду для продовження розгляду.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши судові рішення суду апеляційної інстанції та направивши справу для продовження розгляду до суду апеляційної інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

У разі відсутності правового регулювання у спеціальних нормах законодавства, застосуванню підлягають установлені Кодексом адміністративного судочинства України загальні норми процедури судового оскарження в межах розгляду публічно-правових спорів.

Процесуальний строк звернення до суду з позовом про скасування податкового повідомлення-рішення (рішення про застосування штрафних санкцій), якщо платник не використовував процедуру досудового вирішення спору (адміністративного оскарження) визначається частиною другою статті 122 Кодексу адміністративного судочинства України – становить шість місяців і обчислюється з дня, коли особа дізналася або мала дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів.

Такий висновок не суперечить пункту 56.18 статті 56 Податкового кодексу України, який закріплює право на звернення до суду з позовом у будь-який момент після отримання такого рішення. Під час реалізації цього права має враховуватися строк давності.

Зміна судової практики, що відбулася після ухвалення судами остаточного рішення, не повинна порушувати принцип правової визначеності та стабільності правового регулювання, чинного на час розгляду справи судами попередніх інстанцій. Задля додержання принципу правової визначеності та забезпечення права на справедливий суд, які є елементами принципу верховенства права, зміна сталої судової практики, яка відбулася на користь тлумачення норм права щодо застосування коротших строків звернення до суду, може розглядатися судами як поважна причина під час вирішення питання про поновлення строків звернення

до суду в податкових правовідносинах, які виникли та набули характеру спірних до зміни такої судової практики.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 січня 2022 року у справі № 160/11673/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103034921>.

1.1.2. Про застосування принципу стабільності у балансі з принципами загальності оподаткування, фіскальної достатності та соціальної справедливості щодо грошових зобов'язань з рентної плати за користування надрами для видобування природного газу

Застосування підвищеної ставки рентної плати у 2015 році було виправданим і не може оцінюватися як свавільне втручання у право на мирне володіння майном, оскільки відбувалося з огляду на суспільні інтереси держави. Немає колізії між нормою підпункту 4.1.9 пункту 4.1 статті 4 Податкового кодексу України та принципом стабільності, який застосовується в системному зв'язку з іншими принципами податкового законодавства. Така норма не застосовується лише тоді, якщо вона суперечить принципу верховенства права в контексті права платника податку на мирне володіння майном

19 квітня 2021 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби у Полтавській області на рішення Полтавського окружного адміністративного суду від 4 червня 2020 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 15 жовтня 2020 року у справі № 816/687/16 за позовом Спільного підприємства «Полтавська газонафтова компанія» до Офісу великих платників податків Державної податкової служби про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган донарахував платнику грошові зобов'язання (податкові зобов'язання та штрафні санкції) з рентної плати за користування надрами для видобування природного газу, зокрема нафтового (попутного) газу з покладів, які повністю або частково залягають на глибині до 5 000 м за II квартал 2015 року.

Платник указав, що оскаржувані податкові повідомлення-рішення не відповідають принципу стабільності, закріпленому в підпункті 4.1.9 пункту 4.1 статті 4 Податкового кодексу України. На його думку, закон про нові ставки збору за користування надрами був прийнятий пізніше ніж за шість місяців до початку нового бюджетного періоду.

Контролюючий орган зазначив, що платник був обізнаний про підвищення ставки, оскільки було подано податковий розрахунок з плати за користування надрами для видобування корисних копалин за вказаний податковий звітний період, у якому були задекларовані податкові зобов'язання з плати за користування

надрами для видобування корисних копалин із застосуванням ставки, встановленої пунктом 252.20 статті 252 Податкового кодексу України. В уточнюючих податкових розрахунках платник визначив рентну плату із застосуванням ставки 28%.

Компанія «JKX Oil & PLC», якій належить 100% статутного капіталу Спільного підприємства «Полтавська газонафтова компанія», зверталася до Київського апеляційного суду за виконанням рішення Постійного третейського суду (м. Лондон) від 6 лютого 2017 року у справі № 2015-11 за позовом компанії «JKX Oil & PLC» до України про відшкодування шкоди, завданої, зокрема внаслідок запровадження ставки плати за видобування природного газу Законом України від 31 липня 2014 року № 1621-VII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України», як порушення умов Угоди між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії про сприяння і взаємний захист інвестицій від 10 лютого 1993 року. В зазначеному рішенні,

яке прийняте до виконання в Україні згідно з ухвалою Київського апеляційного суду від 5 липня 2019 року (справа № 824/22/19, провадження № 2к/824/28/2019). Постійний третейський суд прийняв за аргумент обґрунтування державою Україна підвищення ставки плати за видобування природного газу як вимушений екстрений крок задля задоволення надзвичайних державних потреб, зумовлений економічною, політичною та воєнною кризою. Було визнано, що держава Україна в такій ситуації має досить широкі повноваження на підвищення ставок у податковій сфері, і це є лише тимчасовим інструментом реагування на надзвичайну ситуацію загальнодержавного рівня. Суд також зазначив, що ці тимчасові заходи були застосовані в умовах явної надзвичайної ситуації загальнодержавного рівня та були, зрештою, скасовані, коли ситуація дещо стабілізувалася.

Дослідивши ексклюзивні повноваження парламенту щодо різкого підвищення рентної плати з серпня 2014 року й обґрунтованість засобів контролю газового ринку, Постійний третейський суд указав, що стабільність має загальне застосування та не виключає підвищення розміру ставок, а вимоги законодавства не можуть вважатися спеціальними зобов'язаннями, захищеними від подальших змін у застосовуваному законодавстві.

Суд констатував, що запроваджені Україною підвищені ставки рентної плати відповідали законній політичній меті – мобілізації коштів для цілей національної безпеки в умовах реальної загрози військової агресії з боку Російської Федерації, ураховуючи інтереси інвесторів та інших зацікавлених сторін. Економіко-політична ситуація в державі безпосередньо впливає на законні очікування, і в умовах надзвичайно глибокої економічної кризи ні в кого не повинні виникати законні сподівання на те, що зміни у правовій системі не відбудуться. Тому навіть значне підвищення рентної плати, застосоване серед інших заходів у відповідному секторі економіки як тимчасовий крок реагування на надзвичайну ситуацію загальнодержавного рівня, не руйнує законних очікувань. Загальне зобов'язання держави із забезпечення стабільних і передбачуваних умов обов'язково потрібно

врівноважувати з її суверенним правом приймати закони відповідно до суспільних інтересів.

Полтавський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Другого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що позивач правильно розрахував податкові зобов'язання за II квартал 2015 року за ставкою 28%, оскільки з 1 січня 2015 року установлена рентна плата підлягала застосуванню у 2016 році. Неузгодженість норм Податкового кодексу України, які регулювали спірні правовідносини, дає підстави для їх різного тлумачення. Тому контролюючий орган, приймаючи оскаржувані податкові повідомлення-рішення, мав застосувати норми пункту 56.21 статті 56 Податкового кодексу України.

Верховний задовольнив Суд касаційну скаргу, скасувавши судові рішення судів попередніх інстанцій та ухваливши нову постанову, якою відмовив у задоволенні позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

У Конституції України відсутні норми, які б зобов'язували Верховну Раду України дотримуватися особливого порядку введення в дію норм з питань оподаткування. Будь-які норми будь-якого попереднього закону не можуть обмежувати законодавчих повноважень Верховної Ради України на зміну нормативного регулювання, за винятком випадків, коли такі обмеження випливають із норм Конституції України або міжнародних договорів України, ратифікованих Верховною Радою України.

Приймаючи будь-який закон, зокрема, в галузі оподаткування, парламент має враховувати норми Конституції України та міжнародних договорів України, включаючи дотримання справедливого балансу між публічними та приватними інтересами, що впливає зі змісту статті 8 Конституції України та Конвенції про захист прав і основоположних свобод. Відповідні межі є обов'язковими для Верховної Ради України, попри те, чи знайшло це закріплення у вітчизняному у законодавстві.

Норму-принцип стабільності податкового законодавства не можна вважати нормою, що змінює порядок набрання чинності або вступу в дію всіх нових податкових правил. Принцип стабільності податкового законодавства перебуває у складі такого структурного елементу принципу верховенства права, як правова визначеність. Стабільність податкового законодавства передбачає законні очікування платника щодо незмінності правового режиму оподаткування. Водночас такі очікування від законодавця мають бути врівноважені з правом держави приймати закони відповідно до суспільних (публічних) інтересів.

Тобто необхідно враховувати соціальні, політичні, економічні, безпекові чинники, які існують на момент прийняття законодавчого акта. Питання щодо застосування норм законів про зміну будь-яких елементів податків (зборів), які прийняті без врахування темпоральних меж, установлених підпунктом 4.1.9 пункту 4.1 статті 4 Податкового кодексу України, не повинно вирішуватися шляхом прямого зіставлення цих норм. Оцінка змін у правовому режимі оподаткування

на її відповідність правовій визначеності має відбуватись на підставі порівнювання та оцінювання обставин, внаслідок яких діяв законодавець, приймаючи рішення про зміну ставок податку (збору), а також з врахуванням того, чи є цей захід постійним або тимчасовим.

Держава повинна дбати про розвиток підприємницької діяльності в Україні, яка має базуватися на рівних і прозорих умовах для усіх суб'єктів господарювання. Звідси випливає заборона установлення законами правил, які унеможливають чи надто обтяжують підприємницьку діяльність, створюють нерівні умови для різних суб'єктів господарювання, передбачають невинуваті обмеження на використання громадянами своєї власності, зокрема, для цілей підприємництва.

Водночас держава має піклуватися про соціальну спрямованість економіки, що передбачає можливість покладення на суб'єктів господарювання справедливого і пропорційного обов'язку з вилучення частини створюваного продукту на користь менш забезпечених верств населення. Це кореспондується з приписами статті 67 Конституції України про обов'язок кожного сплачувати податки та збори в порядку і розмірах, встановлених законом, а також з такими принципами податкового законодавства, закріпленими в пункті 4.1 статті 4 Податкового кодексу України, як загальність оподаткування, рівність усіх платників податків перед законом та недопущення будь-яких проявів дискримінації, фіскальна достатність, соціальна справедливість.

Норма підпункту 4.1.9 пункту 4.1 статті 4 Податкового кодексу України не скасовує дію інших норм Податкового кодексу України, зокрема пункту 252.20 статті 252 Податкового кодексу України, яка діяла з 1 січня 2015 року.

Закон України від 28 грудня 2014 року № 71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» був прийнятий в таких же економіко-політичних умовах, що і Закон України від 31 липня 2014 року № 1621-VII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України». Наведене є справедливим і прийнятним для оцінки мети, яку переслідував законодавець при продовженні дії ставки за видобування природного газу, вперше введеної Законом № 1621-VII, на 2015 рік, як легітимної. За вказаних економіко-політичних умов застосування підвищеної ставки рентної плати у 2015 році було виправданим і не може оцінюватися як свавільне втручання у право на мирне володіння майном, оскільки відбувалося з огляду на публічні інтереси держави. Принцип стабільності під час прийняття Закону № 71-VIII був застосований в балансі з принципами загальності оподаткування, фіскальної достатності та соціальної справедливості.

Соціальний ефект такої політики був скерований, зокрема, на реальне забезпечення виконання функцій держави щодо збалансування бюджету і забезпечення видатків на оборону, соціальний захист населення в складних економічних умовах фактичної військової агресії. Установлення податків на користування природними ресурсами має пряму суспільну направленість і пряме вираження суспільного інтересу.

Порівняння наслідків підвищення ставок рентної плати за користування надрами для відповідних суб'єктів господарювання, зокрема, для позивача з фіскальним та соціальним ефектом, на досягнення якого це було направлено, указує на користь висновку, що підвищення ставок рентної плати не порушило норми Конституції України, було пропорційним у відповідній ситуації щодо втручання держави у право власності платників податків, для яких був встановлений обов'язок сплатити до бюджету додаткові кошти, а також забезпечило баланс між публічними та приватними інтересами. Про вимушеність такого заходу з боку держави свідчить і така обставина, як зменшення ставки рентної плати з 1 січня 2016 року до рівня, який існував до 3 серпня 2014 року.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 квітня 2022 року у справі № 816/687/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104044775>.

1.1.3. Про визначення коду товару за УКТ ЗЕД і застосування ставок акцизного податку до імпортованого товару (суміші на основі зброджених напоїв)

Найбільш точний опис товару (суміші зі зброджених напоїв та суміші на основі зброджених напоїв) для цілей оподаткування акцизним податком – це саме «інші зброджені напої» (включаючи суміші зі зброджених напоїв та суміші на основі зброджених напоїв), фактична міцність яких вища за 1,2 відсотка об'ємних одиниць етилового спирту, але не перевищує 22 відсотки об'ємних одиниць етилового спирту (за кодом 2206 00 39 00). Акцизний податок за ввезений товар має сплачуватися за ставкою 8,02 грн за 1 літр

19 квітня 2022 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Галицької митниці Держмитслужби (як правонаступника Львівської митниці Державної фіскальної служби) на рішення Львівського окружного адміністративного суду від 17 грудня 2019 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 14 травня 2020 року у справі № 1.380.2019.005537 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Регно Італія УА» до Львівської митниці Державної фіскальної служби про визнання протиправними та скасування карток відмови.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник податків на підставі договору ввіз на митну територію України алкогольні напої (ароматизовані напої «Fiorelli Fragolino Bianco», «Rosso Spumante Pesca», «Moscato Ananas Fiorelli», «Moscato Mandarino Fiorelli»), указавши в митних деклараціях код товару згідно з УКТ ЗЕД як 2206 00 39 00. Ставку акцизного податку було визначено в розмірі 8,02 грн за 1 літр. Контролюючий орган сформував картки відмови у прийнятті митних декларацій, митному оформленні випуску чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення,

у яких зазначено про неможливість завершити митне оформлення у зв'язку з тим, що платник неправильно застосував ставку акцизного податку 8,02 грн за 1 літр замість 11,65 грн за 1 літр.

Львівський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що платник імпортував суміші зі зброджених напоїв і суміші на основі зброджених напоїв (алкогольні напої «Fiorelli Fragolino Bianco», «Rosso Spumante Pesca», «Moscato Ananas Fiorelli», «Moscato Mandarino Fiorelli»), а не ігристі вина, газовані вина чи зброджені напої, тому акцизний податок за ввезений товар має сплачуватися за ставкою 8,02 грн за 1 літр.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідність десятизначному коду УКТ ЗЕД є лише передумовою, що забезпечує можливість переходу до чотиризначного коду, оскільки декларування товару за чотиризначним номером товарної позиції є технічно неможливим без зазначення товарної підкатегорії.

Найбільш точний опис товару (суміші зі зброджених напоїв та суміші на основі зброджених напоїв) для цілей оподаткування акцизним податком – це саме «інші зброджені напої» (включаючи суміші зі зброджених напоїв та суміші на основі зброджених напоїв), фактична міцність яких вища за 1,2 відсотка об'ємних одиниць етилового спирту, але не перевищує 22 відсотки об'ємних одиниць етилового спирту (за кодом 2206 00 39 00).

Імпортований позивачем товар згадується у двох різних колонках таблиці ставок акцизного податку, вказаних у підпункті 215.3.1 пункту 215.3 статті 215 Податкового кодексу України. Відповідні колонки зі ставкою 8,02 грн за 1 літр (друга колонка) та 11,65 грн за 1 літр (перша колонка) співвідносяться як загальне та спеціальне.

У положеннях Податкового кодексу України з-поміж основних засад податкового законодавства передбачено принцип презумпції правомірності рішень платника, коли йдеться про неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків, унаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу.

Застосування спеціальної ставки у розмірі 11,65 грн за 1 літр вимагає відповідності товарів низці класифікаційних ознак, які стосуються як хіміко-біологічних властивостей, так і технологічних вимог транспортування імпортованого товару.

Ставка у розмірі 8,02 грн за 1 літр включає ширший перелік товарних позицій. Застосування обумовлено насамперед відсутністю зазначення відповідних товарних позицій в іншому місці. Зокрема, йдеться про суміші зі зброджених напоїв та суміші на основі зброджених напоїв, що відповідають номенклатурі та опису імпортованого позивачем товару.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 квітня 2022 року у справі № 1.380.2019.005537 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104400856>.

1.2. Правові позиції колегій суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1.2.1. Про встановлення на підставі відповідної фінансової звітності обраного суб'єктом господарювання методу оцінки фінансового зобов'язання у вигляді поворотної фінансової допомоги

Позикові кошти спочатку обліковуються за справедливою вартістю за вирахуванням витрат, понесених на проведення операції, а надалі обліковуються за амортизаційною вартістю з використанням методу ефективної процентної ставки

20 січня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Приватного акціонерного товариства «Славгородський арматурний завод» на рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 28 листопада 2019 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 24 вересня 2020 року у справі № 160/6107/19 за позовом Приватного акціонерного товариства «Славгородський арматурний завод» до Головного управління Державної фіскальної служби у Дніпропетровській області (Головного управління Державної податкової служби у Дніпропетровській області як правонаступника) про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Загальна сума непогашеної поворотної фінансової допомоги, термін якої було продовжено до 31 грудня 2019 року, складала 5 608 000 грн. Контролюючий орган дійшов висновку, що зазначена кредиторська заборгованість є довгостроковою у зв'язку з пролонгацією кожного року строків її повернення на підставі додаткових угод, тому ці суми згідно з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку підлягають дисконтуванню.

Водночас матеріали справи не містять жодних документів, які б підтверджували факт здійснення первісної оцінки отриманих позикових коштів та їх подальшого обліку згідно з правилами, закріпленими в обліковій політиці підприємства.

Дніпропетровський окружний адміністративний суд рішенням від 28 листопада 2019 року, залишеним без змін постановою Третього апеляційного адміністративного суду від 24 вересня 2020 року, частково задовольнив позов, зокрема, визнавши протиправними та скасувавши податкове повідомлення-рішення в частині нарахування грошових зобов'язань з податку на прибуток приватних підприємств за податковим зобов'язанням в сумі 2 997 грн та за штрафними санкціями в сумі 749,25 грн, а також податкове повідомлення-рішення в частині

зменшення суми від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток у розмірі 176 637 грн. У задоволенні решти позовних вимог було відмовлено.

Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що укладення додаткових угод і пролонгація зобов'язань фактично змінює умови первинного договору про надання поворотної фінансової допомоги та змінює статус заборгованості, тому спірні зобов'язання за своєю суттю станом на 31 грудня 2018 року є довгостроковими.

Суди попередніх інстанцій залишили поза увагою та оцінкою доводи платника, що його контрагент є акціонером підприємства позивача, тому отримана від нього поворотна фінансова допомога не впливає на фінансовий результат до оподаткування, а враховується безпосередньо у складі іншого додаткового капіталу.

Таким чином, Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасувавши судові рішення судів попередніх інстанцій у частині відмови в задоволенні позовних вимог про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень в частині збільшення грошового зобов'язання з податку на прибуток приватних підприємств за основним зобов'язанням на 401 312 грн та за штрафними (фінансовими) санкціями – на 100 328 грн; в частині зменшення суми від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток на 390 301,11 грн, а також у частині розподілу судових витрат. Справу було направлено в цій частині на новий розгляд до суду апеляційної інстанції. В іншій частині судові рішення судів попередніх інстанцій були залишені без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Суб'єкти господарювання, які ведуть бухгалтерський облік за правилами Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, подають у балансі фінансові зобов'язання за однією з двох оцінок: за справедливою вартістю; за амортизованою собівартістю (параграф 5.2.1 пункту 5.1 розділу 5 Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку 9 «Фінансові інструменти»). Первісна оцінка фінансового зобов'язання здійснюється за їхньою справедливою вартістю (параграф 5.1.1 пункту 5.1 розділу 5 Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку 9 «Фінансові інструменти»). Приписи пункту 9 Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка», які визначають поняття «амортизованої собівартості фінансового активу або фінансового зобов'язання», свідчать, що при обранні суб'єктом господарювання указанного виду оцінки застосовується ефективна ставка відсотка, яка передбачає дисконтування фінансового зобов'язання (тобто приведення майбутньої вартості грошового потоку до теперішньої). Справедливу вартість визначають Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 13 «Оцінка справедливої вартості».

Установлюючи на підставі відповідної фінансової звітності обраного суб'єктом господарювання методу оцінки фінансового зобов'язання у вигляді поворотної фінансової допомоги, помилковим є застосування до спірних правовідносин приписів Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення: умовні зобов'язання та умовні активи». У цьому разі поворотна грошова допомога не може бути розцінена як забезпечення, оскільки надана на відповідний строк у визначеній грошовій сумі. Позикові кошти спочатку обліковуються за справедливою вартістю за вирахуванням витрат, понесених

на проведення операції, а надалі обліковуються за амортизаційною вартістю з використанням методу ефективної процентної ставки.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 січня 2022 року у справі № 160/6107/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103028095>.

1.2.2. Про максимальну добову розбіжність між показами лічильника сумарного обліку нафтопродуктів і даними звітних документів касового апарата

Після оприбуткування нафтопродуктів дані лічильника сумарного обліку паливно-роздавальних колонок, система керування паливно-роздавальними колонками та реєстратори розрахункових операцій діють як одне ціле, а розбіжність між ними не повинна становити більш ніж 0,1 %. Дані про пальне, оприбутковане згідно з даними бухгалтерського обліку, мають відповідати даним реєстратора розрахункових операцій, який є носієм доказової інформації про обіг пального на АЗС

8 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Сокар Петролеум» на постанову Черкаського окружного адміністративного суду від 31 січня 2017 року й ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 6 квітня 2017 року у справі № 823/2062/16 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Сокар Петролеум» до Державної податкової інспекції у місті Черкаси Головного управління Державної фіскальної служби у Черкаській області про скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Було проведено фактичну перевірку АЗС щодо додержання законодавчих вимог під час здійснення оптової та роздрібною торгівлі алкогольними напоями та/або тютюновими виробами. Було складено акт про порушені вимоги пункту 12 статті 3 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг», що виражалось у порушенні ведення обліку товарних запасів за місцем реалізації як надлишок дизельного палива в кількості 242,55 л загальною вартістю 5 091,12 грн.

В акті перевірки була відсутня інформація щодо наявності розбіжностей між даними X-звіту реєстратора РРО, видрукуваного на момент перевірки, та фактичними залишками нафтопродуктів на АЗС, визначених шляхом інвентаризації цих залишків. Податковий орган не зафіксував факт реалізації необлікованого товару, а послався лише на порушення порядку обліку товару за місцем реалізації. У період проведення фактичної перевірки не проводилася інвентаризація залишку нафтопродуктів в резервуарах, оскільки відсутні форми N3-НП, N7-НП, N23-НП, акт інвентаризації форми N20-НП, порівняльні відомості результатів інвентаризації нафтопродуктів форми N27-НП, відомості наявності

нафтопродуктів в технологічних трубопроводах форми N35-НП, а також підписи всіх членів інвентаризаційної комісії, обов'язкових під час проведення інвентаризації.

Черкаський окружний адміністративний суд постановою від 31 січня 2017 року, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду від 6 квітня 2017 року, повністю відмовив у задоволенні позову. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що оскільки під час проведення перевірки було встановлено наявність на АЗС необлікованих нафтопродуктів, то в контролюючого органу були наявні правові підстави для застосування до позивача штрафних санкцій, передбачених статтею 20 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» у розмірі 10182,24 грн.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Після оприбуткування нафтопродуктів, дані лічильника сумарного обліку паливно-роздавальних колонок, система керування паливно-роздавальними колонками та реєстратори розрахункових операцій – діють як одне ціле, а розбіжність між ними не повинна становити більш ніж 0,1%. Дані про пальне, оприбутковане згідно з даними бухгалтерського обліку, мають відповідати даним реєстратора розрахункових операцій, який є носієм доказової інформації про обіг пального на АЗС.

Належним і правомірним способом перевірки наявності неоприбуткованих нафтопродуктів є визначення різниці між кількістю нафтопродуктів, які надійшли на АЗС, та кількістю реалізованих нафтопродуктів як зіставлення даних обліку звітів АЗС за формою N16-НП та N17-НП, даних РРО з фактичними вимірюваннями залишків пального в резервуарах. Якщо різниця показників є меншою ніж кількість фактично наявного в резервуарах пального, то відбувається реалізація товарів, які не обліковані у встановленому порядку.

Виявлення необлікованого товару можливе не лише шляхом проведення інвентаризації та складення відповідних форм N3-НП, N7-НП, N23-НП, акту інвентаризації форми N20-НП, порівняльної відомості результатів інвентаризації нафтопродуктів форми N27-НП, відомості про наявність нафтопродуктів в технологічних трубопроводах форми N35-НП. Порядок інвентаризації, який стосується проведення внутрішньої інвентаризації нафтопродуктів на підприємствах після призначення розпорядчим документом керівника підприємства інвентаризаційної комісії та встановлення ним термінів початку та завершення робіт з інвентаризації, – не пов'язаний з проведенням інвентаризації у разі проведення фактичної перевірки контролюючими органами та не може застосовуватись в межах таких правовідносин.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 8 лютого 2022 року у справі № 823/2062/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103128833>.

1.2.3. Про базу оподаткування для доходів, отриманих від провадження господарської діяльності, а також внесення змін до призначення платежу виконаного платіжного доручення

Чистий оподатковуваний дохід є базою оподаткування для доходів, отриманих від провадження господарської діяльності, не лише для обчислення податку на доходи фізичних осіб, а й для єдиного внеску та військового збору. З моменту перерахування грошових коштів на рахунок отримувача обов'язок банку з виконання доручення платника вважається виконаним. Уточнення інформації, вказаної

у реквізиті «Призначення платежу» виконаного платіжного доручення, вирішується сторонами в порядку, узгодженому між ними, без участі банку

17 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу фізичної особи-підприємця на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 29 вересня 2020 року у справі № 1.380.2019.003363 за позовом фізичної особи-підприємця до Головного управління Державної податкової служби у Львівській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень, вимоги про сплату боргу (недоїмки) та рішення про застосування штрафних санкцій за донарахування своєчасно не нарахованого єдиного внеску.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган зробив висновки про податкові правопорушення платника на підставі платіжних доручень, оскільки не було надано доказів загального оподаткованого доходу і витрат, пов'язаних з його господарською діяльністю, зокрема, договорів про надання поворотної безвідсоткової допомоги, доказів отримання доходу як післяплати за відвантажений товар і реєстрації відповідних податкових накладних за первинним відавантаженням товару. Проведеною перевіркою було встановлено порушення граничних термінів реєстрації податкових накладних. На підставі виявлених порушень були прийняті оскаржувані податкові повідомлення-рішення.

Львівський окружний адміністративний суд рішенням від 6 лютого 2020 року відмовив у задоволенні позову. Суд першої інстанції виходив з того, що контролюючий орган правомірно донарахував грошові зобов'язання оскаржуваними податковими повідомленнями-рішеннями, оскільки платник не надав доказів, – відомостей з книги обліку доходів та витрат і задекларованого розміру загального оподаткованого доходу і витрат, пов'язаних з господарською діяльністю, – що унеможлиблює визначення чистого доходу.

Восьмий апеляційний адміністративний суд постановою від 29 вересня 2020 року скасував рішення Львівського окружного адміністративного суду в частині позовних вимог про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень, визнано протиправними та скасовано прийняті рішення. У решті рішення суду першої інстанції було залишено без змін. Суд апеляційної

інстанції дійшов висновку, що платник правомірно змінив волевиявлення у розпорядженні коштами у межах господарської діяльності між ним та контрагентом шляхом надіслання листів, оскільки суми коштів у платіжних дорученнях відповідали сумам коштів, визначених у договорах про надання безвідсоткової фінансової допомоги.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Чистий оподатковуваний дохід є базою оподаткування для доходів, отриманих від провадження господарської діяльності, не лише для обчислення податку на доходи фізичних осіб, а й для єдиного внеску та військового збору.

Право визначати призначення платежу відповідно до чинного законодавства України належить лише платнику, тобто особі, який здійснює відповідний платіж. Якщо грошові кошти вже були списані з рахунку платника та зараховані на рахунок отримувача, переказ набуває статусу завершеного (пункт 30.1 статті 30 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні»). З моменту перерахування грошових коштів на рахунок отримувача обов'язок банку з виконання доручення платника вважається виконаним. Внесення змін до призначення платежу такого платіжного доручення є неможливим.

Уточнення інформації, вказаної у реквізиті «Призначення платежу» виконаного платіжного доручення вирішується сторонами у порядку, узгодженому між ними, без участі банку. Зміна волевиявлення у розпорядженні коштами є господарськими правовідносинами та визначається цивільно-правовими угодами, укладеними між сторонами.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 лютого 2022 року у справі № 1.380.2019.003363 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103402251>.

1.2.4. Про мораторій на проведення податкових перевірок на період карантину

Податковий кодекс України встановлює мораторій на проведення податкових перевірок на період карантину

22 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Крейн Юкрейн» на рішення Одеського окружного адміністративного суду від 1 жовтня 2021 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 8 грудня 2021 року у справі № 420/12859/21 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Крейн Юкрейн» до Головного управління Державної податкової служби в Одеській області про визнання протиправним та скасування наказу про проведення документальної планової перевірки платника.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

16 липня 2021 року платник отримав від податкового органу копію наказу про проведення документальної планової перевірки та повідомлення про проведення такої перевірки. На переконання позивача, зазначений наказ є протиправним, оскільки винесений з порушенням пункту 52-2 підрозділу 10 розділу XX Податкового кодексу України в редакції Закону України № 540-IX від 30 березня 2020 року, яким встановлено мораторій на проведення документальних та фактичних перевірок на період з 18 березня 2020 року по останній календарний день місяця, у якому завершується дія карантину.

Одеський окружний адміністративний суд рішенням від 1 жовтня 2021 року, залишеним без змін постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 8 грудня 2021 року, відмовив у задоволенні позову. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що податковий орган, фактично після прийняття постанови Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2021 року № 89 «Про скорочення строку дії обмеження в частині дії мораторію на проведення деяких видів перевірок»,

був наділений повноваженнями здійснювати проведення документальної планової перевірки з дотриманням вимог пункту 77.4 статті 77 Податкового кодексу України.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржувані судові рішення й ухваливши нове, яким задовольнив позов.

ОЦІНКА СУДУ

У разі суперечливих правил і положень щодо дії мораторію на проведення перевірок у Податковому кодексу України та в постанові Кабінету Міністрів України – застосуванню підлягають положення і правила саме Податкового кодексу України.

Зміна приписів Податкового кодексу України здійснюється лише на підставі законів про внесення змін до цього Кодексу. Зміна строків дії мораторію може відбутися шляхом прямого внесення змін до Податкового кодексу України.

Мораторій на проведення податкових перевірок на період карантину закріплений пунктом 52-2 підрозділу 10 розділу XX Перехідних положень Податкового кодексу України. Не було зупинено дію вказаної норми в частині обмежень на проведення планових перевірок. Вимоги зазначеного пункту Податкового кодексу України пов'язані та прямо скеровують до актів Кабінету Міністрів України, на підставі яких завершується дія карантину з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 лютого 2022 року у справі № 420/12859/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103521476>.

1.2.5. Про формування електронних висновків у разі повернення надміру сплаченого податку

Повернення надміру сплаченого податку здійснюється шляхом формування електронного висновку територіальним підрозділом контролюючого органу

22 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Центрального міжрегіонального управління Державної податкової служби по роботі з великими платниками податків на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 7 липня 2021 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 16 листопада 2021 року у справі № 826/3519/18 за позовом Приватного акціонерного товариства «ВТБ Банк» до Центрального міжрегіонального управління Державної податкової служби по роботі з великими платниками податків про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання скласти та подати органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, висновок про повернення суми надміру сплачених грошових зобов'язань з податку на прибуток підприємств.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У платника був наявний не повністю погашений податковий борг. Податковий орган, після отримання листа про повернення надмірно сплачених сум грошових зобов'язань, не розпочав процедуру повернення надміру сплачених грошових зобов'язань платника.

Окружний адміністративний суд міста Києва рішенням від 7 липня 2021 року, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 16 листопада 2021 року, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що відповідач не виконав покладених на нього обов'язків щодо надання органу казначейства висновку про повернення відповідних сум коштів із відповідного бюджету, чим допустив протиправну бездіяльність і порушив право позивача

на повернення надміру сплачених грошових зобов'язань з податку на прибуток.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Повернення надміру сплаченого податку здійснюється шляхом формування електронного висновку територіальним підрозділом контролюючого органу.

Щодо посилання скажника на наявність підстав для застосування правових висновків Верховного Суду, викладених у постановках від 12 березня 2019 року у справі № 826/12323/16, від 10 березня 2020 року у справі № 815/3066/15, від 10 грудня 2020 року у справі № 826/4871/17, то предметом судових розглядів у згаданих справах була оцінка правомірності відмови у поверненні платнику надміру сплачених податкових зобов'язань, ураховуючи наявність у платника узгодженого податкового боргу.

У цій справі на момент звернення до податкового органу із заявами про повернення надмірно сплачених податкових зобов'язань, у платника був відсутній податковий борг, який виник пізніше, внаслідок розпочатої процедури ліквідації банку. Отже, спірні правовідносини виникли за різних обставин справи, хоча і мають однаковий привід – правомірність відмови у поверненні платнику надміру сплачених податкових зобов'язань, що вказує на квазітотожність правовідносин у зазначених справах.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 лютого 2022 року у справі № 826/3519/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103521455>.

1.2.6. Про наслідки передачі третім особам обов'язку платника зі сплати єдиного внеску у взаємовідносинах між платником і повіреними за договорами доручення

Реалізація взаємовідносин між платником і повіреними за договорами доручення не зумовлює передачі третім особам обов'язку платника зі сплати єдиного внеску. Власником коштів є саме платник, від імені якого здійснено відповідні платежі коштом сум єдиного соціального внеску, а не будь-яка третя особа

24 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Східного міжрегіонального управління Державної податкової служби по роботі з великими платниками податків на рішення Луганського окружного адміністративного суду від 14 квітня 2021 року та постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 23 червня 2021 року у справі № 360/893/20 за позовом Приватного акціонерного товариства «Северодонецьке об'єднання Азот» до Офісу великих платників податків Державної податкової служби (Східного міжрегіонального управління Державної податкової служби по роботі з великими платниками податків як правонаступника) про визнання протиправним і скасування рішення про застосування штрафних санкцій та нарахування пені за несплату / неперерахування або несвоєчасну сплату / несвоєчасне перерахування єдиного внеску.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Приватне акціонерне товариство «Северодонецьке об'єднання Азот» звернулося до суду з позовом до Офісу великих платників податків Державної податкової служби (Східного міжрегіонального управління Державної податкової служби по роботі з великими платниками податків як правонаступника), у якому просило визнати протиправним і скасувати рішення про застосування штрафних санкцій та нарахування пені за несплату / неперерахування або несвоєчасну сплату / несвоєчасне перерахування єдиного внеску.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою суду апеляційної інстанції, було задоволено адміністративний позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що до 2019 року позивач був звільнений від відповідальності за несвоєчасне виконання обов'язків зі сплати єдиного внеску

у зв'язку з перебуванням на обліку в органах доходів і зборів, розташованих на території населених пунктів, де проводилася антитерористична операція. З 2019 року, у зв'язку з арештом коштів, сплату єдиного внеску здійснювали повірені особи в інтересах позивача на підставі договорів доручень, тому позивач не допустив порушення вимог частини дев'ятої статті 25 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Відповідач звернув увагу на необхідність відступу від судової практики та правових позицій Верховного Суду, які, на його думку, не узгоджуються з положенням абзацу другого частини восьмої статті 9 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Реалізація взаємовідносин між платником і повіреними за договорами доручення не зумовлює передачі третім особам обов'язку платника зі сплати єдиного внеску. Власником коштів є саме платник, від імені якого здійснено відповідні платежі коштом сум єдиного соціального внеску, а не будь-яка третя особа.

Сама лише обставина, що відповідні перерахування власних коштів платника єдиного внеску відбулись не з його власного рахунку, в умовах неможливості використання власних рахунків платника, не вказує на порушення вимог частини дев'ятої статті 25 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 лютого 2022 року у справі № 360/893/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103562012>.

1.2.7. Про податкову інформацію як джерело отримання даних і доказ порушення податкового законодавства

Податкова інформація не є тим джерелом отримання даних, які згідно з положеннями статті 83 Податкового кодексу України можуть служити підставою для висновків контролюючих органів під час проведення перевірок, не заснована на безпосередньому аналізі первинних документів і не є належним доказом у розумінні процесуального закону. Тому така інформація не може бути доказом порушення платником податкового законодавства

24 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби в Одеській області на рішення Одеського окружного адміністративного суду від 27 травня 2021 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 2 вересня 2021 року у справі № 420/8924/20 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Транссігнал» до Головного управління

Державної податкової служби в Одеській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень, якими було зменшено розмір від'ємного значення суми податку на додану вартість і збільшено суму грошового зобов'язання з податку на додану вартість.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Товариство з обмеженою відповідальністю «Транссігнал» звернулось до суду з позовом до Головного управління Державної податкової служби в Одеській області щодо визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень, якими було зменшено розмір від'ємного значення суми податку на додану вартість і збільшено суму грошового зобов'язання з податку на додану вартість.

Проведення перевірки відбулося за відсутності первинних документів позивача. Податковий орган не вжив передбачених законом заходів для перенесення термінів проведення перевірки.

Підставою для висновків контролюючого органу про завищення платником суми податкового кредиту стало ненадання для перевірки первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податку на додану вартість, ведення яких передбачено законодавством, за результатами господарських операцій з контрагентами-постачальниками.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою суду апеляційної інстанції позов було задоволено, оскаржувані податкові повідомлення-рішення було скасовано. Суди попередніх інстанцій виходили з того, що позивач у встановленому законодавством порядку повідомив контролюючий орган про часткову втрату документів, зокрема тих, що належали до предмета перевірки, а також вживав відповідних заходів щодо відновлення втрачених документів. Суди взяли до уваги надані копії первинних документів на підтвердження фінансово-господарської діяльності з контрагентами та дійшли висновку, що ці документи містили необхідну для цілей оподаткування інформацію щодо змісту спірних господарських операцій та необхідні реквізити первинних документів, які дозволяли ідентифікувати учасників цих операцій та встановити факт поставки.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Проведення документальної перевірки правомірності формування податкового кредиту та витрат підприємства пов'язане з необхідністю дослідження первинних бухгалтерських документів платника податків. Стаття 44 Податкового кодексу України встановлює для податкового органу обов'язок перенести термін проведення документальної перевірки у разі повідомлення платником контролюючого органу за місцем обліку про втрату, пошкодження або знищення документів, зазначених в пунктах 44.1, 44.3 цієї статті, до дати відновлення та надання до такої перевірки відновлених документів.

Податковий кодекс України зобов'язує платника письмово повідомити контролюючий орган за місцем обліку про втрату, пошкодження або дострокове

знищення документів. Таке повідомлення є достатньою підставою для розгляду податковим органом питання щодо можливості чи неможливості проведення перевірки, а в разі неможливості її проведення – для перенесення термінів її проведення.

Відсутність на момент проведення перевірки платника документів, які слугували підставою для формування податкового кредиту з податку на додану вартість, про що було в належний спосіб повідомлено контролюючий орган, а також неможливість у зв'язку з цим проведення документальної перевірки, указує на передчасність дослідження контролюючим органом питання фактичного здійснення господарських операцій. Окреслене питання має бути з'ясовано під час проведення документальної перевірки у комплексі з дослідженням первинних документів, які стали підставою для формування відповідних показників податкової звітності.

Податкова інформація не є тим джерелом отримання даних, які згідно з положеннями статті 83 Податкового кодексу України можуть слугувати підставою для висновків контролюючих органів під час проведення перевірок, не заснована на безпосередньому аналізі первинних документів і не є належним доказом у розумінні процесуального закону. Тому така інформація не може бути доказом вчинення порушень податкового законодавства платником.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 лютого 2022 року у справі № 420/8924/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103562015>.

1.2.8. Про наслідки заборгованості за вексями після ліквідації векселетримача

Вексель як актив не втрачає своєї правової сили внаслідок ліквідації векселетримача та може й надалі використовуватися в обігу. Заборгованість за такими вексями не може вважатися безнадійною кредиторською заборгованістю та не передбачає обов'язку включити її до інших доходів звітного періоду

24 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби в Івано-Франківській області на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду 19 жовтня 2021 року у справі № 809/4373/15 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Продовольча компанія „Екопродукт“» до Головного управління Державної податкової служби в Івано-Франківській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Товариство з обмеженою відповідальністю «Продовольча компанія „Екопродукт“» звернулось до суду з позовом до Головного управління Державної

податкової служби в Івано-Франківській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень. Контролюючий орган указав, що позивач мав включити до складу іншого доходу суми безнадійної кредиторської заборгованості за простими вексями, які обліковувались за ліквідованими юридичними особами.

Згідно з актом перевірки позивача на бухгалтерському рахунку 511 «Довгострокові векселі видані в національній валюті» обліковується заборгованість за простими вексями (виданими на адресу наразі ліквідованих суб'єктів господарювання), строк погашення за якими станом на час проведення перевірки не настав, окрім 8 простих, строк платежу за якими настав (був пролонгований до 2035 року) і які були передані Державному підприємству «Технотранс», про що позивач надав відповідні докази, а саме: угоду про зміну платежу та витяг з реєстру векселів.

Відповідач не досліджував і не спростував за результатами перевірки заходів можливості їх подальшої участі у господарському обороті позивача як засобів платежу.

Рішенням суду першої інстанції було відмовлено в задоволенні позову. Суд першої інстанції погодився з висновками контролюючого органу про те, що позивач мав включити до складу іншого доходу суми безнадійної кредиторської заборгованості за вексями, які були обліковані за ліквідованими юридичними особами.

Суд апеляційної інстанції скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив нове, яким задовольнив позовні вимоги в повному обсязі. Суд дійшов висновку щодо відсутності підстав для включення до складу іншого доходу сум кредиторської заборгованості за простими вексями, оскільки строк сплати за такими вексями або не настав на час проведення податкової перевірки, або був пролонгований за додатковою угодою сторін.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Вексель є інструментом комерційного кредиту, що виступає як відстрочення платежу за надані товари та послуги. Векседавець не має можливості та не зобов'язаний отримувати відомості щодо обігу виданих векселів та передачі їх векселетримачем іншим особам.

Векселетримач може використовувати простий вексель у розрахунках зі своїми контрагентами шляхом переводу власної заборгованості на векседавця. У такому разі припиняється право вимоги одного кредитора і виникає право вимоги в іншого кредитора.

Отже, вексель може і надалі використовуватися в обігу до закінчення строку платежу за ним. Вексель як актив не втрачає своєї правової сили внаслідок ліквідації векселетримача та може і надалі використовуватися в обігу.

Заборгованість за такими векселями не може вважатися безнадійною кредиторською заборгованістю та створювати обов'язок включити її до інших доходів звітного періоду.

У платника були відсутні підстави для включення сум кредиторської заборгованості до складу іншого доходу, оскільки така кредиторська заборгованість за простими векселями, виданими суб'єктам господарювання, припиненим шляхом ліквідації, не може вважатися безнадійною з дати реєстрації припинення зазначених суб'єктів (перших векселетримачів). Векселі як засіб платежу могли бути передані цими суб'єктами шляхом індосаменту іншим особам, які до дати настання платежу можуть пред'явити векселі до оплати.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 лютого 2022 року у справі № 809/4373/15 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103562011>.

1.2.9. Про підтвердження нарахування та розрахунку пені у разі наявності заборгованості за бюджетною позичкою

Правові підстави нарахування та розрахунку пені підтверджують обставини щодо наявності заборгованості за бюджетною позичкою, підстави та час її виникнення, а також договори про надання бюджетної позички, акти передачі-прийому заборгованості за бюджетною позичкою, розрахунками пені тощо

11 квітня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державного підприємства «Стрийський комбінат хлібопродуктів № 1» Державного агентства резерву України на рішення Львівського окружного адміністративного суду від 25 лютого 2021 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 30 листопада 2021 року у справі № 380/6944/20 за позовом Головного управління Державної податкової служби у Львівській області до Державного підприємства «Стрийський комбінат хлібопродуктів № 1» Державного агентства резерву України про стягнення коштів за протермінованою заборгованістю за бюджетними позичками.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Головне управління Державної податкової служби у Львівській області звернулося до адміністративного суду з позовом до Державного підприємства «Стрийський комбінат хлібопродуктів № 1» Державного агентства резерву України про стягнення коштів за протермінованою заборгованістю за бюджетними позичками. Позовні вимоги були обґрунтовані тим, що у відповідача утворилася заборгованість

перед бюджетом у зв'язку з несплатою зобов'язань за бюджетними позичками.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою суду апеляційної інстанції, було задоволено адміністративний позов, стягнуто з Державного підприємства «Стрийський комбінат хлібопродуктів № 1» Державного

агентства резерву України до Державного бюджету України кошти за простроченою заборгованістю за бюджетними позичками. Суди попередніх інстанцій вказали, що податковий орган не має обов'язку перевіряти правомірність та обґрунтованість заборгованості. Підставою для звернення контролюючого органу до суду з позовом щодо стягнення з боржника суми простроченої заборгованості перед державою за кредитами / позиками, залученими державою, є відповідне подання органу Державної казначейської служби, яке вноситься до контролюючого органу через 30 календарних днів після настання строку платежу, не сплаченого боржником.

На переконання судів попередніх інстанцій, обов'язок доказування відсутності простроченої заборгованості за бюджетними позичками в сумі, яка обліковується за даними органу Державної казначейської служби, покладається на відповідача, а позивач зобов'язаний підтвердити належними та допустимими доказами обставини, які стали підставою для звернення до суду з позовом щодо її стягнення.

Під час судового розгляду справи відповідач не навів жодного аргументу на заперечення факту отримання бюджетних позичок на закупівлю сільськогосподарської продукції за держконтрактом / замовленням, не надав будь-яких доказів сплати суми бюджетної позички, а також не заперечив суми боргу, який обліковується за підприємством відповідно до приписів постанови Кабінету Міністрів України від 2 березня 2011 року № 174.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасувавши рішення судів попередніх інстанцій і направивши справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Тільки первинні документи, які підтверджують факти здійснення господарських операцій і складені під час господарської операції, є правовою підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій. Тому належними доказами, які підтверджують наявність чи відсутність заборгованості, а також установлюють розмір заборгованості за бюджетною позичкою, можуть бути лише первинні документи, оформлені відповідно до вимог статті 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

В описовій частині судових рішень попередніх інстанцій не зазначені обставини щодо наявності заборгованості за бюджетною позичкою, підстави та час її виникнення, не надано жодної оцінки наявним в матеріалах справи документам (договорам про надання бюджетної позички, актам передачі-прийому заборгованості по бюджетній позичці, розрахункам пені тощо), не перевірений розмір заборгованості з урахуванням пені, відсутні обґрунтування того, чи підтверджують документи у матеріалах справи наявність і розмір заявленої до стягнення заборгованості.

Мотивувальна частина постанови суду апеляційної інстанції не містить жодного покликання на укладені договори, за якими стягується заборгованість за бюджетними позичками, акти передачі-прийому заборгованості, інші документи обліку такої заборгованості, які б підтверджували її розмір. Суди попередніх

інстанцій також не навели правові підстави нарахування пені, не перевірили правомірність і правильність розрахунку її розміру.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 квітня 2022 року у справі № 380/6944/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103914440>.

1.2.10. Про наслідки реалізації права платника засобами поштового зв'язку подати податкову декларацію разом із заявою про повернення сум бюджетного відшкодування

Протиправне анулювання реєстрації платника податку на додану вартість та його непоновлення не позбавляє такого платника подати податкову декларацію разом із заявою про повернення сум бюджетного відшкодування саме засобами поштового зв'язку. Якщо у встановленому законом порядку контролюючий орган не відмовив у прийнятті поданої платником податків податкової звітності, її необхідно вважати прийнятою відповідно до підпункту 49.9.2 пункту 49.9 статті 49 Податкового кодексу України

11 квітня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Торгівельний дім „Агросвіт“» на постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 20 травня 2021 року у справі № 520/4810/2020 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Торгівельний дім „Агросвіт“»

до Головного управління Державної податкової служби у Харківській області та Державної податкової служби України про визнання протиправною бездіяльності щодо невнесення заяви про повернення сум бюджетного відшкодування до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування та стягнення з Державного бюджету України на користь позивача суми бюджетного відшкодування.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Товариство з обмеженою відповідальністю «Торгівельний дім „Агросвіт“» звернулося до суду з позовом до Головного управління Державної податкової служби у Харківській області та Державної податкової служби України про визнання протиправною бездіяльності щодо невнесення заяви про повернення сум бюджетного відшкодування до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування та стягнення з Державного бюджету України на користь позивача суми бюджетного відшкодування.

Указана бездіяльність податкового органу унеможливила для позивача діяти у встановлений законом спосіб щодо реалізації права на отримання бюджетного відшкодування податку на додану вартість шляхом подання до контролюючого органу засобами електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням вимог законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» та «Про електронні довірчі послуги» податкової декларації з податку на додану

вартість та заяви про повернення суми бюджетного відшкодування, відображеної в податковій декларації.

Рішенням суду першої інстанції позовні було частково задоволено вимоги в частині визнання протиправною бездіяльності із невнесення заяви про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість до реєстру відповідних заяв. Суд першої інстанції виходив з того, що рішення контролюючого органу про анулювання реєстрації платника податку на додану вартість було скасовано в судовому порядку, що є достатньою правовою підставою для прийняття декларації з податку на додану вартість та внесення даних щодо узгодженої суми бюджетного відшкодування до Реєстру заяв про повернення сум бюджетного відшкодування.

Суд апеляційної інстанції скасував рішення суду першої інстанції, додаткове рішення та прийняв нову постанову, якою відмовив у задоволенні позовних вимог. Суд зазначив, що позивач замість того, щоб ініціювати виконавче провадження як завершальну стадію судового провадження задля належного виконання рішення про анулювання реєстрації платника податку на додану вартість, ініціював новий спір, у якому фактично намагався уникнути проведення контролюючим органом камеральної перевірки. Таким чином, заявлені позивачем вимоги є передчасними, а обраний спосіб захисту не відповідає вимогам пункту 200.7 статті 200 та статті 49 Податкового кодексу України.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасувавши постанову суду апеляційної інстанції у частині відмови в задоволенні позовних вимог про визнання протиправною бездіяльності щодо невнесення до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість даних про наявність узгодженої суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість за декларацією за травень 2019 року, а рішення суду першої інстанції у цій частині залишивши чинним. В іншій частині постанова суду апеляційної інстанції була залишена без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Стаття 184 Податкового кодексу України містить лише підстави для анулювання реєстрації платника та не регулює питань щодо порядку подання та прийняття податкової звітності, зокрема заяви до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування, після анулювання реєстрації платника податку на додану вартість.

За наявності права на отримання бюджетного відшкодування платник, який прийняв рішення про повернення суми такого відшкодування, подає до контролюючого органу в електронній формі податкову декларацію та заяву про повернення суми бюджетного відшкодування, відображеної в податковій декларації.

Після подання та опрацювання / внесення заяви до вказаного Реєстру виникають наслідки у вигляді або відмови в бюджетному відшкодуванні, або отримання такого відшкодування у разі узгодження контролюючим органом заявленої суми бюджетного відшкодування за результатами камеральної перевірки,

або у випадках, визначених пунктом 200.11 статті 200 Податкового кодексу України, – за результатами відповідної перевірки.

Наведені положення податкового законодавства встановлюють правовий алгоритм дій та юридичних наслідків як для платника, так і для податкового органу, а також урегульовують звичайний порядок відносин, що виникає / існує за звичайних умов формування / складання, подання до контролюючого органу та прийняття в електронній формі податкової декларації з показників податку на додану вартість та заяви про повернення таких сум бюджетного відшкодування, показаної в податковій декларації.

Протиправне блокування, тривале невідновлення попереднього стану платника та об'єктивних перешкод не позбавляє платника права на подання податкової звітності та заяви про бюджетне відшкодування у спосіб, визначений підпунктом «б» пункту 49.3 статті 49 Податкового кодексу України.

Протиправне анулювання реєстрації платника податку на додану вартість та його непоновлення не позбавляє такого платника можливості подати податкову декларацію разом із заявою про повернення сум бюджетного відшкодування саме засобами поштового зв'язку. Якщо у встановленому законом порядку контролюючий орган не відмовив у прийнятті поданої платником податків податкової звітності, останню необхідно вважати прийнятою відповідно до підпункту 49.9.2 пункту 49.9 статті 49 Податкового кодексу України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 квітня 2022 року у справі № 520/4810/2020 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103914489>.

1.2.11. Про виконання обов'язків зі сплати єдиного соціального внеску відповідно до положень Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», який на час формування спірної вимоги не містив положень щодо звільнення від виконання цих обов'язків

З 13 лютого 2020 року платник має виконувати обов'язки зі сплати єдиного соціального внеску відповідно до положень Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», який на час формування спірної вимоги не містив положень щодо звільнення від виконання обов'язків, установлених статтею 6 цього Закону

12 квітня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу платника на постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 19 липня 2021 року у справі № 360/286/21 за позовом платника до Головного управління Державної податкової служби у Луганській області про визнання протиправною та скасування вимоги зі сплати єдиного внеску на загальнодержавне соціальне страхування та зобов'язання податкового органу внести зміни до інтегрованої картки платника податків.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник звернувся з позовом до Головного управління Державної податкової служби у Луганській області щодо визнання протиправною та скасування вимоги зі сплати єдиного внеску на загальнодержавне соціальне страхування та зобов'язання податкового органу внести зміни до інтегрованої картки платника податків.

Відповідач здійснював нарахування позивачеві єдиного внеску за період березень–травень 2020 року з урахуванням положень Закону України від 13 травня 2020 року № 591-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо додаткової підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)».

Спільна вимога про сплату боргу була сформована 2 вересня 2020 року, а спірну вимогу було прийнято після 13 лютого 2020 року.

Рішенням суду першої інстанції було задоволено позов, визнано протиправною та скасовано вимогу про сплату позивачем заборгованості за єдиним внеском на загальнодержавне соціальне страхування та зобов'язано податковий орган внести зміни до інтегрованої картки платників шляхом виключення суми заборгованості.

Задовольняючи адміністративний позов, суд першої інстанції виходив з того, що з огляду на дію пункту 9-4 розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» позивач був звільнений від виконання зобов'язань платника єдиного внеску з I кварталу 2015 року по IV квартал 2019 року включно, а орган доходів і зборів за цей період не мав повноважень формувати та направляти вимогу про сплату боргу.

Суд апеляційної інстанції скасував рішення суду першої інстанції, відмовивши у задоволенні позову в повному обсязі. Суд керувався тим, що позивач з 13 лютого 2020 року мав виконувати обов'язки зі сплати єдиного соціального внеску відповідно до положень Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», який на час формування спірної вимоги не містив положень щодо звільнення позивача від виконання обов'язків, установлених частиною другою статті 6 цього Закону.

Не погоджуючись з постановою суду апеляційної інстанції, позивач указав, що Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи» було застосовано до правовідносин, які виникли до набрання ним чинності, тобто його норми були зворотно застосовані.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Ураховуючи принцип зворотної дії нормативних актів у часі, закріплений у частині першій статті 58 Конституції України, на час формування спірної вимоги

про сплату боргу втратила чинність норма, яка тимчасово звільняла від виконання обов'язків, визначених частиною другою статті 6 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» щодо своєчасного повнообсяжного нарахування, обчислення та сплати єдиного внеску. Тому з 13 лютого 2020 року платник має виконувати обов'язки зі сплати єдиного соціального внеску відповідно до положень Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», який на час формування спірної вимоги не містив положень щодо звільнення від виконання обов'язків, установлених статтею 6 цього Закону.

Правомірною є спірна вимога за несвоечасну сплату єдиного внеску та заборгованості за 2015–2020 роки, оскільки платник був звільнений від обов'язків зі сплати єдиного внеску щодо своєчасного нарахування та сплати у період з 14 квітня 2014 року до 12 лютого 2020 року.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12 квітня 2022 року у справі № 360/286/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103945912>.

1.2.12. Про звільнення від обкладення податком на додану вартість товарів, що належать до переліку відходів та брухту кольорових металів

Вартість сировини для виготовлення різних видів продукції може відрізнитися, оскільки залежить від кон'юнктури внутрішнього ринку, фонду заробітної плати, на яку впливає обсяг проданої продукції. Найменування товару «відходи алюмінієві (включаючи браковані товари)» міститься в переліку відходів та брухту кольорових металів, операції з постачання, зокрема імпорту, яких тимчасово, до 1 січня 2022 року, звільнені від обкладення податком на додану вартість

19 квітня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги Головного управління Державної податкової служби у Київській області, Товариства з обмеженою відповідальністю «Втортех» на рішення Київського окружного адміністративного суду від 8 вересня 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 28 грудня 2020 року у справі № П/320/722/20 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Втортех» до Головного управління Державної податкової служби у Київській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник здійснював виробництво продукції, собівартість виготовлення якої відрізняється від собівартості виготовлення алюмінієвого порошку. Доводи позивача ґрунтуються на тому, що товар «алюмінієва баночка з-під пива та солодкої води» є сировиною, а не відходами у тлумаченні законодавства, але контролюючий орган дійшов висновку про збільшення суми грошового

зобов'язання за платежем з податку на додану вартість із вироблених в Україні товарів.

Контролюючий орган указав, що платник не надав даних бухгалтерського обліку (реєстрів, оборотно-сальдових відомостей, аналізів рахунків, журналів-ордерів та інших), розшифрування доходів і витрат, що вплинули на фінансовий результат підприємства. На переконання податкового органу, на основі задекларованих показників у деклараціях з податку на прибуток, перевіркою неможливо підтвердити такі види витрат, як «Прямі витрати» та «Накладні витрати». Витрати не були підтверджені документально та не надано детальне їх розшифрування.

Київський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, позов задовольнив частково. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що посадові особи контролюючого органу жодним чином не довели та не обґрунтували, які саме показники покладені в основу завищеної собівартості товару, якими показниками та за якою формулою було здійснено обчислення собівартості товару.

Верховний Суд залишив касаційні скарги без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Вартість сировини для виготовлення різних видів продукції може відрізнятися, оскільки залежить від кон'юнктури внутрішнього ринку, фонду заробітної плати, на яку впливає обсяг проданої продукції. Таким чином, собівартість виготовлення продукції в різних місяцях може різнитися. Тому не може бути сталою собівартість алюмінієвого порошку, відображена в акті перевірки.

Згідно з пунктом 23 підрозділу 2 Розділу XX «Перехідні положення» Податкового Кодексу України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI у редакції, що діяла у 2016–2018 роках (на момент виникнення спірних правовідносин), найменування товару «відходи алюмінієві (включаючи браковані товари)» належить до переліку відходів та брухту кольорових металів, операції з постачання, зокрема імпорту, яких тимчасово, до 1 січня 2022 року, звільнені від обкладення податком на додану вартість.

Тому товар «Алюмінієва баночка з-під пива та солодкої води (б/в)» звільнений від оподаткування податком на додану вартість.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 квітня 2022 року у справі № П/320/722/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104008938>.

1.2.13. Про відмову в застосуванні часткового звільнення від оподаткування товару у зв'язку із порушенням порядку його повернення на митну територію України

Товари, які були переведені в митний режим переробки за межами митної території України, звільнені від часткового оподаткування у разі ввезення (повернення) на територію України в межах визначеного Митним кодексом України строку.

У такому разі сплаті підлягає плюсова різниця між сумами податку, розрахованими відповідно до бази оподаткування продуктів переробки та бази оподаткування товарів, вивезених за межі митної території України для переробки, визначеними за правилами, установленими пунктом 190.1 статті 190 Податкового кодексу України

21 квітня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Луганської митниці Державної фіскальної служби на постанову Донецького апеляційного адміністративного суду від 7 лютого 2018 року у справі № 812/1159/17 за позовом Публічного акціонерного товариства «Алчевський металургійний комбінат» до Луганської митниці Державної фіскальної служби (Державної митної служби України в особі Луганської митниці на правах відокремленого підрозділу як правонаступника) про скасування картки відмови в прийнятті митної декларації, митному оформленні випуску чи пропуску товарів і транспортних засобів.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник звернувся до митниці із заявою, у якій відповідно до статті 165 Митного кодексу України просив надати дозвіл на розміщення товару в режимі переробки за межами митної території України строком до 22 листопада 2014 року. 27 липня 2017 року позивач завіз товар на митну територію України та подав митну декларацію від 28 липня 2017 року.

Контролюючий орган відмовив у митному оформленні (випуску) товарів і видав картку відмови в прийнятті митної декларації, митному оформленні випуску чи пропуску товарів і транспортних засобів комерційного призначення. Підставою для відмови стало те, що платник мав можливість здійснити митне оформлення товару, але не здійснив його у встановлений законодавством строк та не вчинив будь-яких дій з метою дотримання встановлених Митним кодексом України вимог і завершення митного режиму переробки за межами митної території України.

Луганський окружний адміністративний суд відмовив у задоволенні позову. Суд першої інстанції дійшов висновку, що платнику було надано максимально можливий строк, установлений законодавством України, на переробку товарів у митному режимі переробки за межами митної території України, але не було ввезено товар у строк до 24 листопада 2014 року, а лише 27 липня 2017 року, з поданням митної декларації.

Донецький апеляційний адміністративний суд скасував судові рішення першої інстанції та прийняв нове, яким задовольнив позов. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що платник належним чином повідомив контролюючий орган про аварію, що сталася під час ремонту товару.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржуване судове рішення і залишивши чинним рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Товари, які були поміщені у митний режим переробки за межами митної території України, – звільнені від часткового оподаткування у разі ввезення

(повернення) на територію України в межах визначеного Митним кодексом України строку. У такому разі сплаті підлягає плюсова різниця між сумами податку, розрахованими відповідно до бази оподаткування продуктів переробки та бази оподаткування товарів, вивезених за межі митної території України для переробки, визначеними за правилами, установленими пунктом 190.1 статті 190 Податкового кодексу України.

Оскільки митниця надала позивачеві максимально можливий строк, установлений законодавством України, на переробку товарів у митному режимі переробки

за межами митної території України (до 24 листопада 2014 року), але ввезення товару відбулося лише 27 липня 2017 року, то контролюючий орган об'єктивно відмовив у застосуванні часткового звільнення від оподаткування товару, у зв'язку з порушенням порядку повернення останнього на митну територію України в межах строку, визначеного Митним кодексом України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 квітня 2022 року у справі № 812/1159/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104044887>.

1.2.14. Про презумпцію добросовісності платника податків

Вирішуючи податкові спори, суд керується презумпцією добросовісності платника, яка резюмує економічну виправданість дій, що мають своїм наслідком отримання податкової вигоди, а також достовірність відомостей у бухгалтерській та податковій звітності. Визначальним фактором для формування податкового кредиту платником податку на додану вартість є відповідність податкової накладної порядку її заповнення та подальше використання придбаних товарів (основних фондів) в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності платника

27 квітня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби на рішення Донецького окружного адміністративного суду

від 25 серпня 2020 року та постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 7 грудня 2020 року у справі № 200/5932/19-а за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Електросталь-Курахове» до Головного управління Державної податкової служби у Донецькій області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За результатами перевірки платника податковий орган установив такі порушення, як-от: завищення суми від'ємного значення, що зараховується до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду; завищення суми від'ємного значення, яка підлягає бюджетному відшкодуванню на рахунок платника в банку; порушення термінів реєстрації податкових накладних на дату виникнення

податкових зобов'язань. Контролюючий орган указав, що господарські операції платника з його контрагентами мали фіктивний характер і що такі господарські операції не можуть бути легалізовані навіть за формального підтвердження документами бухгалтерського обліку.

Донецький окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Першого апеляційного адміністративного суду, частково задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку про реальність здійснення господарських операцій з придбання товарів (послуг) в межах господарської діяльності суб'єктів господарювання, оплати їхньої вартості, правомірності формування даних податкового обліку на підставі первинних та інших документів бухгалтерського та податкового обліку, які відповідають вимогам закону.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Подавши до контролюючого органу всі передбачені законодавством первинні документи, оформлені належним чином, платник може отримати податкову вигоду лише у тому разі, якщо податковий орган не доведе неправдивість, недостовірність або суперечливість відомостей у таких документах.

Чинне законодавство не узалежнює умову виникнення податкових зобов'язань платника від стану податкового обліку його контрагентів, наявності чи відсутності основних фондів, працівників у штаті, подання / неподання податкової звітності.

Вирішуючи податкові спори, суд керується презумпцією добросовісності платника, яка резюмує економічну виправданість дій, що мають своїм наслідком отримання податкової вигоди, а також достовірність відомостей у бухгалтерській та податковій звітності. Недобросовісність платника має бути встановлена безумовними та однозначно розтлумаченими доказами.

Визначальним фактором для формування податкового кредиту платником податку на додану вартість є відповідність податкової накладної до порядку її заповнення та подальше використання придбаних товарів (основних фондів) в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності платника.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 квітня 2022 року у справі № 200/5932/19-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104094827>.

1.2.15. Про витрати у зв'язку із лісовідновленням, які неможливо прямо пов'язати з доходом відповідного періоду

Витрати, понесені у зв'язку з лісовідновленням, яке передбачає довготривалий (більше одного року) технологічний цикл виробництва, неможливо пов'язати з доходом відповідного періоду. Вони мають належати до витрат того звітного періоду, у якому були понесені відповідно до абзацу другого пункту 7 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затвердженого

наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року № 318 «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку»

27 квітня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державного підприємства «Семенівське лісове господарство» на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 4 березня 2021 року у справі № 620/4002/20 за позовом Державного підприємства «Семенівське лісове господарство» до Головного управління Державної податкової служби у Чернігівській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За результатами проведеної перевірки контролюючий орган установив, що платник здійснив поточні витрати податків на лісовідтворення, віднесені до складу витрат поточного періоду та списані на собівартість реалізованої продукції. Ці витрати не було віднесено до витрат наступних періодів як облік біологічного активу. Платник указав, що витрати, понесені у зв'язку із лісовідновленням, яке передбачає довготривалий (більше ніж один рік) технологічний цикл виробництва, неможливо пов'язати з доходом відповідно періоду, а тому вони мають належати до витрат того звітного періоду, у якому були понесені.

Чернігівський окружний адміністративний суд задовольнив позов. Суд першої інстанції дійшов висновку, що понесені витрати на відтворення лісів не можна визнати витратами на створення довгострокових біологічних активів, оскільки це суперечить нормам П(С)БО 30 «Біологічні активи», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 18 листопада 2005 року № 790. Таким чином, ці витрати були правомірно віднесені до витрат того звітного періоду, у якому були понесені.

Шостий апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив нове, яким відмовив у задоволенні позову. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що П(С)БО 30 «Біологічні активи» визначає перелік біологічних активів і сільськогосподарської продукції, серед яких, зокрема, дерева в лісі (лісовий масив) віднесені до довгострокових біологічних активів, що спростовує висновок суду першої інстанції про те, що П(С)БО 30 «Біологічні активи» не підлягає застосуванню до спірних правовідносин, оскільки діяльність з відновлення лісів не є сільськогосподарською діяльністю.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржуване судові рішення і залишивши чинним рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Процес вирощування лісів є довготривалим і жодна із порід дерев в процесі перетворення не здатна давати ані сільськогосподарську продукцію як актив, отриманий в результаті відокремлення від біологічного активу, ані додатковий біологічний актив, як актив, одержаний в процесі біологічного перетворення іншого біологічного активу. Діяльність лісгоспу з вирощування лісових культур

не може вважатися створенням біологічних активів, оскільки такі культури (як ті, що створюються підприємством при лісовідновленні, так і надані для користування в первісному вигляді) не беруться на облік як основні засоби чи інші необоротні матеріальні активи (не зараховуються на баланс), а тому не підлягають амортизації. Додаткові блага від дерев неможливо отримати, а отже, такі насадження не підпадають під визначення «Біологічні активи».

Створення лісових культур є технологічним процесом, який у своєму часі триває від п'яти до семи років. Витрати на посадку та вирощування лісових насаджень неможливо прямо пов'язати з отриманим доходом, оскільки продукція, яку можна отримати з таких насаджень для реалізації та отримання доходу, з'являється лише через 60-100 років. Втрати, понесені у зв'язку з лісовідновленням, яке передбачає довготривалий (понад один рік) технологічний цикл виробництва, неможливо пов'язати з доходом відповідного періоду, а тому вони мають належати до витрат того звітного періоду, у якому були понесені відповідно до абзацу другого пункту 7 П(С)БО 16 «Витрати», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року № 318 «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку».

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 квітня 2022 року у справі № 620/4002/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104112905>.

2. Митна справа

2.1. Про зміну коду товару при наступних імпорتنих операціях декларантом, який під час здійснення імпорتنих операцій у минулому самостійно визначив код товару за УКТ ЗЕД, прийнятий митним органом

Декларант, який під час здійснення імпорتنих операцій у минулому самостійно визначив код товару за УКТ ЗЕД, прийнятий митним органом, не позбавлений можливості змінити код товару при наступних імпорتنих операціях, а в разі незгоди митного органу із таким кодом – оскаржити його в адміністративному або в судовому порядку

8 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Запорізької митниці Державної фіскальної служби на постанову Запорізького окружного адміністративного суду від 28 листопада 2016 року й ухвалу Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 22 лютого 2017 року у справі № 808/3175/16 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Російсько-Українське спільне науково-виробниче підприємство „Агрінол“» до Запорізької митниці Державної фіскальної служби про визнання протиправним і скасування рішення щодо визначення коду товару.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Оскаржуваним рішенням митниці змінила код за УКТ ЗЕД імпортованого товару з «3811210000» Розділу VI «Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості» групи 38 «Різноманітна хімічна продукція» (Антидетонатори, антиоксиданти, інгібітори смолоутворення, загусники, антикорозійні препарати та інші готові присадки, добавки для нафтопродуктів (включаючи бензин) або для інших рідин, які використовують з тією самою метою, що і нафтопродукти: – присадки до мастил: – – із вмістом нафти або нафтопродуктів, одержаних з бітумінозних мінералів) на: «3811900000» (Антидетонатори, антиоксиданти, інгібітори смолоутворення, загусники, антикорозійні препарати та інші готові присадки, добавки для нафтопродуктів (включаючи бензин) або для інших рідин, які використовують з тією самою метою, що і нафтопродукти: – присадки до мастил: – – інші).

Позивач імпортував товар «Присадка НІТЕС 631», хімічна основа якого складається з синтетичного довголанцюгового алкілбензолowego сульфонату барію. Товариство послалося на протиправність прийнятого рішення, оскільки імпортований товар був правильно задекларований за кодом згідно з УКТ ЗЕД 3811210000, а до митної декларації та додатково на вимогу митниці були надані потрібні документи, оформлені належним чином, що підтверджують обрану товарну позицію та заявлений код товару. «Присадка НІТЕС 631», зважаючи на її хімічний склад та властивості, є препаратом для мастил із вмістом нафти або нафтопродуктів, одержаних з бітумінозних мінералів, тому належить

до товарної позиції 3811210000 УКТ ЗЕД. До товарної позиції 3811900000 УКТ ЗЕД не входять антикорозійні препарати, зокрема, на основі сульфонату.

Запорізький окружний адміністративний суд постановою від 28 листопада 2016 року, залишеною без змін ухвалою Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 22 лютого 2017 року, повністю задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що митниця неправомірно кваліфікувала заявлений до митного оформлення товар за іншим кодом згідно з УКТ ЗЕД, оскільки до товарної позиції 3811900000 УКТ ЗЕД не належать препарати-інгібітори корозії, зокрема, на основі сульфонату, а антикорозійні препарати входять лише до товарної позиції 3811210000 УКТ ЗЕД.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відносячи товар до тієї чи іншої позиції, слід виходити з більш конкретного його опису. Саме характеристики товару є визначальними для класифікації товару відповідно до УКТ ЗЕД.

Декларант, який під час здійснення імпорتنих операцій у минулому самостійно визначив код товару за УКТ ЗЕД, прийнятий митним органом, не позбавлений можливості змінити код товару при наступних імпорتنих операціях, а в разі незгоди митного органу із таким кодом – оскаржити його в адміністративному або в судовому порядку.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 8 лютого 2022 року у справі № 808/3175/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103313542>.

2.2. Про наслідки відсутності в «Основних фактах і висновках», які стали підставою для застосування антидемпінгових заходів, обґрунтувань доцільності застосування підходів до встановлення розміру ставок антидемпінгового мита

Відсутність або недоведення стороною антидемпінгового розслідування відповідних обставин свідчить про відсутність підстав для скасування антидемпінгових заходів, що застосовані за результатом такого розслідування. Відсутність в «Основних фактах і висновках», які стали підставою для застосування антидемпінгових заходів, обґрунтувань доцільності застосування підходів до встановлення розміру ставок антидемпінгового мита не може свідчити про дискримінаційні умови його застосування в цілому та протиправність рішення про застосування відповідних антидемпінгових заходів

22 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Відкритого акціонерного товариства «Молдавський металургійний завод» на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 9 березня 2021 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 10 листопада 2021 року у справі

№ 640/110/20 за позовом Відкритого акціонерного товариства «Молдавський металургійний завод» до Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України про визнання протиправними дій та рішення, зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У результаті проведених розрахунків, на підставі наявної інформації та доказів, було встановлено факт демпінгу при імпорті в Україну товару походженням з Республіки Білорусь та Республіки Молдова та розраховано демпінгову маржу. Рішення про застосування остаточних антидемпінгових заходів, яким завершилося антидемпінгове розслідування, було прийнято через 20 днів з дня розкриття інформації стосовно основних фактів та висновків. Від дня розкриття цієї інформації до дня застосування остаточних антидемпінгових заходів (завершення розслідування) пройшло менше ніж 30 днів.

Окружний адміністративний суд міста Києва Рішенням від 9 березня 2021 року, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 10 листопада 2021 року, відмовив у задоволенні позову. Суди попередніх інстанцій дійшли, зокрема, висновку, що положення антидемпінгової угоди є спеціальними стосовно положень міжнародного Договору про зону вільної торгівлі від 18 жовтня 2011 року. Саме тому встановлений цим Договором 30-денний строк для надання Основних фактів і висновків не є імперативним для відповідачів, адже Міністерство надало зацікавленим сторонам достатній строк для підготовки коментарів до остаточних висновків.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Угода про застосування статті VI ГАТТ 1994 року і Договір про зону вільної торгівлі від 18 жовтня 2011 року є обов'язковими для України міжнародними договорами та за ієрархічним критерієм є нормативно-правовими актами з однаковою юридичною силою. Виходячи з конкретно-нормативного (стосовно кожної норми) способу визначення загальних та спеціальних приписів, наскрізний аналіз відповідних нормативних актів указує, що положення статті 9 Договору про зону вільної торгівлі є більш конкретизованими (деталізованими). Визначаючи строк надання інформації щодо основних фактів і висновків, які стали підставою для застосування антидемпінгових заходів, розкриття має бути здійснено завчасно, щоб сторони змогли захистити свої інтереси, але не пізніше ніж за 30 днів до завершення розслідування, що відповідає приписам статті 9 Договору про зону вільної торгівлі.

Спеціальні положення національного законодавства не містять імперативних правил щодо строку розкриття інформації зацікавленим сторонам. Єдиною умовою належного розкриття є завчасність його здійснення з метою захисту інтересів сторін. Недотримання 30-денного строку розкриття інформації (до завершення антидемпінгового розслідування) щодо «Основних фактів і висновків», які стали підставою для застосування антидемпінгових заходів, – є порушенням порядку

проведення антидемпінгового розслідування, а отже, свідчить про неправомірність рішення, прийнятого за результатом його проведення, за умови порушення прав сторін, зацікавлених у його проведенні.

Суть процедури розкриття Основних фактів і висновків полягає в тому, аби забезпечити право зацікавлених сторін на ознайомлення з інформацією, на підставі якої буде прийнято остаточне рішення у справі, а також надати сторонам можливість захистити свої інтереси шляхом подачі відповідних коментарів. Необхідність завчасного розкриття інформації обумовлена не лише забезпеченням прав зацікавлених сторін на подачу коментарів, а й подальшою можливістю врахувати такі коментарі.

З огляду на пов'язаність обох процедур, факт порушення прав та інтересів зацікавлених сторін, внаслідок нібито несвоєчасного розкриття інформації, – слід оцінювати системно та у взаємозв'язку з вимогами, що регулюють порядок надання коментарів. Оцінюючи ступінь і наявність процедурних порушень суб'єкта владних повноважень, який здійснює процедуру антидемпінгового розслідування, визначальною ознакою, що виражає вплив таких порушень на спірні правовідносини, є саме факт повного / часткового обмеження реалізації прав, свобод і законних інтересів зацікавлених сторін розслідування. Таким чином, відсутність або недоведення стороною антидемпінгового розслідування відповідних обставин свідчить про відсутність підстав для скасування антидемпінгових заходів, що застосовані за результатом такого розслідування.

Відсутність в Основних фактах і висновках, які стали підставою для застосування антидемпінгових заходів, обґрунтувань доцільності застосування підходів

до встановлення розміру ставок антидемпінгового мита не може свідчити про дискримінаційні умови його застосування в цілому та протиправність рішення про застосування відповідних антидемпінгових заходів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 лютого 2022 року у справі № 640/110/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103521490>.

2.3. Про повноваження митних органів після отримання результатів перевірки компетентним органом заявленої декларантом країни походження товару

Митний орган не наділений повноваженнями діяти на власний розсуд за вказаних обставин та проводити додаткову перевірку документів про походження товару після отримання результатів такої перевірки компетентним органом заявленої декларантом країни походження товару

11 квітня 2022 року Верховний Суд у складі у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Закарпатської митниці Держмитслужби на рішення Закарпатського окружного адміністративного суду від 10 листопада 2020 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного

суду від 17 лютого 2021 року у справі № 260/2805/20 за позовом платника до Закарпатської митниці Держмитслужби про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник звернувся до суду з позовом до Закарпатської митниці Держмитслужби про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень, прийнятих за результатами документальної невиїзної перевірки про неправомірність застосування підстав для надання (отримання) пільги та звільнення від оподаткування за преференцією «410» і сплати ввізного мита за зниженим рівнем ставки ввізного мита (2,5%), передбаченого для товарів, що імпортуються з території Європейського Союзу та мають преференційне походження, а також щодо розрахунку суми заниження податкових зобов'язань на ввізне мито та податку на додану вартість.

Основним спірним питанням наявності у платника податків права на розмитнення товару, що імпортується за преференційною ставкою ввізного мита, є підтвердження походження цих товарів (походять з Європейського Союзу / України). Спірні правовідносини виникли через відповідь компетентного органу (або компетентної організації країни, зазначеної як країна походження товару), який, перевіряючи документи про походження товару, зазначив у відповіді, що ввезений товар не може вважатися таким, що походить з Європейського Союзу відповідно

до положень Протоколу I до «Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони».

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою суду апеляційної інстанції було задоволено позов. Задовольняючи позовні вимоги суди виходили

з того, що в імпортера відсутній обов'язок чи необхідність перевіряти законність дій експортера в момент оформлення та видачі декларації інвойс. Тобто відповідальним за оформлення та видачу декларації інвойс і правдивість зазначеної інформації

є лише експортер (продавець). На переконання судів, загальновідомим є факт, що концерн MAN TRUCK&BUS AG (Німеччина) – європейська компанія. Інформація про цього виробника, його місцезнаходження та місцезнаходження потужностей є відкритою у мережі Інтернет. Тому безпідставними є сумніви про походження відповідних товарів з Європейського Союзу.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши рішення судів попередніх інстанцій та ухваливши нове рішення, яким відмовив у задоволенні позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

Платники податків, визначені статтею 272 Митного кодексу України, під час ввезення відповідного товару (який є об'єктом оподаткування відповідно до частини першої статі 277 цього Кодексу) на митну територію України зобов'язані

сплачувати ввізне мито. Сума податку на додану вартість залежить від розміру мита, що підлягає сплаті та включається до ціни товару, згідно з пунктом 190.1 статті 190 Податкового кодексу України.

Міжнародним договором передбачено чіткий алгоритм дій митного органу у разі виникнення сумнівів з приводу дійсності документів про походження товару чи достовірності відомостей, що в них містяться, включаючи відомості про країну походження товару. Відповідно до статті 33 Протоколу I до «Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» саме результати перевірки на походження товару, є підставою для відмови у наданні платнику податків права на преференції.

Указаний алгоритм дій контролюючого органу, на запит якого проводилася перевірка документів про походження товару, не передбачає аналізу додаткових доказів (документів), наданих декларантом для підтвердження відомостей про заявлену країну походження товару згідно із частинами восьмою, дев'ятою статті 43 Митного кодексу України. Тому митний орган не наділений повноваженнями діяти на власний розсуд за вказаних обставин та проводити додаткову перевірку документів про походження товару після отримання результатів такої перевірки компетентним органом заявленої декларантом країни походження товару.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 квітня 2022 року у справі № 260/2805/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103914567>.

2.4. Про визначення товарної позиції гільз згідно з УКТ ЗЕД

Гільзи є фітингом для труб, який підлягає класифікації за товарною позицією 7307 «Фітинги для труб і трубок (наприклад, муфти, коліна, втулки) з чорних металів», а не за позицією 9025

28 квітня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Київської міської митниці Державної фіскальної служби на рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 26 липня 2018 року у справі № 826/11425/17 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю з іноземними інвестиціями «Данфосс ТОВ» до Київської міської митниці Державної фіскальної служби про визнання протиправними та скасування рішень про визначення коду товару, зобов'язання відповідача прийняти рішення про присвоєння коду 7307221000 згідно з УКТ ЗЕД.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Для митного контролю й оформлення товарів, імпортованих на митну територію України, платник подав митні декларації, згідно з якими для гільзи до датчика температури визначено код на підставі УКТ ЗЕД 7307221000. Водночас контролюючий орган визначив код відповідно до УКТ ЗЕД 9025900010, змінивши

опис на «захисна оправа для технічного термометра, оправа захисна для технічного термометра».

Окружний адміністративний суд м. Києва рішенням, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, частково задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що платник обґрунтовано класифікував датчики за товарною позицією згідно з УКТ ЗЕД як частини приладдя для приладів автоматичного регулювання або керування температурою, а контролюючий орган помилково відніс їх до товарної позиції вимірювальних пристроїв – термометрів.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Аналіз технічного опису гільзи до датчика температури вказує, що остання є утулком (вставкою) із нержавіючої сталі з різьбою, що використовується для монтажу датчиків температури (типу ESMU, який придатний до використання з іншими типами датчиків) у трубопроводі та виконує захисну функцію, а також полегшує заміну датчика у разі необхідності.

Гільза не є обов'язковим елементом при монтажі датчика в трубопроводі, оскільки датчик має власну різьбу і може бути вкручений безпосередньо, тобто без використання гільзи. Гільзи використовуються безпосередньо з монтажем відповідного датчика в трубопроводі, а отже, є фітингом для труб, який підлягає класифікації за товарною позицією 7307 «Фітинги для труб і трубок (наприклад, муфти, коліна, втулки) з чорних металів», а не за позицією 9025.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 квітня 2022 року у справі № 826/11425/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104112940>.

II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1.1. Про законні підстави відмови у погодженні проекту землеустрою

Ненабрання необхідної більшості голосів депутатів не може бути підставою для законної відмови у погодженні проекту землеустрою відповідно до норм Земельного кодексу України

13 січня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Донецького окружного адміністративного суду від 22 січня 2020 року та постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 15 квітня 2020 року у справі за позовом ОСОБА_1 до Іллінівської сільської ради про визнання протиправним рішення і зобов'язання вчинити дії щодо надання у власність земельної ділянки загальною площею 2,00 га

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач, як учасник АТО, звернувся до Іллінівської сільської ради Костянтинівського району Донецької області із клопотанням про відведення йому безоплатно у власність земельної ділянки сільськогосподарського призначення, що перебуває у запасі для ведення особистого селянського господарства на території Іллінівської сільської ради Костянтинівського району Донецької області (за межами населених пунктів) та надання земельної ділянки у власність ОСОБА_1.

Рішенням Іллінівської сільської ради Костянтинівського району Донецької області від 09 грудня 2019 року проект рішення про затвердження проекту землеустрою щодо відведення безоплатно у власність земельної ділянки сільськогосподарського призначення ОСОБА_1 для ведення особистого селянського господарства на території Іллінівської сільської ради Костянтинівського району Донецької області (за межами населених пунктів) та надання земельної ділянки у власність відхилено у зв'язку із ненабранням необхідної більшості голосів депутатів.

ОЦІНКА СУДОМ

У цій справі спірним було надання відповіді на питання чи суперечить вимогам ст. 118 Земельного кодексу України відмова сільської ради у зв'язку із ненабранням необхідної більшості голосів депутатів.

Вирішуючи це питання Верховний Суд керувався змістом частини 6 статті 186-1 Земельного кодексу України, згідно яких підставою для відмови у погодженні проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки може бути лише невідповідність його положень вимогам законів та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, документації із землеустрою або містобудівній документації.

За такого правового регулювання Верховний Суд зазначив, що ненабрання необхідної більшості голосів депутатів не може бути підставою для законної відмови у погодженні проекту землеустрою відповідно до норм ЗК України.

Щодо тверджень позивача з приводу відсутності у сільській раді дискреційних повноважень та можливості вибору одного з двох рішень при вирішенні питання погодження проекту землеустрою відведення земельної ділянки та надання її у власність, Верховний Суд вказав на їх помилковість з огляду на ту обставину, що погодження проекту землеустрою є складною процедурою, яка залежить не тільки від того, чи було позивачем надано всі необхідні документи, а й від того чи отримано всі необхідні погодження від законодавчо визначених органів влади, чи відповідає проект землеустрою вимогам чинного законодавства, містобудівній документації.

Оскільки, з оскаржених рішень вбачається, що сільська рада не перевірила належним чином проект землеустрою та не прийняла одного з двох рішень у спосіб, встановлений законом, то належним способом захисту порушених прав позивача буде саме зобов'язання Іллінівської сільської ради внести на розгляд заяву ОСОБА_1 стосовно виділення йому земельної ділянки на чергову сесію селищної ради.

Щодо доводів позивача про те, що Іллінівська сільська рада неодноразово призначала на розгляд сесії селищної ради клопотання позивача, але жодного разу не було набрано необхідної кількості голосів для прийняття рішення, Верховний Суд роз'яснив позивачу про існування інституту судового контролю, передбаченого ст. ст. 382 - 383 КАС України. Отже, якщо відповідач буде ухилятися від виконання судового рішення у цій справі, то ОСОБА_1 може звернутися до суду, який ухвалив рішення у справі із заявою про встановлення судового контролю.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 січня 2022 у справі № 200/13539/19-а можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103027846>

1.2. Про поширення пропорції між українськими та іноземними передачами також і на фільми

Передачі як складові програм є інформаційними продуктами та, як і фільми, належать до категорії аудіовізуальних творів / продуктів. Таким чином, частина четверта статті 28 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» визначає пропорції між українськими та іноземними передачами, у тому числі фільмами

27 січня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення на постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 05 червня 2018 року у справі за Товариства з обмеженою відповідальністю "Телестудія "Служба інформації" до Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення про визнання протиправним та нечинним рішення

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За результатами моніторингу мовлення ТОВ «Телестудія «Служба Інформації» відповідачем зафіксовано ознаки порушення вимог частини четвертої статті 28 Закону України «Про телебачення та радіомовлення».

У зв'язку із цим 13 квітня 2017 року на засіданні Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення було прийнято рішення про призначення позапланової перевірки ТОВ «Телестудія «Служба інформації».

За результатами проведення перевірки складено акт від 12 травня 2017 року, у якому зафіксовано порушення вимог частини четвертої статті 28 Закону України «Про телебачення та радіомовлення», оскільки: частка передач європейського виробництва, в т.ч. США та Канади, становила 56,8 % загального тижневого обсягу мовлення; частка передач українського виробництва становила 32,0% загального тижневого обсягу мовлення.

31 серпня 2017 року Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення прийняла рішення «Про результати позапланової перевірки ТОВ «Телестудія «Служба інформації», яким визнано порушення ТОВ «Телестудія «Служба інформації» частини 4 статті 28 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» та пункту 4.2. Інструкції про порядок здійснення перевірок телерадіоорганізацій та провайдерів програмної послуги, оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення та про порушення законодавства про рекламу; ТОВ «Телестудія «Служба інформації», Ліцензія на мовлення НР № 00632-м від 25 серпня 2011 року, оголошено попередження; зобов'язано ТОВ «Телестудія «Служба інформації», м. Київ, протягом місяця з дати прийняття цього рішення привести свою діяльність у відповідність до вимог чинного законодавства.

Позивач, вважаючи вказане рішення протиправним, звернувся до суду із цим позовом.

ОЦІНКА СУДОМ

У цій справі вирішувалося питання щодо правомірності розповсюдження вимог частини четвертої статті 28 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» в частині визначення пропорцій між українськими та іноземними передачами на такий вид продукції як фільми.

Під час розгляду цієї справи колегія суддів врахувала те, що статтею 28 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», норми якої згідно з оскаржуваним рішенням були порушені позивачем, має назву «Програмна концепція мовлення телерадіоорганізації». Вказана норма визначає основні засади програмної концепції мовлення.

Норми цієї статті вказують на те, що Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення самостійно встановлює вимоги до програмної концепції мовлення телерадіоорганізації, проте у визначених Законом України «Про телебачення і радіомовлення» межах. Одними зі складових програмної концепції мовлення є граничні частки аудіовізуального продукту (продукції) національного та іноземного виробництва.

Законом України «Про внесення зміни до статті 28 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» щодо визначення передач європейського виробництва» від 17 травня 2016 року № 1364-VIII було внесено зміни до частини четвертої статті 28 Закону України «Про телебачення і радіомовлення».

Мета внесення змін до частини четвертої статті 28 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» обумовлена не необхідністю забезпечення певного рівня квот на власне передачі, як окремий інформаційний продукт, а необхідністю забезпечення квот на європейський продукт, європейські творчі роботи у цілому, а не за окремими видами аудіовізуальних творів/інформаційних продуктів.

Пунктом «е» статті 2 Європейської конвенції про транскордонне телебачення від 09 вересня 1998 року передбачено, що «європейські аудіовізуальні роботи» означає творчі роботи, виробництво або спільне виробництво яких контролюється європейськими фізичними або юридичними особами.

Згідно із частиною першою статті 6 Директиви Ради Європи 89/552/ЄС щодо координації відповідних положень, встановлених законодавчо, регуляторно або адміністративно країнами-учасниками (Європейської Конвенції про трансграничне телебачення) в сфері здійснення телевізійного мовлення (в редакції Директиви 97/36/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 19 червня 1997 року) під «європейськими творами» слід розуміти: а) твори, створені в Учасників; б) твори, створені в третіх європейських країнах, на які поширюється Європейська Конвенція про транскордонне телебачення (994_444), якщо ці твори задовольняють умовами параграфу 2 цієї статті; в) твори, створені в інших європейських країнах, якщо вони задовольняють умовам параграфу 3 цієї статті.

За такого правового регулювання Верховний Суд дійшов висновку, що у спірній ситуації мають застосовуватись положення частини четвертої статті 28 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» не у вузькому значенні визначення «передача», а з урахуванням визначень Конвенції та Директиви ЄС, яке має застосовуватись у широкому значенні творчої роботи/продукту, аудіовізуальної твору, на що додатково вказують і вищезгадані положення частини першої статті 9, частини другої статті 28 зазначеного Закону (щодо визначення у програмній концепції мовлення мінімальних та максимальних часток аудіовізуального продукту), тобто і з урахуванням фільмів.

З огляду на викладене Суд прийшов до висновку, що частина четверта статті 28 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» визначає пропорції між українськими та іноземними передачами, у тому числі фільмами.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 січня 2022 року у справі № 826/12838/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103034230>

1.3. Про призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника, який працював на посадах, віднесених до посад державних службовців

Непрацездатні члени сім'ї померлого годувальника, які були на його утриманні, мають право на призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника на підставі статті 37 Закону України від 16 грудня 1993 року № 3723-XII «Про державну службу» за наявності таких умов: 1) смерть годувальника настала у період перебування на державній службі; 2) стаж державної служби померлого годувальника становив не менше 10 років на день набрання чинності (01 травня 2016 року) Законом України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII «Про державну службу»

13 січня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Шепетівського об'єднаного управління Пенсійного фонду України Хмельницької області на постанову Полонського районного суду Хмельницької області від 16 серпня 2017 року та ухвалу Вінницького апеляційного адміністративного суду від 07 грудня 2017 року у справі № 681/1009/17 за позовом ОСОБА_1 в інтересах неповнолітнього сина ОСОБА_2, ОСОБА_3 до Шепетівського об'єднаного управління Пенсійного фонду України Хмельницької області про визнання протиправною відмови відповідача у призначенні пенсії по втраті годувальника для неповнолітнього ОСОБА_2 та ОСОБА_3 із заробітної плати державного службовця та зобов'язання відповідача призначити таку пенсію.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач перебував у шлюбі з ОСОБА_4. За час перебування в шлюбі у них народилося двоє дітей: син ОСОБА_3 та син ОСОБА_2.

ОСОБА_4 померла у віці 40 років, до дня смерті вона працювала на посадах, віднесених до посад державних службовців та мала стаж державної служби понад 10 років.

На утримання двох неповнолітніх дітей відповідачем призначено пенсію по втраті годувальника відповідно до статті 36 Закону України від 9 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі – Закон № 1058-IV).

Після досягнення 18 років ОСОБА_3 звернувся до пенсійного органу з заявою про призначення пенсії по втраті годувальника до закінчення навчання.

Розпорядженням відповідача від 14.10.2016 року ОСОБА_3 призначена пенсія по втраті годувальника на період до закінчення навчання.

23 червня 2017 року позивач звернувся із заявою до пенсійного органу про призначення пенсії по втраті годувальника відповідно до статті 37 Закону України від 16 грудня 1993 року № 3723-XII «Про державну службу» (далі – Закон № 3723-XII) в інтересах неповнолітнього сина ОСОБА_2.

Розпорядженнями від 26 червня 2017 року та 13 липня 2017 року відповідач відмовив позивачу в призначенні пенсії по втраті годувальника на підставі частини десятої статті 37 Закону України «Про державну службу», посилаючись на те,

що з 01 травня 2016 року набрав чинності Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII «Про державну службу» (далі - Закон № 889-VIII) і діти годувальника не мають права на пенсію по втраті годувальника із заробітної плати годувальника зазначеній в довідках від 22 червня 2017 року, виданих Полонською районною державною адміністрацією.

Постановою Полонського районного суду Хмельницької області, залишеною без змін ухвалою Вінницького апеляційного адміністративного суду позов задоволено. Рішення судів мотивовані тим, що на день смерті ОСОБА_4 діяли норми статті 37 Закону № 3723-XII і остання мала стаж державної служби понад 10 років. Відтак, позивачі мають право на призначенні пенсії по втраті годувальника на підставі частини десятої статті 37 Закону № 3723-XII.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Частиною десятою статі 37 Закону № 3723-XII передбачалося, що у разі смерті особи у період перебування на державній службі за наявності у померлого годувальника стажу державної служби не менше 10 років непрацездатним членам сім'ї померлого годувальника, які були на його утриманні (при цьому дітям незалежно від того, чи були вони на утриманні померлого годувальника), призначається пенсія у зв'язку з втратою годувальника на одного непрацездатного члена сім'ї у розмірі 70 відсотків суми заробітної плати померлого годувальника, з якої було сплачено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а до 1 січня 2011 року страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, а на двох і більше членів сім'ї - 90 відсотків.

Відповідно до статті 36 Закону № 1058-IV пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається непрацездатним членам сім'ї померлого годувальника, які були на його утриманні, за наявності в годувальника на день смерті страхового стажу, який був би необхідний йому для призначення пенсії по III групі інвалідності, а в разі смерті пенсіонера або осіб, зазначених у частині другій статті 32 цього Закону, - незалежно від тривалості страхового стажу. При цьому дітям пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається незалежно від того, чи були вони на утриманні годувальника.

Статтею 90 Закону № 889-VIII визначено, що пенсійне забезпечення державних службовців здійснюється відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

При цьому, пунктом 2 Розділу XI Прикінцеві та перехідні положення Закону №889-VIII визнано такими, що втратили чинність, зокрема, Закон № 3723-XII, крім статті 37, що застосовується до осіб, зазначених у пунктах 10 і 12 цього розділу.

Так, пунктом 10 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 889-VIII визначено, що державні службовці, які на день набрання чинності цим Законом займають посади державної служби та мають не менш як 10 років стажу на посадах, віднесених до відповідних категорій посад державних службовців, визначених статтею 25 Закону № 3723-XII та актами Кабінету Міністрів України,

мають право на призначення пенсії відповідно до статті 37 Закону № 3723-XII та у порядку, визначеному для осіб, які мають не менш як 20 років стажу роботи на посадах, віднесених до категорій посад державних службовців.

Згідно із пунктом 12 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 889-VIII для осіб, які на день набрання чинності цим Законом мають не менш як 20 років стажу на посадах, віднесених до відповідних категорій посад державної служби, визначених статтею 25 Закону № 3723-XII та актами Кабінету Міністрів України, зберігається право на призначення пенсії відповідно до статті 37 Закону № 3723-XII у порядку, визначеному для осіб, які мають не менш як 20 років стажу роботи на посадах, віднесених до категорій посад державних службовців.

Таким чином, колегія суддів Верховного Суду погодилась з висновками судів попередніх інстанцій, що відповідач станом на момент розгляду заяв позивачів про призначення їм пенсії по втраті годувальника мав застосовувати норму статті 37 Закону № 3723-XII і не мав правових підстав для відмови у призначенні пенсії по втраті годувальника для неповнолітнього ОСОБА_2 та ОСОБА_3 із заробітної плати державного службовця.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від Верховного Суду від 13 січня 2022 року у справі № 681/1009/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103028002>

1.4. Про обов'язкову умову для виникнення права на отримання матеріального забезпечення у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності (вагітність та пологи)

Право на отримання матеріального забезпечення у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності (вагітність та пологи) настає за умови, якщо особа є застрахованою особою у розумінні положень законів України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», з доходу якої сплачувався єдиний внесок

28 січня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 21 листопада 2019 року у справі № 400/770/19 за позовом ОСОБА_1 до Миколаївського міського відділення управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України в Миколаївській області про визнання протиправними дій відповідача щодо невиплати ОСОБА_1 допомоги по вагітності та пологах згідно із листком непрацездатності та зобов'язання відповідача повторно розглянути це питання.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивачка у період з 16.05.2018 по 11.12.2018 була зареєстрована як фізична особа-підприємець.

01.10.2018 позивачка подала до відповідача заяву-розрахунок з документами для виплати допомоги по вагітності та пологах згідно із листком непрацездатності,

виданим на ім'я ОСОБА_1 за період з 15.08.2018 р. по 18.12.2018 у сумі 229 788,10 грн.

Листом від 10.10.2018 відповідач повернув позивачці заяву-розрахунок з підстав несплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування із сум доходу за період з квітня по грудень 2018 року.

24.01.2019 позивачка разом із документами для призначення допомоги по вагітності та пологах подала скаргу до Управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування країни в Миколаївській області.

Листом від 18.02.2019 суб'єкт розгляду повернув скаржниці заяву-розрахунок з тих підстав, що дані про сплату ОСОБА_1 єдиного соціального внеску за період з квітня 2018 року по грудень 2018 року в Державному реєстрі загальнообов'язкового державного соціального страхування відсутні. Також у листі зазначено про те, що державну реєстрацію підприємницької діяльності ОСОБА_1 проведено 16.05.2018, а державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності проведено 11.12.2018, що свідчить про те, що реєстрація підприємницької діяльності проведена з метою отримання допомоги по вагітності та пологах у завищених розмірах.

Вважаючи свої права та інтереси порушеними, позивачка звернулася із цим позовом до суду.

Рішенням Миколаївського окружного адміністративного суду позов задоволено.

Задовольняючи адміністративний позов, суд першої інстанції виходив з того, що позивачкою сплачено єдиний внесок за період здійснення підприємницької діяльності, а тому із настанням страхового випадку остання набула право на виплату допомоги по вагітності та пологах. Водночас суд першої інстанції відхилив поданий відповідачем в підтвердження позиції щодо несплати позивачкою єдиного соціального внеску доказ (відповідь УПФУ на запит у вигляді таблички) з підстав, що такий не містить інформації про те, що відомості по застрахованій особі сформовані на підставі даних Реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду скасовано рішення Миколаївського окружного адміністративного суду і ухвалено нове рішення про відмову у задоволенні позову.

Суд апеляційної інстанції з інформації, зазначеній у довідках пенсійного органу форми ОК-7 та форми ОК-5 стосовно особи ОСОБА_1 щодо сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за період з 01.01.2018 по 31.12.2018 встановив, що у червні-липні 2018 року ФОП ОСОБА_1 сплачено єдиний соціальний внесок з максимальної величини бази нарахування єдиного внеску (55845 грн), а вже в серпні 2018 року єдиний соціальний внесок сплачено з мінімальної величини бази нарахування єдиного внеску (3732 грн). За позицією суду апеляційної інстанції зазначена інформація свідчить про те, що приватний підприємець за декілька місяців до відпустки по вагітності та пологах, зокрема 2 місяці, сплачує єдиний соціальний внесок з максимальної величини бази

нарахування єдиного внеску, тоді як в місяці, в якому розпочинається відпустка по вагітності та пологах, єдиний соціальний внесок сплачується вже з мінімальної величини бази нарахування єдиного внеску.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував постанову суду апеляційної інстанції, та залишив в силі рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Проаналізувавши положення пункту 2 частини першої статті 20, частини першої статті 25, статті 26 Закону України від 23.09.1999 № 1105-XIV «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі – Закон № 1105-XIV) Верховний Суд зазначив, що одним із видів матеріального забезпечення та соціальних послуг за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності є допомога по вагітності та пологах. Допомога по вагітності та пологах застрахованій особі виплачується за весь період відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, тривалість якої становить 70 календарних днів до пологів і 56 календарних днів після пологів. При цьому, розрахунковим періодом, за який обчислюється середня заробітна плата, є 12 календарних місяців перебування у трудових відносинах (з першого до першого числа) за останнім основним місцем роботи застрахованої особи, що передують місяцю, в якому настав страховий випадок. У випадку ж якщо застрахована особа перебувала у трудових відносинах менше 12 календарних місяців за останнім основним місцем роботи, то розрахунковий період визначається за фактично відпрацьованими календарними місяцями (з першого до першого числа).

Позивачка є платником єдиного внеску, правильність нарахування, обчислення, повнота і своєчасність сплати якого контролюється з боку податкового органу. Із інформації, зазначеній у довідці пенсійного органу Форми ОК-7, встановлено, що позивачка сплатила єдиний внесок з доходу, отриманого нею за період до настання страхового випадку.

Із наданої Головним управлінням Державної податкової служби у Миколаївській області на вимогу суду апеляційної інстанції відповіді встановлено, що за даними інтегрованої картки платника ІС «Податковий Блок» ФОП ОСОБА_1 сплачено за період з 01.01.2018 по 31.12.2018 єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на загальну суму 29 486,16 грн. Також зі змісту довідок пенсійного органу за формою ОК-7 та ОК-5 встановлено, що у червні-липні 2018 року ФОП ОСОБА_1 сплачено єдиний внесок з максимальної величини бази нарахування єдиного внеску (55 845 грн), а вже в серпні 2018 року єдиний соціальний внесок сплачено з мінімальної величини бази нарахування єдиного внеску (3 732 грн).

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що право на отримання матеріального забезпечення у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності (вагітність та пологи) настає за умови якщо особа є застрахованою особою у розумінні положень Закону № 1105-XIV та Закону України від 08.07.2010 №2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», з доходу якої сплачувався єдиний внесок.

Отже у ході розгляду справи встановлено, що позивачка за період здійснення підприємницької діяльності та до настання страхового випадку сплатила єдиний внесок.

Одночасно колегія суддів Верховного Суду врахувала, що відповідальний за правильністю нарахування, обчислення, повноту і своєчасність сплати єдиного внеску податковий орган підтвердив факт сплати позивачкою єдиного внеску за спірний період.

За таких обставин, Верховний Суд погодився із висновками суду першої інстанції про відсутність у відповідача підстав для повернення позивачці заяви-розрахунку на виплату допомоги по вагітності та пологам.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 січня 2022 року у справі № 400/770/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103035059>

1.5. Про оформлення вимоги щодо надання документів, необхідних для проведення інспекційного відвідування інспектором праці

Вимога про надання документів, необхідних для проведення інспекційного відвідування, має складатися інспектором праці у письмовому вигляді та за встановленою формою

26 січня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Держпраці в Одеській області на рішення Одеського окружного адміністративного суду від 8 квітня 2021 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 16 червня 2021 року у справі № 420/4492/20 за позовом ОСОБА_1 до Головного управління Держпраці в Одеській області про визнання протиправним та скасування постанови відповідача від 22 жовтня 2019 року, якою на неї накладено штраф у розмірі 417 300 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Начальником ГУ Держпраці в Одеській області 5 вересня 2019 року видано наказ «Про проведення інспекційного відвідування» фізичної особи-підприємця ОСОБА_1, яка здійснює господарську діяльність у закладі «ІНФОРМАЦІЯ_3», який розташований за адресою: АДРЕСА_1, з питань забезпечення застосування правових норм щодо використання праці.

На підставі вказаного наказу видані направлення на здійснення інспекційного відвідування від 05 вересня 2019 року про проведення головними державними інспекторами відділу з питань трудових відносин Управління з питань праці Головного управління Держпраці в Одеській області в термін з 06 вересня 2019 року по 09 вересня 2019 року позапланового заходу державного контролю за додержанням законодавства про працю у формі інспекційного відвідування вказаної фізичної особи-підприємця.

Під час здійснення спроби проведення інспекційного відвідування у зв'язку зі створенням перешкод у діяльності інспектора праці та ненадання інформації, необхідної для проведення інспекційного відвідування або невіїзного інспектування, не надання доступу до виробничих, службових, адміністративних приміщень об'єкту відвідування, в яких використовується наймана праця, інспектором праці складено акт про неможливість проведення інспекційного відвідування невіїзного інспектування від 09 вересня 2019 року.

22 жовтня 2019 року першим заступником начальника ГУ Держпраці в Одеській області, на підставі повідомлення про розгляд справи про накладення штрафу за порушення законодавства про працю та зайнятість населення від 22 жовтня 2019 року, розглянуто справу про накладення штрафу та прийнято постанову про накладення штрафу уповноваженими посадовими особами, якою на фізичну особу-підприємця ОСОБА_1 накладено штраф у розмірі 417 300 грн. на підставі абзацу 7 частини другої статті 265 КЗпП України.

Рішенням Одеського окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду, позов задоволено.

Задовольняючи позов, суди першої та апеляційної інстанції керувалися тим, що відповідачем не доведено порушення позивачкою вимог закону щодо не допуску інспекторів праці до інспекційного відвідування та у наказі та направленні невірно зазначено адресу місцезнаходження суб'єкта господарювання, а тому постановою про накладення штрафу прийнята не обґрунтовано, без урахування всіх дійсних обставин у справі Безпосередньо ОСОБА_1 не вчиняла дії по недопущенню до проведення перевірки з питань додержання законодавства про працю та не створювала перешкоди у її проведенні, оскільки позивачка не чинила перешкоди у допуску інспекторів до проведення інспекційного відвідування.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до вимог статті 7 Закону України від 5 квітня 2007 року № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», місцезнаходження суб'єкта господарювання є обов'язковим реквізитом у направленні.

Своєю чергою, місцезнаходження позивача у наказі про проведення інспекційного відвідування від 05 вересня 2019 року та направленні на здійснення інспекційного відвідування не відповідало дійсності, що є порушенням статті 7 цього Закону.

Судами встановлено, що ОСОБА_1 не чинила перешкоди у допуску інспекторів до проведення інспекційного відвідування, вона впустила на територію закладу інспекторів праці, запитувала, які документи вона має надати.

Верховний Суд відхилив доводи касаційної скарги про те, що ОСОБА_1 мала надавати документи, про які зазначили інспектори праці в усній розмові, виходячи з такого.

У пункті 11 Порядку здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 823 (далі – Порядок № 823) передбачено, що вимога інспектора праці про надання об'єктом відвідування для ознайомлення документів та/або їх копій або витягів з документів, пояснень, доступу до всіх видів приміщень, організації робочого місця, внесена в межах повноважень, є обов'язковою для виконання. Пунктом 4 вказаного Порядку регламентовано, що уніфікована форма акта інспекційного відвідування, в якому визначається вичерпний перелік питань, що підлягають інспектуванню, припису, попередження, а також вимоги інспектора праці затверджуються в установленому порядку та оприлюднюються на офіційному веб-сайті Держпраці.

Положення пункту 14 Порядку № 823 пов'язують відмову у допуску до проведення відвідування, зокрема з ненаданням на письмову вимогу інспектора праці інформації, необхідної для проведення інспекційного відвідування.

З аналізу положень Порядку № 823 вбачається, що вимога про надання документів, необхідних для проведення інспекційного відвідування має складатися інспектором праці у письмовому вигляді та за встановленою формою. В матеріалах справи відсутня письмова вимога позивачу із зазначенням строку надання документів, а отже, доводи скаржника не знайшли свого підтвердження.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 січня 2022 року у справі № 420/4492/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103034013>

1.6. Про дискреційні повноваження Держпродспоживслужби щодо підтвердження міжнародного сертифікату

Аналіз положень Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» дає підстави для висновку, що в ході консультацій із компетентним органом, який видав міжнародний сертифікат, може бути підтверджена його прийнятність, так і Держпродспоживслужба може визнати сертифікат неприйнятним. У разі прийнятності сертифіката вантаж підлягає фізичній перевірці, а в разі неприйнятності – особі, відповідальній за вантаж, відмовляють у його ввезенні на митну територію України

08 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Ларус» на рішення Львівського окружного адміністративного суду від 11 червня 2019 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 11 листопада 2019 року у справі № 1.380.2019.001439 за позовом ТОВ «Ларус» до Львівської регіональної служби державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду на державному кордоні та транспорті, Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів

та захисту споживачів про визнання протиправним і скасування припису, визнання протиправними дій та відшкодування шкоди

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

На виконання умов контракту від 07 вересня 2018 року № 09/18, фірма Igrecs S.A. (Франція) поставила ТОВ «Ларус» товар.

ТОВ «Ларус» прийняло товар та доставило його до митного посту «Краковець» Львівської митниці ДФС.

З метою ввезення на територію України вантажу та проходження ветеринарно-санітарного контролю, 21 вересня 2018 року ТОВ «Ларус» подав державному інспектору ветеринарної медицини Краковецького прикордонного інспекційного пункту ветеринарної медицини відповідний пакет документів, а також направив лист Голові Держпродспоживслужби України ОСОБА_1, з проханням розглянути документи та надати погодження на ввезення в Україну вищезазначених товарів.

Після перевірки вантажу, державним інспектором ветеринарної медицини Краковецького прикордонного інспекційного пункту, винесено припис № 2. Згідно припису машина затримана. До позивача висловлено прохання звернутися до Держпродспоживслужби для отримання погодження на ввезення товару.

Держпродспоживслужбою 26 вересня 2018 року надісланий лист Головному ветеринарному інспектору заступнику генерального директора з питань продовольства Головного управління з питань продовольства Міністерства сільського господарства продовольства та лісового господарства Франції Лоіку Ейвену. У листі повідомлено, що на адресу українського імпортера надійшов вантаж сушених яєчних продуктів в супроводі ветеринарних сертифікатів невстановленого зразка, внаслідок чого вантаж не був допущений на митну територію України. Висловлено прохання про вжиття відповідних заходів для недопущення подібних випадків в майбутньому і повідомлення про них Держпродспоживслужбу.

21 листопада 2018 року Держпродспоживслужба отримала відповідь компетентного органу Франції, в якому надана наступна інформація: ветеринарні сертифікати № FR 49 18 00 16 49 AN, № FR 49 18 00 16 50 AN були видані та підписані офіційним ветеринарним лікарем. Ця форма сертифікату була використана в очікуванні запровадження ветеринарного сертифікату, який буде офіційно погоджений.

28 грудня 2018 року Держпродспоживслужба повідомила ТОВ «Ларус» та Раду бізнес-омбудсмена про те що отримала лист від компетентного органу Франції, проте вказала, що згадані ветеринарні сертифікати є неприйнятними (зокрема відсутня інформація щодо епізоотичного благополуччя сировинної зони) та такими, що не відповідають законодавству України. Також у згаданому листі не надана відповідь компетентного органу Франції на пропозицію Держпродспоживслужби щодо погодження двостороннього сертифіката.

Держпродспоживслужба проінформувала, що відповідно до частини четвертої статті 52 Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин», якщо за результатами консультацій з компетентними

органом, який видав сертифікат встановлено, що останній є неприйнятним, особі відповідальній за вантаж, відмовляється у його ввезенні (пересиланні) на митну територію України, а подальше поводження з таким вантажем здійснюється відповідно до статті 54 цього закону.

Уважаючи припис Львівської регіональної служби державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду на державному кордоні та транспорті та дії відповідачів протиправними, ТОВ «Ларус» звернулось до суду з позовом.

Рішенням Львівського окружного адміністративного суду від 11 червня 2019 року, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 11 листопада 2019 року, у задоволенні позовних вимог ТОВ «Ларус» було відмовлено.

Верховний Суд касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Ларус» задовольнив частково, скасував рішення попередніх інстанцій та ухвалив нове рішення.

ОЦІНКА СУДУ

Увезення на територію України продуктів і сировини тваринного походження дозволяються за наявності документів, передбачених міждержавними угодами (ветеринарних свідоцтв, сертифікатів).

З країн, з якими центральними державними ветеринарними службами погоджені форми ветеринарних сертифікатів на окремі види вантажів, підконтрольних службі державної ветеринарної медицини, увезення їх дозволяється тільки за наявності зазначених ветеринарних сертифікатів.

Увезення підконтрольних вантажів з країн, з якими немає погоджених форм ветеринарних сертифікатів, здійснюється відповідно до ветеринарних вимог щодо імпорту в Україну вантажів, підконтрольних службі державної ветеринарної медицини.

У ході розгляду справи з'ясовано, що між компетентними органами Франції та України немає погодженої форми сертифіката на яєчну продукцію, яка імпортувалася позивачем.

Законом України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» визначено алгоритм дій, якщо під час проведення державного контролю вантажу з продуктами, що ввозиться (пересилається) на митну територію України, з'являється обґрунтована підозра щодо невідповідності міжнародного сертифіката (неприйнятність міжнародного сертифіката).

Так, за умови, що компетентний орган, який видав міжнародний сертифікат, підтверджує його прийнятність, відповідний вантаж підлягає фізичній перевірці. Якщо ж за результатами консультацій з органом, який видав міжнародний сертифікат, встановлено, що останній є неприйнятним, особі, відповідальній за вантаж, відмовляється у його ввезенні (пересиланні) на митну територію України.

Таким чином, Верховний Суд дійшов висновку, що видаючи оскаржений припис, яким було затримано машину, державний інспектор ветеринарної медицини Краковецького прикордонного інспекційного пункту, діяв не на підставі, не в межах

повноважень, та не у спосіб, що визначений законами України, а тому зазначений припис підлягає визнанню протиправним та скасуванню.

Щодо правомірності відмови у ввезенні товару позивача на митну територію України, Верховний Суд зазначив, що аналіз положень Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» дає підстави для висновку, що в ході консультацій з компетентним органом, який видав міжнародний сертифікат, може бути підтверджена його прийнятність, так і Держпродспоживслужба може визнати сертифікат неприйнятним.

У разі прийнятності сертифіката, вантаж підлягає фізичній перевірці, а у разі неприйнятності - особі, відповідальній за вантаж, відмовляється у його ввезенні на митну територію України.

Оскільки Держпродспоживслужбою визнано ветеринарні сертифікати неприйнятними, колегія суддів погодилася з висновками судів попередніх інстанцій про те, що позивачу правомірно відмовлено у ввезенні на митну територію України товару, визначеного контрактом від 07 вересня 2018 року № 09/18, укладеному між фірмою Igreca S.A. (Франція) та ТОВ «Ларус».

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 08 лютого 2022 року справа № 1.380.2019.001439 можна ознайомитись за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/103128805>

1.7. Про обумовлену законодавством вимогу щодо іграшок, котрі вводяться в обіг на території України, відповідати вимогам Технічного регламенту № 151

На території України введені в обіг іграшки мають відповідати вимогам Технічного регламенту безпечності іграшок, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2018 року № 151, про що свідчить нанесення знака відповідності технічним регламентам згідно із загальними принципами маркування, установленними законом

07 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Держпродспоживслужби в Київській області на рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 22 березня 2021 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 10 серпня 2021 року у справі № 160/643/21 за позовом товариства з обмеженою відповідальністю «АТБ-Маркет» до Головного управління Держпродспоживслужби в Київській області про визнання протиправними та скасування постанови і рішення

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

17 листопада 2020 року посадовими особами ГУ Держпродспоживслужби в Київській області було проведено перевірку характеристик продукції магазину «АТБ-Маркет».

У ході планової перевірки характеристик продукції, встановлені наступні порушення, зокрема: іграшки «костюм карнавальний для дівчаток», артикул: MLCM191025, комплектація: спідниця, крила, обруч, чарівна паличка, дата виготовлення: червень 2020 року, країна-виробник: Китай, імпортер: ТОВ «АТБ-Маркет», встановлено, що на іграшці або етикетці (ярлику) чи на її пакуванні відсутній знак відповідності технічним регламентам.

Відповідачем було прийнято рішення про вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів від 18 листопада 2020 року, яким зобов'язано суб'єкта господарювання забезпечити усунення виробником (уповноваженим представником) формальної невідповідності вищезазначеної продукції. Термін виконання встановлено відповідачем 18 грудня 2020 року.

У ході наступної перевірки стану виконання ТОВ «АТБ-Маркет» рішення про вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів від 18 листопада 2020 року встановлено, що суб'єктом господарювання не виконано дії щодо усунення формальної невідповідності іграшки «костюм карнавальний для дівчаток».

За невиконання ТОВ «АТБ-Маркет» рішення про вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів від 18 листопада 2020 року на позивача постановою від 28 грудня 2020 року накладено стягнення у вигляді штрафу у розмірі 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян до кожної продукції у сумі 51 000 грн.

У зв'язку з невиконанням позивачем рішення про вжиття обмежувальних заходів від 18 листопада 2020 року, ГУ Держпродспоживслужби в Київській області прийнято рішення про скасування відповідного рішення від 23 грудня 2020 року № 10-05.2/146.

Рішенням Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 22 березня 2021 року, залишеним без змін постановою Третього апеляційного адміністративного суду від 10 серпня 2021 року, адміністративний позов задоволено.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, рішення судів попередніх інстанцій скасував та ухвалив нове рішення, яким у задоволенні позову відмовив.

ОЦІНКА СУДУ

Зі змісту правових норм, якими врегульовані спірні правовідносини, вбачається, що на території України введенні в обіг іграшки мають відповідати вимогам Технічного регламенту № 151, про що свідчить нанесення знака відповідності технічним регламентам згідно із загальними принципами маркування, установленними законом.

Так, у ході проведення перевірки, контролюючим органом було виявлено, що на іграшці «костюм карнавальний для дівчаток» або етикетці (ярлику) чи на її пакуванні відсутній знак відповідності технічним регламентам.

На думку позивача товар «костюм карнавальний для дівчаток» не є іграшкою у розумінні Технічного регламенту № 151, а тому безпідставною є вимога про нанесення знака відповідності технічним регламентам на цьому товарі або його упаковці.

З цього приводу Верховний Суд зазначив, що для надання правильної правової оцінки спірним правовідносинам вирішальне значення має кваліфікація товару «карнавальний костюм для дівчаток» як іграшки або віднесення його до інших типів товарів.

Суди попередніх інстанцій дійшли висновку про те, що товар «карнавальний костюм для дівчаток» не є іграшкою, виходячи з того, що митне оформлення даного товару виконувалось у 62-й групі УКТ ЗЕД, а саме «одяг та додаткові речі до одягу, текстильні, крім трикотажних» по коду 6204238000.

Водночас, Верховний Суд визнав такий висновок судів попередніх інстанцій необґрунтованим, з огляду на те, що ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності призначено для тарифного та інших видів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, здійснення митного оформлення товарів, та не містить характеристик продукції, властивостей, застережень щодо застосування окремої продукції, якщо такі застереження встановлені нормативно-правовими актами, не визначає порядку забезпечення відповідності продукції вимогам чинного законодавства, а тому визначення коду товару ввезеного на митну територію України не свідчить про відповідність чи не відповідність вимогам Технічного регламенту.

Отже, виконання митного оформлення товару у 62-й групі УКТ ЗЕД не має вирішального значення для віднесення такого товару до групи «одяг та додаткові речі до одягу, текстильні, крім трикотажних», оскільки при цьому мають також враховуватися характеристики та призначення відповідного товару. До того ж, враховуючи комплектацію товару, а саме - спідниця, крила, обруч, чарівна паличка, він не цілком відповідає товарній позиції «костюм» за ознаками, визначеними пунктом 3 групи 62 додатку до Закону України «Про Митний тариф України», або «модним аксесуарам для дітей, не призначеним для використання у грі», які згідно з пунктом 19 додатку 1 Технічного регламенту № 151 не відносяться до іграшок.

Крім того, в силу положень пунктів 2, 3 Технічного регламенту № 151, останній поширюється на продукцію, що розроблена або призначена для використання у грі дітьми віком до 14 років, тобто вирішальною ознакою поняття «іграшка» є факт її використання у грі дітьми віком до 14 років; за цією ознакою, окремі елементи (крила, чарівна паличка), що входять до комплектації спірного товару, є іграшкою.

З огляду на вищезазначене Верховний Суд дійшов висновку про те, що судами першої та апеляційної інстанцій неправильно застосовано положення статті 44 Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» та Технічного регламенту № 151, а також безпідставно незастосовані ДСТУ №2029-29 «Іграшки. Предмети ігрового вжитку» Загальні технічні умови», а тому дійшли неправильного висновку про віднесення костюму карнавального для дівчат до товарної групи «модні аксесуари для дітей».

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 07 лютого 2022 року справа № 160/643/21 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103127833>

1.8. Про обставини, за яких можливе проведення реконструкції горищ у м. Львові за відсутності згоди мешканців будинку

З огляду на те, що горище вважалось аварійним, непридатним до нормальної експлуатації, в силу приписів пункту 1.15 Положення про порядок проведення переобладнання горищ на мансардні поверхи або надбудов у житлових будинках на території м. Львова з метою ремонту дахів та розширення житлового фонду (Положення № 442), при проведенні реконструкції горища під мансардний поверх згода мешканців будинку не вимагалася

08 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги ОСОБА_8 та Департаменту містобудування Львівської міської ради, Управління архітектури Департаменту містобудування Львівської міської ради на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 30.08.2021 у справі № 1304/10452/12 за позовом ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4, ОСОБА_5, ОСОБА_6, ОСОБА_7 до Департаменту містобудування Львівської міської ради, Управління архітектури Департаменту містобудування Львівської міської ради, Управління охорони історичного середовища Львівської міської ради, третя особа - ОСОБА_8, про визнання дій незаконними, визнання незаконним та скасування наказу

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1, ОСОБА_10, ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4, ОСОБА_5, ОСОБА_6, ОСОБА_7 є співвласниками квартир у будинку АДРЕСА_1.

28 квітня 2010 року Департаментом містобудування Львівської міської ради, видано наказ, яким затверджено ОСОБА_9 вимоги до архітектурно-планувальної частини проекту реконструкції квартири АДРЕСА_2 з розширенням за рахунок частини площі горища у житловому будинку АДРЕСА_1.

Уважаючи дії Управління архітектури Департаменту містобудування Львівської міської ради при видачі висновку від 06 жовтня 2009 року, дії Управління охорони історичного середовища Львівської міської ради при видачі висновку від 07 вересня 2009 року; наказ Департаменту містобудування Львівської міської ради від 28 квітня 2010 року «Про затвердження ОСОБА_9 вимог до архітектурно-планувальної частини проекту реконструкції квартири АДРЕСА_2 з розширенням за рахунок частини площі горища у житловому будинку АДРЕСА_1» неправомірними, ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4, ОСОБА_5, ОСОБА_6, ОСОБА_7 звернулись до суду з позовом.

Рішенням Галицького районного суду м. Львова від 08 лютого 2021 року у задоволенні позовних вимог було відмовлено.

Постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 30 серпня 2021 року рішення суду першої інстанції скасовано та ухвалено нове, яким позовні вимоги задоволено.

ОЦІНКА СУДУ

Спірним питанням для з'ясування у цій справі було визначення чи потребує реконструкція горища, яке перебуває в аварійному стані, згоди власників квартир багатоповерхового будинку.

Верховний Суд вказав, що аналіз норм Положення про порядок проведення переобладнання горищ на мансардні поверхи або надбудов у житлових будинках на території м. Львова з метою ремонту дахів та розширення житлового фонду (далі - Положення № 442) дає підстави для висновку, що у разі проведення реконструкції горищ під мансардні поверхи необхідне погодження з власниками всіх квартир будинку, за виключенням, зокрема реконструкції горища у випадку аварійного стану даху.

Так, наказом Департаменту житлового господарства та інфраструктури від 16 березня 2010 року № 91 визнано аварійним стан дерев'яних конструктивних елементів даху будинку АДРЕСА_1.

Таким чином, з огляду на те, що горище будинку на АДРЕСА_1 відносилось до аварійного, непридатного до нормальної експлуатації, в силу приписів пункту 1.15 Положення № 442, при проведенні реконструкції горища під мансардний поверх, згода мешканців будинку не вимагалася.

Враховуючи наведене, Верховний Суд дійшов висновку про необхідність скасування рішення суду апеляційної інстанції, та зміни рішення суду першої інстанції в частині мотивів прийняття.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 08 лютого 2022 року справа № 1304/10452/12 можна ознайомитись за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/103128751>

1.9. Про можливість врахувати при призначенні пенсії заробіток, отриманий за межами України

Можливість врахувати при призначенні пенсії заробіток, отриманий за межами України, залежить від сплати страхових внесків до Пенсійного фонду України за цей період

17 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 23 січня 2018 року у справі № 755/139/17 за позовом ОСОБА_1 до Лівобережного об'єднаного управління Пенсійного фонду України в м. Києві про визнання протиправними дій відповідача щодо не зарахування періодів трудового стажу при розрахунку пенсії ОСОБА_1 за період роботи на спільному об'єднанні «Монголросцветмет» (далі - СО «Монголросцветмет») з 1 вересня 1998 року - 14 червня 2002 року; зобов'язання відповідача зробити перерахунок пенсії і заробітної плати за вказаний період.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач працювала на території Монголії з 1 вересня 1998 року по 14 червня 2002 року на посаді вчителя початкової школи СО «Монголросцветмет», що підтверджується довідками виданими СО «Монголросцветмет».

За періоди роботи на території Монгольської Народної Республіки, позивач надала відповідачу довідки про розміри отриманої заробітної плати.

Відповідач відмовився здійснити перерахунок пенсії посилаючись, зокрема, на те, що відповідно до даних персоніфікованого обліку заробітна плата отримана позивачем за період роботи з 14 жовтня 2001 року по 14 червня 2002 року на СО «Монголросцветмет» не відображається у зв'язку з відсутністю внесених податків до державного бюджету.

Дніпровський районний суд м. Києва постановою від 3 березня 2017 року позов задовольнив.

У зв'язку із тим, що під час винесення постанови Дніпровського районного суду міста Києва від 3 березня 2017 року у цій справі, суд не визначив спосіб виконання судового рішення, позивач звернулася із заявою про винесення додаткового судового рішення.

Дніпровський районний суд м. Києва додатково постановою від 10 жовтня 2017 року задовольнив заяву про ухвалення додаткової постанови. Зобов'язав Лівобережне об'єднане управління Пенсійного фонду України в м. Києві здійснити перерахунок пенсії ОСОБА_1 урахуваючи розмір заробітної плати за період праці на СО «Монголросцветмет» з 20 серпня 2000 року по 14 червня 2002 року.

Київський апеляційний адміністративний суд постановою від 23 січня 2018 року, скасував додаткову постанову суду першої інстанції та прийняв нову, якою відмовив у задоволенні позовної вимоги.

Скасовуючи додаткову постанову суду першої інстанції, суд апеляційної інстанції виходив із того, що до спірних правовідносин не слід застосовувати положення статті 6 Угоди «Про гарантії прав громадян - учасників Співдружності Незалежних Держав у галузі пенсійного забезпечення», оскільки Монгольська Народна Республіка не є державою-учасницею Співдружності.

Колегія суддів апеляційного адміністративного суду дійшла висновку, що законодавством України та міжнародними договорами не передбачено обчислення розміру пенсії з урахуванням розміру заробітної плати за період роботи особи у Монгольській Народній Республіці, тому у задоволенні позову необхідно відмовити.

Верховний Суд касаційну скаргу ОСОБА_1 задовольнив, постанову апеляційного адміністративного суду скасував, а додаткову постанову суду першої інстанції залишив в силі.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно зі статтею 19 Закону України від 29 червня 2004 року № 1906-IV «Про міжнародні договори України», чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного

законодавства і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства. Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору.

На момент звернення позивача до пенсійного органу із заявою щодо врахування стажу роботи, набутого на території Монголії, здійснення перерахунку розміру пенсії та на момент прийняття рішень судами попередніх інстанцій у відносинах між Україною і Монголією діяла Угода між Союзом Радянських Соціалістичних Республік і Монгольською Народною Республікою про співробітництво в галузі соціального забезпечення, підписана 6 квітня 1981 року, чинна з 28 січня 1982 року.

Відповідно до статті 1 вказаної Угоди між Союзом Радянських Соціалістичних Республік і Монгольською Народною Республікою «Про співпрацю в галузі соціального забезпечення», ця угода стосується всіх видів соціального забезпечення громадян, які встановлені і будуть встановлені законодавством Договірних Сторін.

Статтею 66 Закону України «Про пенсійне забезпечення» передбачено, що до заробітку для обчислення пенсії включаються всі види оплати праці (виплат, доходу), на які відповідно до Закону України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» нараховується збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, в межах максимальної величини фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, оподаткованого доходу (прибутку), сукупного оподаткованого доходу (граничної суми заробітної плати (доходу), з яких справляються страхові внески (збори) до соціальних фондів, що діяла на день одержання зазначеного заробітку (виплат, доходу).

Таким чином, можливість врахувати при призначенні пенсії заробіток, отриманий за межами України, залежить від сплати страхових внесків до Пенсійного фонду України за цей період.

Суд першої інстанції зазначив, що зібрані докази дають підстави зробити суду висновок, що позивач у період з 1 вересня 1998 року по 14 червня 2002 року працювала у СО «Монголросцветмет», отримувала заробітну плату, на яку нараховувались та сплачувались податки та обов'язкові платежі.

Ураховуючи встановлені обставини та зазначене вище правове регулювання, колегія суддів Верховного Суду погодилась з висновком суду першої інстанції щодо неправомірності дій відповідача по відмові у здійсненні перерахунку пенсії по заробітній платі, отриманій позивачем в період роботи на території Монгольської Народної Республіки за період праці з 20 серпня 2000 року по 14 червня 2002 року.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 лютого 2022 року у справі № 755/139/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103402223>

1.10. Про особливості перевірки громадських організацій органами Держпраці

Приписи Конвенції Міжнародної організації праці 1947 року № 81 про інспекцію праці у промисловості й торгівлі, Конвенції Міжнародної організації праці 1969 року № 129 про інспекцію праці в сільському господарстві, Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», якими керуються органи Держпраці при проведенні перевірки, не поширюються на громадські неприбуткові організації, оскільки вони не здійснюють господарської діяльності

13 квітня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Держпраці у Запорізькій області на постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 21 квітня 2020 року у справі № 280/3866/19 за позовом Громадської організації гаражного колективу Відкритого акціонерного товариства «Дніпроспецсталь» (далі - ГО ГК ВАТ «Дніпроспецсталь») до Головного управління Держпраці у Запорізькій області про визнання протиправним наказу відповідача про проведення інспекційного відвідування з питань нагляду та визнання протиправною та скасування постанови відповідача про накладення штрафу.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідачем 30 травня 2019 року прийнято наказ № 991, про забезпечення організації та проведення заходу державного нагляду (контролю) (інспекційне відвідування) ГО ГК ВАТ «Дніпроспецсталь» з питань додержання законодавства про працю.

20 червня 2019 року посадовою особою відповідача прийнято постанову про накладення штрафу, якою на ГО ГК ВАТ «Дніпроспецсталь», на підставі акту про неможливість проведення інспекційного відвідування від 03 червня 2019 року, за порушення вимог ч.1 ст.116 КЗпП України (порушено строк розрахунку при звільненні), ч.1,2 ст.115 КЗпП України (порушено строки виплати заробітної плати), накладено штраф у розмірі 12519,0 грн.

Вважаючи вказані рішення відповідача неправомірними позивач звернувся до суду.

Рішенням суду першої інстанції у задоволенні позову відмовлено. Відмовляючи у позові, суд першої інстанції керувався тим, що посадові особи відповідача при прийнятті цих рішень (наказу та постанови), які є предметом оскарження у цій справі, обґрунтовано керувалися Конвенціями №81 та №129, Законами України «Про звернення громадян» та «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» у зв'язку з чим підстави для задоволення позову відсутні.

Суд апеляційної інстанції скасував рішення суду першої інстанції та прийняв нове рішення про задоволення позову, мотивуючи його, тим, що:

- позивач не відноситься до промислових підприємств та торгівлі, як і не відноситься до сільськогосподарського підприємства, а тому обґрунтування

відповідачем підстав для прийняття наказу від 30 травня 2019 року № 991 Конвенцією Міжнародної організації праці 1947 року № 81 (далі - Конвенція № 81) про інспекцію праці у промисловості й торгівлі та Конвенцією Міжнародної організації праці 1969 року № 129 (далі - Конвенція № 129) про інспекцію праці в сільському господарстві є безпідставним;

- позивач не здійснює господарської діяльності, є громадською організацією та включений до реєстру неприбуткових організацій, а відповідно до частини 1 статті 2 Закону України від 05.04.2007 № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (далі - Закон № 877-V) цей закон поширюється на відносини, пов'язані зі здійсненням державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, а тому обґрунтування відповідачем наказу від 30 травня 2019 року № 991 про проведення інспекційного відвідування позивача з питань додержання законодавства про працю нормами Закону № 877-V також є безпідставним.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а постанову апеляційного адміністративного суду – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Статтею 1 Закону № 877-V визначено, що державний нагляд (контроль) - діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування (далі - органи державного нагляду (контролю)) в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища.

Позивач у цій справі є громадською організацією, а не суб'єктом господарювання, у зв'язку з цим обґрунтування відповідачем наказу від 30 травня 2019 року № 991 про проведення заходу державного нагляду (контролю) (інспекційне відвідування) позивача з питань додержання законодавства про працю нормами Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» є безпідставним.

Щодо посилання відповідача у наказі про проведення інспекційного відвідування на Конвенцію №№ 81, 129 Верховний Суд зазначив, що з аналізу норм вказаних Конвенцій не вбачається, що їх приписи поширюються на громадські організації.

Таким чином, суд апеляційної інстанції дійшов законного і обґрунтованого висновку про те, що відповідач, приймаючи спірний наказ діяв не у межах та не у спосіб, передбачений Законами України, так як норми права, якими відповідач обґрунтовував цей наказ - Конвенції №№ 81, 129, Закон № 877-V не можуть розповсюджуватися на позивача, який є громадською неприбутковою організацією.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 квітня 2022 року у справі № 280/3866/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/103946153>

1.11. Про особливості зарахування до страхового стажу особи періоду перебування на обліку в центрі зайнятості

Виплата допомоги по безробіттю та перебування на обліку безробітних є самостійними процедурами з окремими строками й підставами для їх початку та припинення. До страхового стажу особи, яка перебувала на обліку в центрі зайнятості як безробітна, зараховується лише період, протягом якого особа отримувала допомогу по безробіттю, а не весь період перебування особи на обліку в центрі зайнятості як безробітної

20 квітня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Управління Пенсійного фонду України в Шевченківському районі м. Харкова на постанову Держинського районного суду м. Харкова від 13.01.2017 та ухвалу Харківського апеляційного адміністративного суду від 07.03.2017 у справі № 638/7217/16-а за позовом ОСОБА_1 до Управління Пенсійного фонду України в Держинському районі м. Харкова про визнання протиправними дій відповідача щодо відмови їй у зарахуванні до страхового стажу, з якого вираховується розмір пенсії, період з дня встановлення інвалідності - 25 лютого 2014 року по досягнення нею пенсійного віку; зобов'язання відповідача зарахувати вказаний період до страхового стажу.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач перебувала на обліку в Харківському міському центрі зайнятості (далі - Харківський МЦЗ), як безробітна в період з 07.10.2011 по 07.04.2015, з 11.10.2013 їй було припинено виплату допомоги по безробіттю на підставі частини першої пункту 12 статті 31 Закону України від 02.03.2000 № 1533-III «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» (далі - Закон № 1533-III) - у зв'язку з закінченням строку її виплати.

Протокольним рішенням відповідача від 15.04.2014 року ОСОБА_1 було призначено пенсію по інвалідності в розмірі пенсії за віком, відповідно до Закону України від 09.07.2003 № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі - Закон № 1058-IV).

08.04.2015 позивач звернулася до відповідача з заявою про перерахунок пенсії на підставі довідки Харківського МЦЗ від 08.04.2015, в якій значилося, що вона перебувала на обліку як безробітна в Харківському МЦЗ з 07.10.2011 по 07.04.2015.

Протокольним рішенням від 10.04.2015 відповідач відмов позивачу в перерахунку пенсії від стажу за період з 08.10.2013 по 07.04.2015, у зв'язку з відсутністю індивідуальних відомостей про застраховану особу за 2014-2015 роки.

Не погоджуючись з таким рішенням відповідача, позивач звернулася до суду з цим позовом.

Постановою Держинського районного суду м. Харкова, яка залишена без змін ухвалою Харківського апеляційного адміністративного суду, позовні вимоги задоволено.

Задовольняючи позовні вимоги суди попередніх інстанцій виходили з того, що відповідальність за несплату страхових внесків несе відповідний страхувальник, а факт неперерахування Харківським МЦЗ до Пенсійного фонду страхових внесків за зазначений позивачем період не є підставою для відмови у зарахуванні страхового стажу з цих підстав.

Верховний Суд касаційну скаргу Управління Пенсійного фонду України в Шевченківському районі м. Харкова задовольнив, рішення судів попередніх інстанцій скасував, та ухвалив нове рішення – про відмову в задоволенні позову.

ОЦІНКА СУДУ

За змістом положень Закону № 1533-III, Порядку реєстрації, перереєстрації безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2013 № 198 виплата допомоги по безробіттю та перебування на обліку безробітних є самостійними процедурами з окремими строками та підставами для їх початку та припинення. При цьому, період перебування на обліку в центрі зайнятості як безробітного і строк виплати допомоги не співпадають.

Відповідно до частини першої статті 24 Закону № 1058-IV страховий стаж - період (строк), протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню та за який щомісяця сплачені страхові внески в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок.

Період, протягом якого особа, яка підлягала загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню на випадок безробіття, отримувала допомогу по безробіттю (крім одноразової її виплати для організації безробітним підприємницької діяльності) та матеріальну допомогу у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації, включається до страхового стажу.

Таким чином, законом передбачено можливість зарахування до страхового стажу лише періоду, протягом якого особа отримувала допомогу по безробіттю, а не весь період перебування особи на обліку в центрі зайнятості як безробітного.

Під час розгляду справи судами попередніх інстанцій встановлено і не заперечується сторонами, що протягом спірного періоду позивач хоч і перебувала на обліку в центрі зайнятості як безробітна, однак допомогу по безробіттю не отримувала.

За таких обставин відповідач, за відсутності за спірний період відомостей про позивача у системі персоніфікованого обліку правомірно відмовив зарахувати цей період до страхового стажу позивача.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 квітня 2022 року у справі № 638/7217/16-а можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/104026198>

1.12. Про неправомірність відмови у призначенні субсидії за житлово-комунальні послуги у зв'язку з відсутністю реєстрації місця проживання

Відсутність реєстрації місця проживання особи в належному їй житловому приміщенні не може бути підставою для відмови у призначенні субсидії за житлово-

комунальні послуги, оскільки Положення про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 року № 848, не пов'язує можливість її призначення з такими обставинами, а пункт 5 цього Положення містить виключний перелік підстав для такої відмови

20 квітня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу управління праці та соціального захисту населення виконавчого комітету Світловодської міської ради на постанову Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 03.10.2017 у справі № 401/676/17 за позовом ОСОБА_1 до управління праці та соціального захисту населення виконавчого комітету Світловодської міської ради, Державної казначейської служби України про скасування рішення комісії відповідача від 02.09.2016 про відмову позивачу в нарахуванні субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг на житлове приміщення; зобов'язання відповідача призначити позивачу вказану субсидію.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач є власником квартири АДРЕСА_1 згідно договору купівлі - продажу від 12.01.1996. В цій квартирі позивач проживає без реєстрації, зареєстровані особи за даною адресою відсутні.

30.08.2016 позивач звернувся до відповідача з заявою про призначення житлової субсидії на відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг квартири АДРЕСА_1.

За результатами розгляду заяви комісія відповідача прийняла рішення від 02.09.2016 про те, що позивач не має права на призначення субсидії на житлово-комунальні послуги у квартирі за адресою АДРЕСА_1 з огляду на вимоги Положення про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 848 від 21.10.1995 (далі - Положення № 848) та відсутність у заявника договору найму (оренди) на зазначене житлове приміщення.

Не погоджуючись з таким рішенням відповідача, позивач звернувся до суду з цим позовом.

Постановою Світловодського міськрайонного суду Кіровоградської області в задоволенні позовних вимог відмовлено. Відмовляючи у задоволенні позову суд першої інстанції виходив з того, що позивач не є суб'єктом отримання субсидії, оскільки не відноситься до жодної категорії осіб, визначених п. 6 Положення № 848, відповідно рішення Управління соціального захисту населення Світловодської міської ради Кіровоградської області щодо відмови йому у призначенні субсидії повністю відповідає вимогам чинного законодавства. Перешкод у реєстрації місця проживання позивача у квартирі, що є його особистою приватною власністю, немає,

відтак право на отримання субсидії на оплату житлово-комунальних послуг залежить виключно від його власної волі.

Постановою Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду рішення суду першої інстанції скасоване. Позов задоволено частково. Суд апеляційної інстанції виходив з того, що Положенням № 848 не встановлено в якості підстави для позбавлення права особи на призначення субсидії відсутність реєстрації за місцем фактичного проживання у квартирі (житловому будинку), належній цій особі на праві власності, при тому, що таке фактичне проживання виключає сам факт укладення власником, як користувачем, договору оренди (найму) вказаного житлового приміщення.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а постанову апеляційного адміністративного суду – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пунктів 2,4 Положення № 848 право на отримання субсидії пов'язано з фактом проживання у житлових приміщеннях та наявністю різниці між розміром плати за житлово-комунальні послуги, скраплений газ, тверде та рідке пічне побутове паливо та обсягом обов'язкового відсотка платежу.

Відповідно до п.6 Положення, на який посилається відповідач, субсидія призначається одній із зареєстрованих у житловому приміщенні (будинку) осіб.

В окремих випадках на підставі рішення районної, районної у м. Києві і Севастополі держадміністрації та виконавчого органу міської і районної ради або утвореної ними комісії та акта обстеження матеріально-побутових умов домогосподарства субсидія може призначатися особі, яка не зареєстрована, але фактично проживає у житловому приміщенні (будинку) на підставі договору найму (оренди) житла (далі орендар), якщо їй нараховується плата за житлово-комунальні послуги, або індивідуальним забудовникам, будинки яких не прийняті в експлуатацію.

Під час розгляду справи встановлено і не заперечується відповідачем, що позивач є власником квартири АДРЕСА_1, в якій фактично проживає і за цією адресою позивачеві нараховується плата за житлово-комунальні послуги, відкрито особові рахунки по сплаті за житлово-комунальні послуги.

За таких обставин, позивач як власник житлового приміщення у якому він проживає в силу приписів пунктів 2, 4 Положення №848 вправі претендувати на отримання житлової субсидії.

Відсутність реєстрації місця проживання позивача у належному йому житловому приміщенні не може бути підставою для відмови у призначенні субсидії за житлово-комунальні послуги, оскільки Положення № 848 не пов'язує можливість її призначення з такими обставинами, а пункт 5 цього Положення містить виключний перелік підстав для такої відмови.

Крім того, відповідно до частини 2 статті 2 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» (в редакції станом на час виникнення спірних правовідносин) реєстрація місця проживання чи місця перебування особи або її відсутність не можуть бути умовою реалізації прав

і свобод, передбачених Конституцією, законами чи міжнародними договорами України, або підставою для їх обмеження.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 квітня 2022 року у справі № 401/676/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/104026185>

1.13. Про неправомірність проведення перевірки додержання законодавства про працю на підставі визнаного судом нечинним Порядку здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю

Постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 14 травня 2019 року у справі № 826/8917/17 визнано нечинною постанову Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2017 року № 295 «Деякі питання реалізації статті 259 Кодексу законів про працю України та статті 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», якою затверджено Порядок здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю, який визначає процедуру здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю юридичними особами (включаючи їх структурні та відокремлені підрозділи, які не є юридичними особами) та фізичними особами, які використовують найману працю. Отже, проведення інспекційного відвідування на підставі положень зазначеного Порядку є неправомірним

20 квітня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Управління Держпраці у Чернігівській області на рішення Чернігівського окружного адміністративного суду від 20 березня 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 04 листопада 2020 року у справі № 620/244/20 за позовом фізичної особи - підприємця ОСОБА_1 до Управління Держпраці у Чернігівській області про визнання протиправною та скасування постанови про накладення штрафу від 02 січня 2020 року.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У період з 25 жовтня 2019 року по 30 жовтня 2019 року інспектором праці Управління Держпраці в Чернігівській області проведено інспекційне відвідування у позивача, за результатами якого складено акт від 30 жовтня 2019 року та припис про усунення виявлених порушень від 30 жовтня 2019 року.

В ході інспекційного відвідування встановлено, що громадянки ОСОБА_2, ОСОБА_3 допущено до роботи без укладення трудового договору, оформленого наказом чи розпорядженням, та повідомлення центрального органу виконавчої влади з питань забезпечення формування та реалізації державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Натомість між ОСОБА_2, ОСОБА_3 та позивачем укладено цивільно-правові договори, які мають ознаки трудового договору.

02 січня 2020 року на підставі акта та припису про усунення виявлених порушень відповідачем відповідно до Порядку здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю, який визначає процедуру здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю юридичними особами та фізичними особами, які використовують найману працю, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2017 року № 295 (далі - Порядок № 295) прийнята постанова про накладення штрафу на позивача в розмірі 250380,00 грн.

Не погоджуючись з вказаною постановою, позивач звернулася до суду.

Рішенням Чернігівського окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, позов задоволено повністю.

Задовольняючи позов, суд першої інстанції, з яким погодився і суд апеляційної інстанції, керувався тим, що доводи, зазначені Управлінням Держпраці у Чернігівській області в оскарженій постанові, що працівники ОСОБА_2, ОСОБА_3 фактично допущені до роботи без укладення трудового договору, чим порушено позивачем вимоги частини третьої статті 24 КЗпП України, є безпідставними.

Суди відзначили, що інспекційне відвідування проведено відповідачем з 25 жовтня 2019 року по 30 жовтня 2019 року на підставі Порядку № 295, який на час перевірки втратив чинність, отже, не підлягає застосуванню до спірних правовідносин.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі інспекційне відвідування було призначено та проведено на підставі положень Порядку № 295, про що зазначено в Акті інспекційного відвідування від 30 жовтня 2019 року

Постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 14 травня 2019 року у справі №826/8917/17 визнано нечинною Постанову Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2017 року № 295 «Деякі питання реалізації статті 259 Кодексу законів про працю України та статті 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Проте, незважаючи на вказану обставину, інспекційне відвідування (яке фактично відбулося - у жовтні 2019 року), проводилось на підставі вже нечинного Порядку № 295.

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що проведення інспекційного відвідування у жовтні 2019 року на підставі положень Порядку № 295 є неправомірним. Також неправомірним є прийняття припису про усунення виявлених порушень на підставі норм Порядку № 295.

При цьому посилання Управління Держпраці у Чернігівській області на те, що фактично інспекційне відвідування проводилося на підставі Порядку здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року

№ 823, а не на підставі Порядку № 295 не знайшли свого підтвердження у матеріалах справи.

З огляду на викладене, при прийнятті постанови про накладення штрафу відповідач керувався актом інспекційного відвідування і приписом, які складені на підставі нечинного Порядку № 295, що є значним порушенням проведення інспекційного відвідування.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 квітня 2022 року у справі № 620/244/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/104026076>

1.14. Про одну з підстав скасування припису, винесеного за наслідками здійснення державного нагляду (контролю)

Держгеонадра не позбавлене можливості в інший спосіб, аніж шляхом оформлення припису, усувати наслідки недобросовісної та протиправної поведінки надрокористувача (перевищення показників видобутку корисних копалин у відповідні періоди), відновлювати законність у відносинах щодо користування надрами і вчиняти заходи, спрямовані на недопущення в майбутньому цих дій, вимагати відшкодування заподіяної шкоди, проте метою припису є саме усунення порушень, якщо такі порушення фактично мали місце під час проведення перевірки і їх можливо усунути

20 квітня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 Державної служби геології та надр України на рішення Львівського окружного адміністративного суду від 29.11.2018 та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 21.03.2019, у справі № 1340/3623/18 за позовом ДП «Бродівське лісове господарство» до Державної служби геології та надр України, третя особа - заступник начальника Західного міжрегіонального відділу Департаменту Державного геологічного контролю Державної служби геології та надр України Поліщук Н.В., про визнання протиправними та скасування положень припису

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За результатами планової перевірки ДП «Бродівське лісове господарство», Західним міжрегіональним відділом Департаменту державного геологічного контролю Державної служби геології та надр України видано припис від 13.07.2018, в якому зазначено наступні порушення: розробка Дітківського родовища не проводиться згідно з проектом; показники проекту розробки родовища не дотримуються (фактичні обсяги видобутку корисних копалин перевищують заявлені); не внесено зміни до спеціального дозволу на користування надрами у разі виявлення під час користування надрами даних про нові властивості, якість або кількість корисних копалин після проведення державної експертизи відповідних геологічних матеріалів; план розвитку гірничих робіт на 2018 рік по Дітківському кар'єру пісків не погоджено з центральним органом виконавчої влади, що реалізує

державну підтримку у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр; План розвитку гірничих робіт на 2018 рік по Дітківському кар'єру пісків не дотримується, в частині видобутку на 2018 рік; не виконується програма в частині: пункту 9 Експлуатація родовища (річна продуктивність кар'єру - 10 тис.м3) (III кв.2010); не виконується стаття 4 пункт 5 Угода про умови користування надрами від 22.10.2008.

У приписі зазначено про необхідність у строк до 13.08.2018 усунути порушення та подати в письмовій формі до контролюючого органу матеріали, які підтверджують факт усунення порушень.

Не погоджуючись з цим приписом позивач вирішив звернутися до суду за захистом власних прав та інтересів.

Рішенням Львівського окружного адміністративного суду від 29.11.2018, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 21.03.2019, позов задоволено частково - визнано протиправним та скасовано оскаржений припис в частині пунктів 1,3,4,5,6. У задоволенні решти позовних вимог відмовлено.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення суду апеляційної інстанції - без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховним Судом неодноразово аналізувались норми Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», й сформовано основні ознаки припису, який складається контролюючими органами, вимоги щодо його оформлення та змісту.

Так, за висновками Верховного Суду, викладеними у постанові від 23.12.2020 у справі №815/132/17, пункти припису не можуть носити загальний характер та дублювати норми законодавства, неухильний обов'язок додержання яких і так вже закріплено законом, зокрема, у спірному випадку, - Кодексом України про надра та прийнятими відповідно до нього нормативно - правовими актами.

Згідно досліджених судами попередніх інстанцій обставин справи, у пунктах 1, 4-6 спірного припису описуються порушення, які вже були допущені Підприємством у 2016-2017 роках, першому та другому кварталі 2018 року, й полягали, зокрема, у: недотриманні (перевищенні) у 2016-2017 роках встановлених Проектом розробки родовища показників видобутку корисних копалин (піску); недотриманні (перевищенні) у першому і другому кварталах 2018 року показників видобутку, передбачених Планом розвитку гірничих робіт; перевищення у частині видобутку за 2017, перше півріччя 2018 року показників експлуатації родовища (річної продуктивності кар'єру).

За таких обставин, вчинення, виявлених контролюючим органом порушень, вже було завершено у часі ще у 2016, 2017 роках та у 2018 році до початку проведення перевірки. Тобто ці порушення не вчинялись саме у момент проведення перевірки, були завершені до її початку, а тому не могли бути усунуті Підприємством.

Верховний Суд вказав, що метою припису є саме усунення порушень, за умови, що такі фактично мали місце на момент проведення перевірки і їх можливо усунути. При цьому Держгеонадра не позбавлене можливості у інший спосіб, аніж шляхом оформлення припису, усунути наслідки такої недобросовісної та протиправної поведінки надрокористувача, відновлювати законність у відносинах щодо користування надрами і вчиняти заходи, спрямовані на недопущення у подальшому цих дій, вимагати відшкодування заподіяної шкоди.

За такого правового регулювання спірних правовідносин та обставин цієї справи, встановлених її судовим розглядом, Верховний Суд погодився з висновками судів попередніх інстанцій про наявність підстав для скасування спірного припису у вищенаведеній частині.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 20 квітня 2022 року справа № 1340/3623/18 можна ознайомитись за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/104025990>

1.15. Про підстави кваліфікації розповсюджувача продукції як особи, котра ввела продукцію в обіг

Розповсюджувач може бути визнаний особою, що ввела продукцію в обіг, лише у випадку ненадання ним документації, що дає змогу встановити найменування та місцезнаходження виробника або особи, яка поставила йому цю продукцію, а отже неможливості ідентифікації органом ринкового нагляду такої особи.

У випадку надання розповсюджувачем інформації щодо виробника або особи, яка поставила йому продукцію, орган ринкового нагляду зобов'язаний вжити заходів щодо перевірки такої інформації з метою ідентифікації цієї особи

13 квітня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу фізичної особи-підприємця ОСОБА_1 на постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 19.09.2019 у справі № 1440/2024/18 за позовом фізичної особи-підприємця ОСОБА_1 до Головного управління Держпродспоживслужби в Миколаївській області про визнання протиправними та скасування рішень, про визнання протиправними та скасування положень припису.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Головне управління Держпродспоживслужби в Миколаївській провело планову виїзну перевірку характеристик продукції (електронних та електричних іграшок, іграшок, призначених для гри на воді, іграшок для дітей віком до 36 місяців, іграшок для дітей масою тіла не більше 50 кг (самокатів, велосипедів), розвивальних іграшок, іграшок для стимулювання активності, дитячого одягу та взуття, виробів шкіргалантерейних (портфелів, ранців), виробів панчішно-шкарпеткових) за місцем провадження ФОП ОСОБА_1 господарської діяльності у магазині «ІНФОРМАЦІЯ_1».

Під час перевірки відповідачем виявлено розповсюдження позивачем продукції, на пакуванні якої відсутній знак відповідності технічним регламентам.

Окрім того, Головним управлінням Держпродспоживслужби в Миколаївській області здійснено відбір двох зразків іграшок, які направлені для досліджень до Комунального підприємства «Криворізький виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації».

На підставі одержаних результатів досліджень Головним управлінням Держпродспоживслужби в Миколаївській області скасовано рішення від 19.07.2018 року №93, №94.

19.07.2018 Головне управління Держпродспоживслужби в Миколаївській області склало протокол № 19 про виявлене порушення вимог статті 44 Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», а 19.07.2018 прийняло рішення від 19.07.2018 №21 та №22 про накладення на ФОП ОСОБА_1 штрафних санкцій відповідно до пункту 2 частини другої статті 44 Закону № 2735-VI у розмірі 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у сумі 8 500,00 грн за кожне порушення, всього на суму 17 000,00 грн.

Не погоджуючись із обґрунтованістю застосування штрафних санкцій, позивач звернувся до суду із цим позовом.

Миколаївський окружний адміністративний суд позов задовольнив.

П'ятий апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції, у задоволенні позову відмовив.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення суду апеляційної інстанції та залишив в силі рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Під час перевірки відповідачем виявлено розповсюдження позивачем продукції, на пакуванні якої відсутній знак відповідності технічним регламентам. Водночас санкції за ці порушення застосовано до позивача на підставі пункту 2 частини другої статті 44 Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», як до особи, яка вважається такою, що ввела продукцію в обіг.

Проте позивач заперечував проти кваліфікації себе особою, котра ввела продукцію в обіг, оскільки він є виключно її розповсюджувачем.

Верховний Суд з цього приводу зазначив, що розповсюджувач може бути визнаний особою, що ввела продукцію в обіг лише у випадку ненадання ним документації, що дає змогу встановити найменування та місцезнаходження виробника або особи, яка поставила йому цю продукцію, а отже, неможливості ідентифікації органом ринкового нагляду такої особи. У випадку надання розповсюджувачем інформації щодо виробника або особи, яка поставила йому продукцію, орган ринкового нагляду зобов'язаний вжити заходів щодо перевірки такої інформації з метою ідентифікації цієї особи.

На підтвердження придбання продукції, яка перевірялася, позивач надавав Головному управлінню Держпродспоживслужби в Миколаївській області копії накладних. Водночас, вони не були взяті до уваги контролюючим органом, оскільки інформація про постачальника: склад-магазин № 308, Харківська площа,

промисловий ринок 7 км, Одеса - не є, на його думку, такою, що дає можливість ідентифікувати такого постачальника.

Верховний Суд не погодився з такими твердженнями відповідача, оскільки з аналізу Правил торгівлі на ринках вбачається, що наявність інформації щодо торговельного місця продавця на ринку дає можливість ідентифікувати органом ринкового нагляду таку особу, проте відповідач у свою чергу не вжив жодних заходів щодо перевірки такої інформації з метою ідентифікації цієї особи (постачальника).

За таких обставин Верховний Суд дійшов висновку, що суд першої інстанції правомірно скасував оскаржені постанови контролюючого органу.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 13 квітня 2022 року справа № 1440/2024/18 можна ознайомитись за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/103944059>

1.16. Про законодавчо визначені критерії щодо інформації про продукцію

Інформація про продукцію, визначена частиною першою статті 15 Закону України «Про захист прав споживачів», повинна бути розміщена чітко та розбірливо, щоб сформувати у споживача чітке уявлення про продукцію, виробника, склад, якість, термін придатності тощо

20 квітня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ТОВ ю «АТБ-Маркет» на рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 03 травня 2019 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 21 листопада 2019 року у справі № 160/1652/19 за позовом ТОВ «АТБ-Маркет» до Головного управління Держпродспоживслужби в Сумській області, про визнання протиправною та скасування постанови

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Спеціалістами Головного управління Держпродспоживслужби в Сумській області була проведена позапланова перевірка магазину "Продукти-799" ТОВ "АТБ-Маркет" з питань дотримання законодавства про захист прав споживачів, дотримання правил роздрібної торгівлі продовольчими товарами.

У ході перевірки було виявлено наступні порушення: реалізацію продовольчих товарів з відсутньою необхідною, достовірною, доступною та своєчасною інформацією про продукцію через невиразне маркування; виявлено торт, строк придатності якого минув.

На підставі акту перевірки від 31 січня 2019 року було винесено постанову про накладення стягнень від 06 лютого 2019 року, та застосовано до Товариства з обмеженою відповідальністю «АТБ-маркет» штраф у розмірі 7272,40 грн.

Незгода позивача з постановою про накладення штрафу стала підставою для звернення до суду з цим позовом.

Рішенням Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 03 травня 2019 року, залишеним без змін постановою Третього апеляційного адміністративного суду від 21 листопада 2019 року, у позові відмовлено.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі з'ясовувалося питання щодо підходу у визначенні терміну придатності споживчої продукції та критеріїв до інформації для споживачів, котра наноситься на продукцію.

З цього приводу Верховний Суд висловився, що при визначенні терміну придатності слід керуватись не нормами Цивільного кодексу України, оскільки вони є загальними та не визначають строк придатності харчових продуктів, а спеціальними нормативно-правовими актами у сфері безпечності харчових продуктів та захисту прав споживачів - Законом України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» та Законом України «Про захист прав споживачів».

Проаналізувавши положення Закону України «Про захист прав споживачів» та Технічного регламенту щодо правил маркування харчових продуктів, Верховний Суд зробив висновок, що строк придатності товару може визначатися як датою, так і конкретним часом.

У цій справі суди попередніх інстанцій встановили, що в ході перевірки було виявлено торт «Дарунок» виробництва Товариства з обмеженою відповідальністю «Сумська паляниця». Відповідно до якісного посвідчення додатку до накладної дата виготовлення торта 26 січня 2019 року, термін придатності не більше 5 діб. Згідно з відтиском штампю на зворотній стороні якісного посвідчення дана продукція з території підприємства-виробника була відправлена о 6 год. 50 хв.

За таких обставин Верховний Суд погодився з висновками судів попередніх інстанцій про те, що з урахуванням терміну поставки виробником торта 26 січня 2019 року о 6,50 год. на момент перевірки 31 січня 2019 року о 13.00 термін придатності торта минув.

Крім того, під час перевірки виявлено сир кисломолочний виробництва ПрАТ «Данон Кремез» «Простокваїино» з відсутньою необхідною інформацією про зміст часових характеристик придатності (зберігання), який вказує не тільки на добу «вжити до», а й на години, хвилини придатності, що є порушенням статті 15 Закону України «Про захист прав споживачів» та пункту 14 Правил роздрібної торгівлі продовольчими товарами.

Зокрема, на пакуванні даного сиру поряд з датою виготовлення сиру 24 січня 2019 року зазначені цифри 01:28, що означають час виготовлення, а після дати вжити до 07 лютого 2019 року вказані цифри 4466, за допомогою яких можна ідентифікувати перебіг технологічних процесів виробництва та фасування.

На думку відповідача, така інформація для споживача є недоступною та незрозумілою, оскільки не визначено, що саме це є інформація про час виробництва та фасування, що вводить споживача в оману.

З цього приводу Верховний Суд зазначив, що інформація про продукцію, визначена частиною першою статті 15 Закону України «Про захист прав споживачів» повинна бути розміщена чітко та розбірливо, щоб сформулювати у споживача чітке уявлення про продукцію, виробника, склад, якість, термін придатності тощо.

Відповідно до пункту 6 Технічного регламенту щодо правил маркування харчових продуктів, затверджених Наказом Держспоживстандарту України від 28 жовтня 2010 року №487, вимоги до маркування харчових продуктів повинні забезпечувати надання споживачу необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про харчовий продукт. У маркуванні, оформленні, рекламуванні харчових продуктів забороняється використання будь-якої інформації, яка вводить в оману споживача або містить інформацію щодо властивостей харчового продукту, яких у нього немає.

З урахуванням вимог законодавства до маркування продукції, Верховний Суд погодився з судами попередніх інстанцій, що інформація нанесена на пакування вказаного продукту для споживача є недоступною та незрозумілою, оскільки не визначено, що саме це є інформація про час виробництва та фасування, що, в свою чергу, вводить споживача в оману.

Посилання скажника на те, що нанесення поряд із обов'язковою інформацією, додаткової інформації, знаків символів не може вважатися порушенням статті 15 Закону України «Про захист прав споживачів» відхилено судом, оскільки у разі нанесення додаткової інформації, необхідне її розшифрування для зрозумілості позивачу.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 20 квітня 2022 року справа № 160/1652/19 можна ознайомитись за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/104026073>

III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

1.1. Про визначення суб'єкта контролю за бюджетами районних та міських рад

Контроль за бюджетами районних та міських (міст обласного значення) рад і бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, належить до компетенції обласних державних адміністрацій

20 січня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Сарненської районної державної адміністрації Рівненської області на рішення Рівненського окружного адміністративного суду від 16 травня 2018 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 11 грудня 2018 року у справі № 817/49/18 за позовом Сарненської РДА Рівненської області до Клесівської селищної ради Сарненського району Рівненської області, за участю третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, на стороні позивача - Фінансового управління Сарненської РДА, Сарненської районної ради, Комунального закладу «Сарненська центральна районна лікарня» про визнання частково нечинним та незаконним рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з позовом до Клесівської селищної ради Сарненського району Рівненської області з вимогами визнати частково незаконним і нечинним рішення Клесівської селищної ради від 23 грудня 2016 року № 750 зі змінами, внесеними рішенням Клесівської об'єднаної територіальної громади від 15 лютого 2017 року №827, у частині видатків щодо розподілу медичної субвенції з Державного бюджету України на 2017 рік та зобов'язати Клесівську селищну раду розглянути питання і прийняти рішення про внесення змін до бюджету Клесівської об'єднаної територіальної громади в частині міжбюджетних трансфертів щодо передачі з бюджету Клесівської об'єднаної територіальної громади до Сарненського районного бюджету коштів медичної субвенції.

На обґрунтування позову позивач зазначив, що розмір міжбюджетного трансферту з Клесівського селищного бюджету до бюджету Сарненського району у вигляді медичної субвенції, що передбачений рішенням Клесівської сільської ради від 23 грудня 2016 року №750 «Про селищний бюджет на 2017 рік», з урахуванням рішення від 15 лютого 2017 року №827, не відповідає вимогам чинного законодавства та не покриває витрат Комунального закладу «Сарненська центральна районна лікарня» на лікування жителів Клесівської об'єднаної територіальної громади.

Суди першої та апеляційної інстанцій відмовили у задоволенні позову.

Верховний суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Спір у цій справі стосувався міжбюджетного трансферту з Клесівського селищного бюджету до бюджету Сарненського району у вигляді медичної субвенції.

Колегія суддів Верховного Суду вказала, що місцеві державні адміністрації реалізують свої повноваження у сфері в галузі бюджету та фінансів у спосіб, передбачений Конституцією та законами України.

Спеціальним законом, який регулює відносини, що виникають у процесі складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання та контролю за дотриманням бюджетного законодавства, і питання відповідальності за порушення бюджетного законодавства, є Бюджетний кодекс України.

Порядок, способи та суб'єкти контролю за дотриманням бюджетного законодавства у в частині міжбюджетних трансфертів визначено у статті 122 БК України, з аналізу якої випливає, що контроль за відповідністю бюджетному законодавству показників затверджених бюджетів об'єднаних територіальних громад у частині міжбюджетних трансфертів здійснюється обласною, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями шляхом оскарження рішень об'єднаних територіальних громад до суду з одночасним клопотанням про невідкладне зупинення дії рішення про відповідний місцевий бюджет до закінчення судового розгляду справи. Викладене узгоджується із закріпленим у статті 115 БК України розмежуванням контрольних повноважень місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів відповідних місцевих рад з контролю за дотриманням бюджетного законодавства в залежності від рівня бюджету.

Верховний Суд дійшов висновку, що районні державні адміністрації на підставі пункту 4 частини першої статті 115 БК України контролюють відповідність бюджетному законодавству міських (міст районного значення), селищних, сільських бюджетів. Водночас контроль за бюджетами районних та міських (міст обласного значення) рад і бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад належить до компетенції обласних державних адміністрацій.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 січня 2022 року у справі № 817/49/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/103029640>

1.2. Про повноваження Держпраці щодо неналежного розслідування нещасних випадків

Держпраці та його територіальні органи, зважаючи на свій правовий статус і обсяг повноважень, повинні реагувати на випадки неналежного розслідування нещасних випадків і вимагати їх усунення

19 січня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу представника ТОВ «К-Агроінвест Трейд» - адвоката Косендюка Я.А. на рішення Львівського окружного

адміністративного суду від 07 червня 2021 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 15 вересня 2021 року у справі № 380/5945/20 за позовом ТОВ «К-Агроінвест Трейд» до Головного управління Держпраці у Львівській області, за участі: третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача ОСОБА_1, третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача Управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування у Львівській області, про визнання протиправним та скасування припису.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з адміністративним позовом, у якому просив визнати протиправним і скасувати припис відповідача від 09 липня 2020 року № 13/10/197/0259. Цим приписом відповідач зобов'язав позивача провести повторне розслідування нещасного випадку, який стався з його працівником ОСОБА_1, у зв'язку з появою нових обставин та необхідністю приведення акта за формою Н-1 у відповідність з вимогами Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 року № 337 (далі - Порядок № 337).

Суди першої та апеляційної інстанцій відмовили у задоволенні позову з посиланням на те, що обов'язковий до виконання припис про проведення [повторного] розслідування може бути складений не лише у випадку приховування факту нещасного випадку, відмови роботодавця провести розслідування нещасного випадку чи скласти або затвердити акт за формою Н-1, але й за результатами перевірки матеріалів вже проведеного розслідування.

Верховний суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі колегія суддів мала висловитися з приводу правомірності вимог органу Держпраці (шляхом видання припису форми Н-9) про проведення повторного розслідування нещасного випадку. У цьому зв'язку позивач у касаційній скарзі звертав увагу на два аспекти: відсутність підстав для повторного розслідування у значенні пункту 55 Порядку № 337 і відсутність у відповідача «повноважень» ініціювати повторне розслідування, позаяк його представник не брав участі у розслідуванні нещасного випадку, що у розумінні пункту 58 Порядку № 337 (з погляду позивача) є для цього необхідною умовою.

Верховний Суд вказав, що Держпраці (її територіальні органи) зобов'язане контролювати своєчасність та об'єктивність проведення розслідування нещасних випадків та у разі виявлення порушень вимог Порядку № 337 вживати відповідно до компетенції заходів для проведення повторного розслідування нещасного випадку та/або гострого професійного захворювання (отруєння), затвердження чи перегляду затвердженого акта за формою Н-1 (пункт 54 Порядку № 337).

Обов'язковий до виконання припис за формою Н-9 посадова особа органу Держпраці може видавати як у випадку відмови роботодавця провести

розслідування нещасного випадку та/або гострого професійного захворювання (отруєння) чи скласти або затвердити акт за формою Н-1, або у разі приховування факту нещасного випадку та/або гострого професійного захворювання (отруєння), так і за наслідками перевірки матеріалів розслідування.

За наслідками перевірки матеріалів розслідування орган Держпраці може вимагати повторного розслідування, якщо виявляться обставини та/чи документи, які можуть суттєво вплинути на висновки комісії.

Вимагати повторного розслідування можуть також потерпілий, член його сім'ї чи уповноважена ними особа або органи, установи та організації, представники яких брали участь у розслідуванні нещасного випадку та/або гострого професійного захворювання (отруєння) у зв'язку з незгодою з обставинами та причинами настання нещасного випадку та/або гострого професійного захворювання (отруєння) та/або з висновком комісії, які викладені в акті за формою Н-1 (пункт 58 Порядку № 337).

Колегія суддів зазначила, що спірні правовідносини виникли у зв'язку з тим, що позивач не погоджується із правомірністю спірного припису від 09 липня 2020 року, яким від нього вимагається провести повторне розслідування нещасного випадку (який трапився 01 квітня 2020 року з ОСОБА_1. При цьому, вимога відповідача ґрунтуються головним чином на тому, що Акт розслідування, окрім того, що оформлений з порушеннями, не містить усіх відомостей щодо обставин і причин настання нещасного випадку, у ньому не встановлено осіб, які допустили порушення вимог нормативно-правових актів з охорони праці. У сукупності відображена в Акті розслідування інформація, у певних аспектах суперечлива і неповна, не переконує в обґрунтованості і категоричності висновку Комісії про непов'язаність нещасного випадку з виробництвом.

Верховний Суд також звернув увагу на те, що спірний припис посадова особа ГУ Держпраці у Львівській області видала за наслідками вивчення матеріалів розслідування нещасного випадку після звернення Управління ВД ФСС України у Львівській області з листом від 10 червня 2020 року № 04-09-1100 (з проханням провести повторне розслідування з мотивів його неповноти і необ'єктивності).

На думку колегії суддів, позивач помилково трактує положення пунктів 55, 58 Порядку № 337, оскільки Держпраці і його територіальні органи, зважаючи на свій правовий статус і обсяг повноважень, якраз повинні реагувати на випадки неналежного розслідування нещасних випадків і вимагати їх усунення.

Верховний Суд дійшов висновку, що зважаючи на суть порушень, допущених під час розслідування (мовиться про неповноту з'ясування обставин і причин нещасного випадку, його пов'язаність з виробництвом) виправити їх можна тільки шляхом повторного розслідування нещасного випадку (з урахуванням висловлених зауважень), що й вимагається у спірному приписі.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 січня 2022 року у справі № 380/5945/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/103029620>

1.3. Про підстави прийняття рішення про заборону особі в'їзду в Україну у зв'язку з невиконанням такою особою рішень суду або органів державної влади саме під час попереднього перебування на території України

Необізнаність позивача з наявною стосовно нього низкою виконавчих проваджень щодо стягнення з нього на користь держави та фізичних осіб грошових коштів, а також відсутність саме на дату прийняття рішення щодо заборони в'їзду в Україну у позивача невиконаних майнових зобов'язань не може спростовувати самого факту існування таких, що не виконані позивачем, судових рішень, які набрали законної сили.

Положеннями статті 13 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» як однієї з підстав для прийняття рішення про заборону особі в'їзду в Україну визначено невиконання такою особою рішень суду або органів державної влади саме під час попереднього перебування на території України, а не факт наявності відкритих виконавчих проваджень щодо цієї особи станом на день вирішення органом ДМС питання про заборону в'їзду в Україну

26 січня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної Міграційної служби України у Донецькій області на рішення Донецького окружного адміністративного суду від 14 квітня 2021 року та постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 13 липня 2021 року у справі № 200/9761/20-а за позовом ОСОБА_1 до Головного управління Державної Міграційної служби України у Донецькій області, треті особи: Торецький міський відділ державної виконавчої служби Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції, ОСОБА_2, Служба у справах дітей Торецької військово-цивільної адміністрації про визнання протиправним та скасування рішення про заборону в'їзду.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 звернувся до суду з позовною заявою до Головного управління Державної міграційної служби України в Донецькій області, третя особа Торецький міський відділ державної виконавчої служби Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Харків), про визнання протиправним та скасування рішення про заборону в'їзду.

Заявлені вимоги позивач обґрунтував тим, що 21.05.2020 Головним управлінням Державної міграційної служби України в Донецькій області було винесено рішення про заборону в'їзду на територію України громадянину Азербайджанської Республіки ОСОБА_1 строком на 3 роки. Підставою винесення вказаного рішення стало обґрунтоване подання Торецького МВ Державної виконавчої служби Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції, у якому зазначено про виконавчі провадження, де позивач був боржником. Однак,

позивачу не було відомо про відкриття перелічених у поданні виконавчих проваджень, отже він був позбавлений можливості виконати їх шляхом сплати відповідних сум на користь стягувачів. Докази щодо ухилення позивача від виконання зобов'язань відсутні. Крім того, станом на день звернення до суду виконавчі провадження відносно позивача на виконанні у Торецькому МВ Державної виконавчої служби Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Харків) не перебувають. Також оспорюване рішення відповідача містить інформацію про притягнення позивача до адміністративної відповідальності, проте ОСОБА_1 з дня закінчення виконання стягнення за переліченими адміністративними правопорушеннями нових правопорушень не вчиняв, незнятої чи непогашеної судимості не має, тому твердження відповідача щодо створення небезпеки життю та здоров'ю громадян є лише припущенням. Крім того, факт вчинення адміністративного правопорушення, за яке позивач відбув покарання у встановленому Законом порядку, не може розглядатися, як безумовна підстава для заборони перебування в Україні та примусового повернення.

Суди першої та апеляційної інстанцій позовні вимоги задовольнили. Визнали протиправним та скасували рішення відповідача від 21.05.2020 року про заборону в'їзду в Україну строком на 3 роки громадянину Азербайджанської Республіки ОСОБА_1.

Суди виходили з того, що саме по собі посилання на заборгованість за виконуваними рішеннями за відсутності відповідних доказів не свідчить про цілеспрямоване ухилення боржника від виконання зобов'язання та не може бути підставою для висновку про умисне ухилення позивача від виконання зобов'язань, покладених на нього відповідним рішенням. Тому відповідачем безпідставно зазначено у спірному рішенні про наявність у позивача невиконаних майнових зобов'язань перед державою, юридичними та фізичними особами та враховано ці обставини при прийнятті рішення щодо заборони в'їзду в Україну.

Верховний суд касаційну скаргу задовольнив, рішення судів попередніх інстанцій скасував та ухвалив у справі нову постанову про відмову у задоволенні позову.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що підставою для прийняття відповідачем рішення про заборону позивачу в'їзду на територію України слугували обставини надходження до ГУ ДМС з Торецького міського відділу Державної виконавчої служби Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Харків) обґрунтованого подання, в якому зазначалось про обставини перебування на виконанні виконавчих проваджень стосовно позивача, а саме: з примусового виконання постанови № 3/225/1005/2018 від 06.09.2018 Дзержинського міського суду Донецької області про стягнення з позивача штрафу у розмірі 352,40 грн; з примусового виконання постанови № 3-0512-850 від 12.09.2012 Дзержинського міського суду Донецької області про стягнення з позивача штрафу у розмірі 51 грн; з примусового виконання постанови № 3-0512-889 від 26.09.2012 Дзержинського міського суду Донецької області

про стягнення з позивача штрафу у розмірі 510 грн. Також у вказаному поданні було зазначено, що за боржником ОСОБА_1 була зареєстрована низка невиконаних зобов'язань перед фізичними особами. За вказаними виконавчими провадженнями здійснювались виконавчі дії, але суми заборгованості з позивача не стягнуто внаслідок відсутності майна, на яке можливо звернути стягнення, а також неможливості встановити особу боржника і з'ясувати його місце проживання. Заходів з добровільної сплати та погашення заборгованості позивач не вживав та навпаки, ухилявся від погашення заборгованості. Внаслідок цих підстав, деякі з проваджень закрито та повернуто стягувачам, без виконання. До вказаного подання було додано підтверджуючі документи на 13 аркушах.

Верховний Суд зазначив, що рішення про заборону в'їзду в Україну особам приймається ДМС та її територіальними органами, зокрема, у разі, якщо під час попереднього перебування на території України особа не виконала рішення суду або органів державної влади, уповноважених накладати адміністративні стягнення, або має інші невиконані майнові зобов'язання перед державою, фізичними або юридичними особами, включаючи пов'язані з попереднім видворенням, у тому числі після закінчення терміну заборони подальшого в'їзду в Україну.

Приймаючи оскаржувані судові рішення, суди попередніх інстанцій виходили з необізнаності позивача як боржника щодо обставин відкриття та перебігу виконавчих проваджень про стягнення з нього на користь інших осіб певних сум, а також відсутності станом на 30.04.2020 жодного виконавчого провадження щодо примусового виконання рішень органів державної влади, невиконаних зобов'язань перед державою, юридичними та фізичними особами щодо боржника ОСОБА_1. Однак, Верховний Суд звернув увагу на те, що статтею 129 Конституції України передбачені основні засади судочинства, серед яких закріплено обов'язковість судового рішення.

Згідно ст. 13 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" судові рішення, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, фізичними і юридичними особами та їх об'єднаннями на всій території України. Обов'язковість урахування (преюдиційність) судових рішень для інших судів визначається законом. Контроль за виконанням судового рішення здійснює суд у межах повноважень, наданих йому законом. Невиконання судових рішень має наслідком юридичну відповідальність, установлену законом.

Колегія суддів зауважила, що необізнаність позивача з наявною відносно нього низкою виконавчих проваджень щодо стягнення з нього на користь держави та фізичних осіб грошових коштів, а також відсутність саме на дату прийняття рішення щодо заборони в'їзду в Україну у позивача невиконаних майнових зобов'язань не може спростовувати самого факту існування таких, що не виконані позивачем, судових рішень, які набрали законної сили.

Верховний Суд також вказав, що положеннями ст. 13 Закону №3773-VI в якості однієї з підстав для прийняття рішення про заборону особі в'їзду в Україну визначено невиконання такою особою рішень суду або органів державної влади

саме під час попереднього перебування на території України, а не факт наявності відкритих виконавчих проваджень щодо цієї особи станом на день вирішення органом ДМС питання про заборону в'їзду в Україну. При цьому, судами залишено поза увагою те, що зазначені відділом виконавчої служби виконавчі провадження, в яких позивач виступав боржником, були повернуті у зв'язку з неможливістю встановити особу боржника, з'ясувати його місце проживання, відсутністю у боржника майна, а отже є невиконаними.

Зважаючи на те, що ОСОБА_1 не виконав низку судових рішень, внаслідок чого має невиконані майнові зобов'язання перед державою та фізичними особами, беручи до уваги надходження до ГУ ДМС України в Донецькій області від Торецького міського ВДВС Східного міжрегіонального управління юстиції (м. Хакрів) обґрунтованого подання із зазначенням конкретного переліку таких рішень та обсягу вчинених державним виконавцем дій, Верховний Суд дійшов висновку, що у відповідача були всі наявні передбачені ст. 13 Закону №3773-VI підстави для прийняття спірного у справі рішення про заборону в'їзду в Україну ОСОБА_1.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 січня 2022 року у справі № 200/9761/20-а можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/103034176>

1.4. Про порядок реєстрації місця проживання

При здійсненні процедури реєстрації / зняття з реєстрації місця проживання особи застосування положень підзаконних нормативно-правових актів можливе лише в тому випадку, якщо такі нормативно-правові акти не суперечать положенням Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» та Правил реєстрації місця проживання, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 02 березня 2016 року № 207

26 січня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Департаменту надання адміністративних послуг Одеської міської ради на рішення Одеського окружного адміністративного суду від 15 березня 2021 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 27 травня 2021 року у справі № 420/1066/21 за позовом СОБА_1, яка діє від свого імені та від імені малолітньої ОСОБА_2, ОСОБА_3 до Департаменту надання адміністративних послуг Одеської міської ради про визнання протиправним та скасування рішень, зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1, яка діє від свого імені та від імені малолітньої ОСОБА_2, ОСОБА_3 звернулись до суду першої інстанції з позовом, в якому просили: визнати протиправним та скасування рішення Департаменту надання адміністративних послуг Одеської міської ради від 24.06.2020 про відмову в реєстрації місця проживання ОСОБА_1, ОСОБА_2 та ОСОБА_3 за адресою: АДРЕСА_1 та зобов'язати

відповідача зареєструвати місце проживання позивачів та їх малолітню дитину за вказаною вище адресою.

На обґрунтування позовних вимог зазначено, що позивачі звернулись до відповідача із заявами про реєстрацію місця проживання усіх членів сім'ї за адресою: АДРЕСА_1. Однак, за результатами розгляду заяв позивачам було відмовлено у реєстрації місця проживання, з тих підстав, що будинок є дачним.

Судами першої та апеляційної інстанцій позов задоволено.

Ухвалюючи судові рішення у справі, суди дійшли висновку, що дачний (садовий) будинок за адресою: АДРЕСА_1, пристосований і може бути використаний для постійного проживання в ньому. Відмінність будівельних норм у частині вимог до окремих конструктивних рішень, що застосовуються під час будівництва житлових будинків у порівнянні зі садовими будинками, не позбавляє останніх ознак, притаманних житлу, і не спростовує їхньої придатності для постійного проживання, за умови, що власник садового будинку з власної ініціативи пристосував його для цього. Таким чином, заборони на проведення реєстрації місця проживання особи в садовому будинку відсутні в нормах чинного законодавства, а посилення відповідача про те, що реєстрація місця проживання особи в дачному будинку не передбачена чинним законодавством є необґрунтованими.

Верховний суд касаційну скаргу задовольнив частково, рішення судів попередніх інстанцій змінив у мотивувальних частинах шляхом доповнення їх висновками, наведеними Верховним Судом у цій постанові, в іншій частині залишив судові рішення без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд вказав, що відповідно до звіту про проведення технічного огляду дачного (садового) будинку за адресою: АДРЕСА_1 від 16.12.2020 року, будинок відповідає встановленим державним будівельним нормам для житлових будинків, а саме: відповідає вимогам пункту 2.9 ДБН В.2.2-15 «Житлові будинки. Основні положення» у частині висоти житлових приміщень, відповідає вимогам ДБН В. 1.2- 6 «Основні вимоги до будівель і споруд. Механічний опір та стійкість», вимогам пункту 3.37 ДБН 360-92 «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень» у частині дотримання санітарних та протипожежних розривів. Зазначений будинок також відповідає вимогам ДБН В.2.2-15:2015 «Житлові будинки. Основні положення». Також у звіті зазначено, що житлова площа будинку складає 32,2 кв. метрів. Отже, вказаний садовий будинок пристосований і може бути використаний для постійного проживання в ньому.

Колегія суддів зазначила, що сам по собі той факт, що садовий будинок був збудований на підставі будівельних норм, що відрізняються від будівельних норм, установлених для житлових будинків, не спростовує того, що він може потім використовуватися для проживання в ньому. Необхідно враховувати, що чинне законодавство не виключає можливості переведення садових будинків у статус житлових.

Крім того, листи-відмови відповідача від 22.07.2020 та від 23.07.2020 містять також посилення на приписи абз. 2 п. 5 Порядку №321, відповідно до яких рішення

про переведення дачних і садових будинків, що відповідають державним будівельним нормам, у жилі будинки є підставою для використання дачних і садових будинків як житла, зокрема для реєстрації місця проживання. Крім того, відповідачем зазначено про необхідність надання позивачем при повторному зверненні правовстановлюючого документу на будинок та рішення виконавчого комітету Одеської міської ради про переведення відповідного дачного будинку у жилий будинок, без внесення відповідних змін до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Щодо можливості застосування органом реєстрації положень абз. 2 п. 5 Порядку переведення дачних і садових будинків, що відповідають державним будівельним нормам, у жилі будинки, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 №321 колегія суддів зазначила, що відносини, пов'язані зі свободою пересування та вільним вибором місця проживання в Україні, урегульовано Законом України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» від 11 грудня 2003 року №1382-IV, який є спеціальним відносно спірних правовідносин.

Статтю 10 цього Закону передбачено, що Правила здійснення реєстрації місця проживання, форми необхідних для цього документів, порядок передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до статті 10 Закону України "Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні" постановою Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 №207 затверджено, зокрема, Правила реєстрації місця проживання.

29 квітня 2015 року постановою Кабінету Міністрів України №321 затверджено Порядок переведення дачних і садових будинків, що відповідають державним будівельним нормам, у жилі будинки, який визначає механізм переведення дачних і садових будинків, що відповідають державним будівельним нормам, у жилі будинки, який з урахуванням внесених змін містить положення про те, що рішення про переведення дачних і садових будинків, що відповідають державним будівельним нормам, у жилі є підставою для використання дачних і садових будинків як житла, зокрема для реєстрації місця проживання.

Верховний Суд зазначив, що ієрархічні колізії нормативно-правових актів долаються шляхом застосування норми, яка закріплена в нормативно-правовому акті, що має вищу юридичну силу.

Відповідно до ст. 113 Конституції України Кабінет Міністрів України у своїй діяльності керується цією Конституцією та законами України, а також указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України. Отже, вища юридична сила закону полягає у тому, що всі підзаконні нормативно-правові акти приймаються на основі законів та за своїм змістом не повинні суперечити їм. Таким чином, у випадку суперечності норм підзаконного акта нормам закону слід застосовувати норми закону, оскільки він має вищу юридичну силу.

Беручи до уваги наведене, Суд зазначив, що оскільки Закон №1382-IV має вищу юридичну силу, він превалює над дією Порядку №321.

Також колегія суддів звернула увагу на пріоритетність норм спеціального законодавства.

Відповідно до приписів ст. 7 КАС України суд вирішує справи відповідно до Конституції та законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Суд застосовує інші правові акти, прийняті відповідним органом на підставі, у межах повноважень та у спосіб, визначені Конституцією та законами України. У разі відсутності закону, що регулює відповідні правовідносини, суд застосовує закон, що регулює подібні правовідносини (аналогія закону), а за відсутності такого закону суд виходить із конституційних принципів і загальних засад права (аналогія права). Аналогія закону та аналогія права не застосовується для визначення підстав, меж повноважень та способу дій органів державної влади та місцевого самоврядування.

Оскільки спеціальним законом, який безпосередньо регулює питання реєстрації місця проживання особи, є Закон №1382-IV, то в даному випадку застосуванню підлягає саме цей нормативно-правовий акт і розроблені на його основі Правила №207.

Беручи до уваги наведене, Верховний Суд зазначив, що при здійсненні процедури реєстрації/зняття з реєстрації місця проживання особи застосування положень підзаконних нормативно-правових актів можливе лише в тому випадку, якщо такі нормативно-правові акти не суперечать положенням Закону №1382-IV та Правил №207.

Закон №1382-IV одним з обов'язкових документів, необхідних для здійснення процедури реєстрації місця проживання особи, визначає документ, що підтверджує право на проживання в житлі. Пункт 18 Правил №207 конкретизує, що документом, що підтверджує право на проживання в житлі, є ордер, свідоцтво про право власності, договір найму (піднайму, оренди), рішення суду, яке набрало законної сили, про надання особі права на вселення до житлового приміщення, визнання за особою права користування житловим приміщенням або права власності на нього, права на реєстрацію місця проживання або інші документи. У разі відсутності зазначених документів реєстрація місця проживання особи здійснюється за згодою власника/співвласників житла, наймача та членів його сім'ї (зазначені документи або згода не вимагаються при реєстрації місця проживання неповнолітніх дітей за адресою реєстрації місця проживання батьків/одного з батьків або законного представника/представників).

Приписами ст. 6 Закону №1382-IV та п. 18 Правил №207 визначено вичерпний перелік документів, які подаються особою до органу реєстрації для реєстрації її місця проживання. При цьому положення вказаних правових норм містять застереження щодо заборони вимагати для реєстрації місця проживання інших документів.

Верховний Суд дійшов висновку, що позивачем при поданні 24.06.2020 заяви про реєстрацію місця проживання до органу реєстрації було подано, зокрема,

договір купівлі-продажу дачного будинку від 15.04.2019 та витяг з Держаного реєстру речових прав на нерухоме майно від 15.04.2019 №163600921, що узгоджується з приписами п. 18 Правил №207, урахуваючи установлену положеннями ст. 6 Закону №1382-IV та п. 18 Правил №207 заборону вимагати для реєстрації місця проживання інші документів, відповідач протиправно відмовив у реєстрації місця проживання позивачам.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 січня 2022 року у справі № 420/1066/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/103034189>

1.5. Про підстави для відміни торгів та визнання їх такими, що не відбулися

Частини перша та друга статті 31 Закону України «Про публічні закупівлі» розмежовують підстави для відміни торгів та визнання їх такими, що не відбулися. З моменту визначення переможця торгів та встановлення відповідності пропозиції такої особи (переможця) вимогам тендерної документації та вимогам Закону України «Про публічні закупівлі» неможливо відмінити торги у порядку, передбаченому частиною 2 статті 31 вказаного Закону. Водночас, скорочення видатків на здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг, відповідно до абз. 3 частини 2 статті 31 вказаного Закону може бути підставою для визнання торгів такими, що не відбулися

03 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу адвоката Петрук Л.І., яка діє в інтересах ФОП ОСОБА_1, на рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 28 листопада 2019 року, та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 26 серпня 2020 року у справі № 120/2191/19-а за позовом фізичної особи-підприємця ОСОБА_1 до Управління освіти Жмеринської міської ради, за участю третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору - фізичної особи-підприємця ОСОБА_2, фізичної особи-підприємця ОСОБА_3 - про визнання рішень протиправними та відшкодування шкоди.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з позовом, в якому просив: визнати незаконним та скасувати рішення тендерного комітету Управління освіти під час проведення торгів при закупівлі предмету закупівлі: ДК 021:2015:15531000-6 "Молоко коров'яче питне" ідентифікатор UA-2018-11/26-003075-с, ДК 021:2015:15540000-5 "Сир твердий, сир кисломолочний" ідентифікатор UA-2018-11/26-002897-с, ДК 021:2015:03220000-9 "Овочі, фрукти" ідентифікатор UA-2018-11/27-002983-с про відміну торгів, оформлені протоколами від 04 січня 2019 року та зобов'язати відповідача відшкодувати понесені витрати по оскарженню ФОП ОСОБА_1 рішень до Постійно діючої адміністративної комісії Антимонопольного комітету.

На обґрунтування позовних вимог позивач посилався на те, що ФОП ОСОБА_1 був учасником закупівель, які проводило управління освіти через систему "Prozorro".

За результатами аукціонів по предметах закупівлі переможцем торгів визнано ФОП ОСОБА_2 та ФОП ОСОБА_3. Вважаючи, що тендерна пропозиція ФОП ОСОБА_2 та ФОП ОСОБА_3 не відповідає вимогам тендерної документації відповідача, позивач звернувся зі скаргами щодо порушення управлінням освіти порядку проведення процедури торгів до Постійно діючої адміністративної колегії Антимонопольного комітету України з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель. Однак, після прийняття органом оскарження відповідних скарг до розгляду, відповідачем 04.01.2019 було прийнято рішення про відміну торгів по вказаним вище трьом процедурам з підстав скорочення видатків на здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг, що оформлено протоколами від 04.01.2019. На переконання позивача, вказані рішення відповідача від 04.01.2019, що оформлені протоколами про відміну торгів, є незаконними та прийнятими всупереч вимогам статей 28, 30, 31, 32, 36 Закону України "Про публічні закупівлі", положеннями яких не передбачена можливість для замовника міняти послідовність рішень.

Відмовляючи у задоволенні позовних вимог, суди першої та апеляційної інстанцій виходили з того, що після прийнятих відповідачем рішень від 17.12.2018 та 19.12.2018 про намір укласти договори щодо закупівлі відповідно до вимог тендерної документації та пропозиції учасників-переможців ФОП ОСОБА_2 та ФОП ОСОБА_3, змінилися обставини, зокрема 26.12.2018 затверджено Жмеринською міською радою кошториси управління освіти, відповідно до яких обсяг видатків на здійснення відповідних закупівель був скорочений. Як наслідок, скорочення таких видатків є цілком правомірною підставою згідно ч. 2 ст. 31 Закону України «Про публічні закупівлі» для прийняття рішення про визнання торгів такими, що не відбулися.

Верховний суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі спірним було надання відповіді на питання чи суперечить вимогам статей 31, 32 Закону України «Про публічні закупівлі» визнання торгів такими, що не відбулися після визначення переможця.

Верховний Суд вказав, що підставою для визнання торгів такими, що не відбулися, є скорочення видатків на здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг у зв'язку із затвердженням 12.12.2018 Жмеринською міською радою у бюджеті міста Жмеринки меншу за очікувану суму асигнувань на продукти харчування.

Так, тендерним комітетом управління освіти 26.11.2018 оголошено процедуру відкритих торгів на закупівлю товарів: молока коров'ячого питного - ідентифікатор закупівлі UA-2018-11-26-003075-с з очікуваною вартістю предмета закупівлі - 403940 грн, сиру твердого, сиру кисломолочного - ідентифікатор закупівлі UA-2018-11-26-002897-с з очікуваною вартістю предмета закупівлі - 341450 грн, а 27.11.2018 на закупівлю овочів та фруктів - ідентифікатор закупівлі UA-2018-11-27-002983-с з очікуваною вартістю предмета закупівлі - 270161 грн,

виходячи із очікуваної вартості закупівлі на 2019 рік (очікуваної суми бюджетних асигнувань). Між тим, рішенням 44 сесії Жмеринської міської ради 7 скликання від 12.12.2018 № 687 "Про бюджет міста Жмеринка на 2019 рік" деталізовано та конкретизовано реальну суму бюджетних асигнувань на харчову продукцію для навчальних закладів міста Жмеринки. Згідно пункту 13 цього рішення міської ради, головним розпорядникам коштів бюджету міста Жмеринки визначено можливість здійснювати відповідні видатки за загальним фондом бюджету тільки в межах бюджетних асигнувань, встановлених кошторисами.

Обсяг видатків управління освіти на 2019 рік, в тому числі на продукти харчування, що обраховані за розрахунками головного розпорядника та розрахунками фінуправління міської ради визначені в кошторисах, затверджених Жмеринською міською радою 26.12.2018. Згідно визначених кошторисами управління освіти видатків, останнім затверджено основний річний план закупівель, із якого слідує, що вартість продуктів харчування була пропорційно зменшена від очікуваного обсягу закупівель. Зокрема, видатки на закупівлю молока коров'ячого питного були визначені на рівні 393300 грн, по сиру твердому, сиру кисломолочному на суму 326850 грн, а по овочах та фруктах на суму 260068 грн.

Колегія суддів Верховного Суду вказала, що після прийнятих відповідачем рішень від 17.12.2018 та 19.12.2018 про намір укласти договори закупівлі відповідно до вимог тендерної документації та пропозиції, змінилися обставини щодо ціни, передбаченої замовником на фінансування закупівлі, а саме 26.12.2018 Жмеринською міською радою затверджено кошториси управління освіти, відповідно до яких обсяг видатків на здійснення відповідних закупівель був скорочений.

Частини перша та друга статті 31 Закону розмежують підстави для відміни торгів та визнання їх такими, що не відбулися. Дійсно, з моменту визначення переможця торгів та встановлення відповідності пропозиції такої особи (переможця) вимогам тендерної документації та вимогам Закону України "Про публічні закупівлі" неможливо відмінити торги у порядку, передбаченому частиною 2 статті 31 вказаного Закону. При цьому, скорочення видатків на здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг, відповідно до абз. 3 частини 2 статті 31 Закону № 922 може бути підставою для визнання торгів такими, що не відбулися.

Верховний Суд вказав, що прийняті відповідачем рішення стосувалися виключно процедури визнання торгів такими, що не відбулися, відповідно до ч. 2 ст. 31 Закону України "Про публічні закупівлі", а не відміни торгів, про що згадується у заключній частині протоколів засідання тендерного комітету від 04.01.2019. Наведене також підтверджується і тим, що у другому пункті двох протокольних рішень від 04.01.2019 міститься доручення секретарю тендерного комітету оприлюднити повідомлення про визнання торгів такими, що не відбулися.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 лютого 2022 року у справі № 120/2191/19-а можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/103036004>

1.6. Про порядок прийняття рішення про зміну структури виконавчого апарату органу місцевого самоврядування та його штатної чисельності, а також витрат на утримання ради та її виконавчого комітету

Оскільки відповідно до пункту 3 частини першої ст. 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» рішення про затвердження за пропозицією голови ради структури виконавчого апарату ради, його чисельності, встановленої відповідно до типових штатів, затверджених Кабінетом Міністрів України, витрат на утримання ради та її виконавчого комітету приймається виключно відповідними радами на їх пленарних засіданнях, то питання про зміну структури виконавчого апарату ради та його штатної чисельності, а також витрат на утримання ради та її виконавчого комітету повинні вирішуватись у такому ж порядку, тобто відповідною радою на її пленарному засіданні за пропозицією голови ради

09 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1, в інтересах якої діє адвокат Качур С.В., на рішення Тернопільського окружного адміністративного суду від 25 січня 2021 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 24 травня 2021 року у справі № 500/2281/20 за позовом ОСОБА_1 до Чортківської районної ради, за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору - Національного агентства з питань запобігання корупції, про визнання (незаконним) протиправним та нечинним положення рішення та скасування розпорядження

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 звернулася до суду з позовом до Чортківської районної ради, за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору - Національного агентства з питань запобігання корупції (далі - третя особа, НАЗК), у якому просила: визнати (незаконним) протиправним та нечинним положення пункту 3 рішення Чортківської районної ради сьомого скликання, прийнятого на двадцять п'ятій сесії за №613 «Про чисельність та структуру виконавчого апарату ради на 2020 рік та оплату праці голови районної ради та заступника голови районної ради» від 24 грудня 2019 року в частині надання голові Чортківської районної ради права вносити зміни до структури апарату ради; визнати (незаконним) протиправним та скасувати розпорядження №43-од «Про впорядкування структури виконавчого апарату районної ради» від 02 липня 2020 року.

Відмовляючи у задоволенні адміністративного позову, суд першої інстанції, з висновком якого погодився суд апеляційної інстанції, виходив з того, що оспорювані позивачкою рішення та розпорядження прийняті в межах повноважень та у спосіб, визначені Конституцією та законами України.

Верховний суд касаційну скаргу задовольнив, рішення судів попередніх інстанцій скасував, прийняв нове рішення про задоволення позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

Спир у цій справі виник у зв'язку із наданням Чортківською районною радою сьомого скликання спірним пунктом 3 рішення № 613 голові цієї ради права вносити зміни до структури апарату ради. На виконання указанного рішення згодом головою Чортківської районної ради було видано спірне розпорядження № 43-од, яким внесено зміни до структури виконавчого апарату районної ради шляхом виведення із структури та штатного розпису виконавчого апарату Чортківської районної ради посади керуючого справами виконавчого апарату районної ради та перейменовано посаду заступника керуючого справами - начальника відділу майнових відносин виконавчого апарату районної ради на посаду начальника відділу майнових відносин виконавчого апарату районної ради, а також введено до структури та штатного розпису виконавчого апарату цієї районної ради посади головного спеціаліста загального відділу виконавчого апарату районної ради.

Відповідно до пункту 15 частини першої статті 92, частини четвертої статті 141, статті 146 Конституції України засади місцевого самоврядування, статус голів, депутатів і виконавчих органів ради та їхні повноваження, порядок утворення, реорганізації, ліквідації, інші питання організації місцевого самоврядування, формування, діяльності та відповідальності органів місцевого самоврядування *визначаються законом*.

Серед основних принципів, які мають скеровувати діяльність органів місцевого самоврядування, статтею 4 Закону № 280/97-ВР визначено, зокрема, принципи законності та колегіальності.

Відповідно до принципу законності як принципу діяльності органи місцевого самоврядування та їх посадові особи мають діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Верховний Суд вказав, що питання утворення та організації діяльності виконавчого апарату районної ради чітко регламентовано Законом № 280/97-ВР, який визначає, що: виконавчий апарат ради утворюється відповідною радою, його структура, чисельність, визначена відповідно до типових штатів, затверджених Кабінетом Міністрів України, та витрати на утримання встановлюються радою за поданням її голови (частина третя статті 58), виконавчий апарат ради за посадою очолює голова відповідної ради (частина четверта статті 58 Закону № 280/97-ВР); голова районної ради *вносить на затвердження ради пропозиції щодо структури органів ради, її виконавчого апарату*, витрат на їх утримання (пункт 3); призначає і звільняє керівників та інших працівників структурних підрозділів виконавчого апарату ради (пункт 9); здійснює керівництво виконавчим апаратом ради (пункт 10); є розпорядником коштів, передбачених на утримання ради та її виконавчого апарату (пункт 11) (частина шоста статті 55 Закону № 280/97-ВР); *виключно на пленарних засіданнях районної ради* вирішуються питання, зокрема, *затвердження за пропозицією голови ради структури виконавчого апарату ради*, його чисельності, встановленої відповідно до типових штатів, затверджених Кабінетом Міністрів України (пункт 4 частини першої статті 43 Закону № 280/97-ВР).

Конструкція наведених норм унеможливорює делегування повноважень районної ради голові цієї ради у питаннях, розгляд та вирішення яких законом визначено здійснювати виключно на пленарних засіданнях ради. Це відповідає принципу колегіальності, який відображається в організаційно-правових формах діяльності (пленарні засідання) органів місцевого самоврядування. Результатом цієї колегіальної роботи є правові акти відповідної ради.

Верховний Суд вказав, що Законом № 280/97-ВР визначено право обласних, районних рад делегувати певні повноваження державним місцевим адміністраціям. Це обумовлено тим, що на відміну від органів місцевого самоврядування в селах, селищах, містах, районах у містах (у разі їх створення), які самостійно розробляють, затверджують і виконують відповідні місцеві бюджети згідно з Бюджетним кодексом України, районні та обласні ради, які за законом не мають виконавчих органів, затверджують відповідно районні та обласні бюджети, складання і виконання яких покладено на відповідні державні адміністрації згідно з Бюджетним кодексом України. При цьому до складу делегованих повноважень можуть входити повноваження, які передбачені законодавством як такі, що можуть бути делегованими. До прикладу, перелік повноважень, які делегуються районними радами місцевим державним адміністраціям наведено у статті 44 Законом № 280/97-ВР.

Водночас не допускається делегування повноважень, що відносяться до виключних повноважень відповідного суб'єкта владних повноважень.

Верховний Суд івдйшов висновку про те, що оскільки відповідно до пункту 3 частини першої статті 43 Закону №280/97-ВР рішення про затвердження за пропозицією голови ради структури виконавчого апарату ради, його чисельності, встановленої відповідно до типових штатів, затверджених Кабінетом Міністрів України, витрат на утримання ради та її виконавчого комітету приймається виключно відповідними радами на їх пленарних засіданнях, то питання про зміну структури виконавчого апарату ради та його штатної чисельності, а також витрат на утримання ради та її виконавчого комітету, повинні вирішуватись у такому ж порядку, тобто відповідною радою на її пленарному засіданні за пропозицією голови ради.

За таких обставин положення пункту 3 рішення Чортківської районної ради сьомого скликання двадцять п'ятої сесії № 613 «Про чисельність та структуру виконавчого апарату ради на 2020 рік та оплату праці голови районної ради та заступника голови районної ради» від 24 грудня 2019 року в частині надання голові Чортківської районної ради права вносити зміни до структури апарату ради суперечить приписам, зокрема, пункту 4 частини першої статті 43 Закону № 280/97-ВР, тобто є незаконним.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 лютого 2022 року у справі № 500/2281/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/103281802>

1.7. Про порядок проведення опитування, заповнення форми оцінки ризиків вчинення домашнього насильства та винесення термінового заборонного припису

У частині четвертій статті 25 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» не встановлено прямого зобов'язання стосовно проведення опитування, заповнення форми оцінки ризиків вчинення домашнього насильства та винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника одним і тим же працівником уповноваженого органу

17 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 09 вересня 2020 року у справі № 380/952/20 за позовом ОСОБА_1 до дільничного офіцера поліції Личаківського відділу поліції Головного управління Національної поліції у Львівській області Яцика А.М., Головного управління Національної поліції у Львівській області про визнання неправомірними дій та скасування термінового заборонного припису стосовно кривдника

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 звернулася до суду з позовом до дільничного офіцера поліції Личаківського відділу поліції Головного управління Національної поліції у Львівській області Яцика А.М. (далі - відповідач, дільничний Яцик А. М.), ГУ НП у Львівській області, в якому просила визнати протиправним та скасувати терміновий заборонний припис стосовно кривдника від 07 жовтня 2019 року серії АА № 080530 з тих підстав, що оскаржуваний припис винесений дільничним Яциком А. М. без дотримання вимог законодавства, усупереч Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 01 серпня 2018 року № 654.

Згідно з наказом ГУ НП у Львівській області від 16 вересня 2019 року № 2771 відповідно до ст. 10 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», п. 18 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію», підп. 23 п. 4 Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877, на виконання наказу Національної поліції України від 01 квітня 2019 року № 317 «Про здійснення заходів реагування на факти вчинення домашнього насильства», наказу Національної поліції України від 30 серпня 2019 року № 871 «Про організацію своєчасного реагування на факти вчинення домашнього насильства» та з метою своєчасного реагування на факти вчинення домашнього насильства створено основні та резервні мобільні групи реагування на факти вчинення домашнього насильства, до складу основних мобільних груп реагування включено, зокрема, дільничного офіцера поліції сектору превенції патрульної поліції Личаківського ВП ГУ НП Яцика А. М.

06 жовтня 2019 року відповідачем прийнято заяву від гр. ОСОБА_3 про те, що дружина її сина ОСОБА_1 06 жовтня 2019 року вчинила конфлікт, висловлювалася нецензурною лайкою та поводи́ла себе агресивно.

07 жовтня 2019 року дільничним Яциком А. М. відносно позивачки складений протокол про адміністративне правопорушення за ч. 1 ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Також 07 жовтня 2019 року дільничним Яциком А. М. винесено терміновий заборонний припис стосовно кривдника серії АА № 080530, відповідно до якого встановлено, що гр. ОСОБА_1 поводи́ла себе агресивно, виражалась нецензурною лайкою до гр. ОСОБА_3. Вказаним терміновим заборонним приписом до позивачки застосовано захід у виді заборони в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою строком на 3 доби з 00 год. 30 хв. 07 жовтня 2019 року до 00 год. 30 хв. 10 жовтня 2019 року.

Рішенням суду першої інстанції позов задоволено, оскільки обставини, які стали підставою для прийняття оскаржуваного термінового заборонного припису стосовно кривдника спростовані постановою Франківського районного суду м. Львова від 30 жовтня 2019 року у справі № 465/5742/19 при розгляді справи про адміністративне правопорушення, передбачене за ч. 1 ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 09 вересня 2020 року рішення суду першої інстанції скасовано та відмовлено у задоволенні позову, оскільки обставини, які стали підставою для складання термінового заборонного припису, не були предметом дослідження Франківським районним судом м. Львова у справі № 465/5742/19. Предметом розгляду у цій справі був факт вчинення ОСОБА_1 адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 172-3 КУпАП.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що притягнення особи до адміністративної відповідальності за ч. 1 ст. 172-3 КУпАП та винесення термінового заборонного припису має різну правову природу та є різними заходами впливу на запобігання домашньому насильству.

У цій справі позивачка вважала незаконним те, що форма оцінки ризиків вчинення домашнього насильства була заповнена лейтенантом поліції Цегеликом В.М., а терміновий заборонний припис винесено лейтенантом поліції Яциком А. М.

Верховний Суд дійшов висновку про те, що з аналізу норм ч. 4 ст. 25 Закону України від 07 грудня 2017 року № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству» прямого зобов'язання стосовно проведення опитування, заповнення форми оцінки ризиків вчинення домашнього насильства та винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника одним і тим же працівником уповноваженого органу не має.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 лютого 2022 року у справі № 380/952/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/103402383>

1.8. Про перелік кваліфікаційних критеріїв згідно із Законом України «Про публічні закупівлі»

Суб'єкт владних повноважень не може самостійно тлумачити та розширювати перелік кваліфікаційних критеріїв, які містяться у статті 16 Закону України «Про публічні закупівлі», оскільки перелік таких кваліфікаційних критеріїв є вичерпним

28 квітня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Управління Західного офісу Держаудитслужби у Волинській області на рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду ухвалене 19 лютого 2021 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду прийняту 21 вересня 2021 року у справі № 160/16713/20 за позовом Управління капітального будівництва виконкому Криворізької міської ради до Управління Західного офісу Держаудитслужби у Волинській області про визнання протиправним та скасування висновку.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Управління капітального будівництва виконкому Криворізької міської ради звернулося до суду з позовом до Управління Західного офісу Держаудитслужби у Волинській області в якому просило визнати протиправним та скасувати висновок відповідача від 27 листопада 2020 року № 223 про результати моніторингу закупівлі UA-2020-07-24-002123-а, в частині встановлення порушення пункту 1 частини першої статті 31 Закону України «Про публічні закупівлі» та зобов'язання здійснити заходи щодо усунення виявлених порушень у встановленому законом порядку, зокрема, розірвати договір з дотриманням положень Господарського кодексу України та Цивільного кодексу України та протягом п'яти робочих днів з дня оприлюднення висновку оприлюднити через електронну систему закупівель інформацію та/або документи, що свідчать про усунення порушення законодавства у сфері публічних закупівель, викладеного у висновку, або аргументовані заперечення до висновку, або інформацію про причини неможливості усунення виявленого порушення.

В обґрунтування позову позивач послався на протиправність оскарженого висновку, який на його думку, прийнятий відповідачем без врахування фактичних обставин здійснення закупівлі послуги, зазначає, що тендерна пропозиція учасника торгів ТОВ «АЛ ІНВЕСТСТРОЙ» відповідала вимогам Закону України «Про публічні закупівлі».

Суди першої та апеляційної інстанцій задовольняючи позовні вимоги виходили з того, що при здійсненні закупівлі послуг ID: UA-2020-07-24-002123-а тендерна пропозиція ТОВ «АЛ ІНВЕСТСТРОЙ» відповідала вимогам Закону України «Про публічні закупівлі».

Верховний Суд касаційну скаргу без задоволення, рішення судів першої та апеляційної інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Статтю 16 Закону України № 922-VIII «Про публічні закупівлі» встановлений перелік кваліфікаційних критеріїв, що вимагаються замовником від учасників процедури закупівель, який є вичерпним та розширеному тлумаченню не підлягає. При цьому, у наведеному переліку кваліфікаційних критеріїв, такий кваліфікаційний критерій як - «невідповідність інформації, що подана у складі тендерної пропозиції (у Довідці про наявність обладнання, матеріально-технічної бази та технологій) та інформації, яка міститься у Підсумкових відомостях до локальних кошторисів №2-1-1, №2-1-2 щодо зазначення будівельних машин (бульдозер, трактори на гусеничному ході, автогрейдер, вишки телескопічні котки дорожні самохідні, асфальтоукладники), які не були внесені до наведеної вище Довідки» (про що зазначено у оспорюваному Висновку) відсутній.

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що аналіз змісту пункту 1 частини першої статті 31 Закону України № 922-VIII «Про публічні закупівлі» не містить посилань на необхідність відхилення замовником тендерної пропозиції у разі виявлення вищенаведених невідповідностей інформації, що подана учасником у складі тендерної пропозиції (у Довідці про наявність обладнання та у Підсумкових відомостях до локальних кошторисів) як кваліфікаційного критерію, що свідчив би про його невідповідність вимогам, установленим статтю 16 цього Закону.

Колегія суддів зазначила, що зі змісту підпункту 1.1 Додатку 1 до тендерної документації вбачається, що замовником визначені для учасників даної закупівлі ряд кваліфікаційних критеріїв, серед яких, зокрема, необхідність підтвердження наявності обладнання, матеріально-технічної бази та технологій шляхом надання Довідки в довільній формі про наявність обладнання, матеріально-технічної бази та технологій, необхідних для виконання робіт, визначених у технічних вимогах, із зазначенням найменування, кількості, відомостей про технічний стан та правової підстави володіння/користування. При цьому, під час закупівлі робіт або послуг встановлення кваліфікаційного критерію такого як наявність обладнання, матеріально-технічної бази та технологій/або наявність працівників, які мають необхідні знання та досвід, учасник може для підтвердження своєї відповідності такому критерію залучити потужності інших суб'єктів господарювання як субпідрядників/співвиконавців.

Зазначене узгоджується із положеннями абзацу 2 частини третьої статті 16 Закону України № 922-VIII «Про публічні закупівлі»

Учасником закупівлі ТОВ «АЛ ІНВЕСТСТРОЙ» у складі тендерної пропозиції була надана Довідка про наявність обладнання та матеріально-технічної бази та технологій за № 602 від 14 серпня 2020 року, яка містить перелік обладнання, машин та механізмів, власних та орендованих, надані відповідні копії на підтвердження права користування, а отже, вказаний учасник публічних закупівель підтвердив його відповідність кваліфікаційним критеріям, встановленим у статті 16 Закону № 922-VIII.

Верховний Суд дійшов висновку, що суб'єкт владних повноважень не може самостійно тлумачити та розширювати перелік кваліфікаційних критеріїв, які містяться у статті 16 Закону України № 922-VIII «Про публічні закупівлі», оскільки перелік таких кваліфікаційних критеріїв є вичерпним та такого кваліфікаційного критерію, який зазначений вище та міститься у оспорюваному Висновку відповідача, норми статті 16 не містять.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 квітня 2022 року у справі № 160/16713/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/104112735>

1.9. Про порядок проведення індексації грошового забезпечення

Підставою для встановлення базового місяця індексації є підвищення посадових окладів особи. Тобто початком відліку для обчислення індексу споживчих цін є місяць підвищення посадового окладу. З цього місяця значення індексу споживчих цін приймають за 1 або 100 відсотків, а приріст індексу розраховується з наступного місяця. При цьому нарахування індексації проводиться в місяці, наступному за місяцем, у якому був офіційно опублікований індекс інфляції. Місяць, у якому відбулося підвищення оплати праці (суми її постійних складових), є базовим при проведенні індексації

28 квітня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 07 вересня 2021 року у справі № 420/3593/20 за позовом ОСОБА_1 до військової частини А2238 про визнання протиправними дій та стягнення індексації грошового забезпечення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з позовом до військової частини А2238, в якому просив визнати протиправними дії відповідача щодо ненарахування та невиплати в повному обсязі індексації грошового забезпечення за період з 01.12.2015 по 16.03.2016 та стягнути індексацію грошового забезпечення за вказаний період.

В обґрунтування позовних вимог зазначав, що у період проходження ним військової служби нарахування грошового забезпечення відповідачем здійснювалося не у повному обсязі, а саме: у період з 01.12.2015 по 16.03.2016. Індексація грошового забезпечення не була виплачена і при виключенні позивача зі списків особового складу військової частини А1960.

Рішенням суду першої інстанції позов задоволено частково: визнано протиправними дії відповідача щодо нарахування та виплати не у повному обсязі позивачу індексації грошового забезпечення за грудень 2015 року та зобов'язано відповідача донарахувати та виплатити ОСОБА_1 індексацію грошового забезпечення за грудень 2015 року із застосуванням базового місяця (місяця, значення індексу споживчих цін в якому приймається за 1 або 100%) «січень 2008 року» з урахуванням раніше виплачених сум. Визнано протиправними дії

відповідача щодо ненарахування та невиплати позивачу індексації грошового забезпечення за період з 01.01.2016 по 16.03.2016 включно. Зобов'язано відповідача нарахувати та виплатити ОСОБА_1 індексацію грошового забезпечення за період з 01.01.2016 по 16.03.2016 включно, враховуючи базовий місяць - «січень 2008 року». У задоволенні решти позовних вимог відмовлено.

В мотивування свого рішення суд першої інстанції констатував протиправність бездіяльності відповідача щодо ненарахування та невиплати позивачу індексації грошового забезпечення за період з 01.01.2016 по 16.03.2016 включно.

Суд апеляційної інстанції рішення суду першої інстанції скасував та прийняв нове, яким позов задоволено частково. Визнано протиправними дії відповідача щодо ненарахування та невиплати позивачу індексації грошового забезпечення за період з 01.12.2015 по 16.03.2016 включно та зобов'язано нарахувати та виплатити ОСОБА_1 індексацію грошового забезпечення за вказаний період. У задоволенні решти позовних вимог відмовлено.

Суд апеляційної інстанції зауважив, що розрахунок сум індексації грошового забезпечення позивача, а саме: питання визначення базового місяця та наявності факту перевищення індексом споживчих цін порогу індексації у взаємозв'язку із розміром грошового забезпечення, є компетенцією відповідача як органу, в якому позивач проходив службу і який виплачував йому грошове забезпечення. Саме на відповідача за наявності законних підстав, на переконання цього суду, покладається обов'язок нарахувати та виплатити позивачу індексації грошового забезпечення, у тому часлі, з визначенням базового місяця для нарахування такої індексації.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, рішення суду апеляційної інстанції скасував, рішення суду першої інстанції залишив в силі.

ОЦІНКА СУДУ

Спірним у цій справі є, зокрема, питання визначення базового місяця, який підлягає застосуванню при обчисленні індексу споживчих цін для індексації грошових доходів позивача за період з 01.12.2015 по 16.03.2016 включно.

З аналізу положень Закону №2011-XII та Закону №1282-XII убачається, що індексація грошового забезпечення є однією із основних державних гарантій щодо оплати праці. Через вимоги законодавства проведення індексації у зв'язку зі зростанням споживчих цін (інфляцією) є обов'язком для всіх юридичних осіб-роботодавців, незалежно від форми власності та виду юридичної особи.

Враховуючи, що індексації підлягають всі грошові доходи населення, які не мають разового характеру, механізм індексації має універсальний характер. У свою чергу, правове регулювання виплати індексації визначає умови (коли величина індексу споживчих цін перевищила поріг індексації), з настанням яких виникає право на щомісячне отримання суми індексації у структурі заробітної плати (грошового забезпечення) до настання обставин (підвищення тарифних ставок, окладів), за яких виплата розрахованої суми індексації припиняється до повторного настання обставин, які обумовлюють наступне виникнення права

на отримання індексації. Крім цього, згідно з висновками Верховного Суду, викладеними у постановках від 19 липня 2019 року у справі №240/4911/18, від 7 серпня 2019 року у справі №825/694/17, від 20 листопада 2019 року у справі №620/1892/19, виплата індексації грошового забезпечення здійснюється за місцем перебування військовослужбовців на грошовому забезпеченні і обмежене фінансування жодним чином не впливає на право позивача отримати індексацію грошового забезпечення.

Стосовно дискреційних повноважень, Верховний Суд зазначив, що такими є повноваження суб'єкта владних повноважень обирати у конкретній ситуації між альтернативами, кожна з яких є правомірною. Прикладом таких повноважень є повноваження, які закріплені у законодавстві із застосуванням слова «може».

Повноваження ж державних органів щодо визначення базового місяця індексації грошового забезпечення не є дискреційними, оскільки законодавцем встановлено один правомірний та законно обґрунтований варіант поведінки суб'єкта владних повноважень - проведення індексації грошових доходів у разі перевищення величини індексу споживчих цін порогу індексації, встановленого в розмірі 103 відсотки.

Постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 року № 1078 затверджено Порядок проведення індексації грошових доходів населення, яким визначені правила обчислення індексу споживчих цін для проведення індексації та сум індексації грошових доходів населення (надалі - Порядок № 1078). Відповідно до положень пунктів 2, 5 Порядку № 1078 для визначення базового місяця для проведення індексації доходів необхідно обрати місяць, у якому заробітна плата працівника зросла за рахунок її постійних складових. Отже, підставою для встановлення базового місяця індексації є підвищення посадових окладів особи. Тобто, початок відліку для обчислення індексу споживчих цін є місяць підвищення посадового окладу. З цього місяця значення індексу споживчих цін приймають за 1 або 100 відсотків, а приріст індексу розраховується з наступного місяця. При цьому, нарахування індексації проводиться в місяці, наступному за місяцем, у якому був офіційно опублікований індекс інфляції.

Згідно з пунктом 10-2 Порядку №1078 для працівників, військовослужбовців, поліцейських, осіб рядового і начальницького складу, яких переведено на іншу роботу (місце проходження служби) на тому самому підприємстві, в установі або організації, а також переведено на роботу на інше підприємство, в установу, організацію або іншу місцевість та у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці (умов проходження служби) у разі продовження такими особами роботи (проходження служби), для новоприйнятих працівників, військовослужбовців, поліцейських, осіб рядового і начальницького складу, а також для тих, які використали відпустку для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та відпустку без збереження заробітної плати (грошового забезпечення), передбачені законодавством про відпустки, обчислення індексу споживчих цін для проведення індексації здійснюється з місяця, наступного за місяцем підвищення

тарифної ставки (посадового окладу), за посадою, яку займає працівник, військовослужбовець, поліцейський, особа рядового і начальницького складу.

Аналіз наведених норм законодавства України, дає підстави Верховному Суду дійти висновку, що місяць, в якому відбулося підвищення оплати праці (суми її постійних складових), є базовим при проведенні індексації.

Постановою Кабінету Міністрів України від 07.11.2007 № 1294 «Про упорядкування структури та умов грошового забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб» затверджено схеми посадових окладів військовослужбовців. Відповідно до пункту 13 указаної Постанови вона набрала чинності з 01.01.2008.

Верховний Суд вказав, що посадовий оклад позивача, який йому виплачувався за період служби, встановлений із січня 2008 року та не змінювався. Він змінився лише в березні 2018 року на підставі постанови Кабінету Міністрів України «Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб» від 30 серпня 2017 року № 704, якою встановлені нові розміри посадових окладів військовослужбовців. Отже, відповідно до положень Порядку №1078, січень 2008 року є базовим місяцем для нарахування індексації грошового забезпечення позивача за період з 01.12.2015 по 16.03.2016.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 квітня 2022 року у справі № 420/3593/20 можна ознайомитися за посиланням : <https://reestr.court.gov.ua/Review/104044795>

1.10. Про вимоги до тендерної документації у випадках, коли предметом закупівлі є роботи, які потребують спеціального дозволу (ліцензії)

Якщо предметом закупівлі є роботи, які потребують спеціального дозволу (ліцензії), то учасник тендерної закупівлі повинен надавати замовникові всі дозвільні документи на виконання таких робіт або ж подавати тендерному комітетові інформацію про субпідрядника, якого він планує залучати до виконання таких робіт, надаючи засвідчені копії дозвільних документів на здійснення цих робіт, які повинен мати субпідрядник, незалежно від вартості договору про закупівлю

19 квітня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Антимонопольного комітету України на рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 05 січня 2021 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 15 квітня 2021 року у справі № 640/20549/19 за позовом ТОВ «Легіон» до Антимонопольного комітету України (далі - АМК України), треті особи Комунальне підприємство «Аптечне об'єднання «ФАРМАЦІЯ» Запорізької обласної ради, ТОВ «СВП2005» про визнання протиправним та скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з позовом до АМК України, треті особи Комунальне підприємство «Аптечне об'єднання «ФАРМАЦІЯ» Запорізької обласної ради, ТОВ «СВП2005», в якому просив визнати протиправним та скасувати рішення Постійно діючої адміністративної колегії АМК України з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель №14465-р/пк-пз від 08.10.2019.

Позовні вимоги обґрунтовано тим, що рішення Постійно діючої адміністративної колегії АМК України з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель №14465/р/пк-пз від 08.10.2019 є необґрунтованим та прийнятим з порушенням вимог чинного законодавства України, оскільки відповідач не дослідив фактичних обставин справи та прийняв рішення без врахування поданих позивачем документів, що підтверджують його перемогу в процедурі відкритих торгів.

Суди першої та апеляційної інстанцій позовні вимоги задовольнили виходячи з того, що кошторисна вартість монтажу пожежної сигналізації, системи пожежогасіння та пусконаладження системи пожежогасіння складає 409 822,68 грн, що є менше 20% вартості договору про закупівлю, загальна вартість якого складає 11 114 201,79 грн, що відповідає інформації зазначеній у довідці про відсутність субпідрядників від 19 серпня 2019 року №0819/22, в якій зазначено, що ТОВ «Легіон» не планує залучати будь-якого суб'єкта господарювання до виконання робіт, в обсязі більше, ніж 20% від вартості договору про закупівлю. Указане свідчить про те, що позивач для виконання робіт налагодження систем пожежогасіння, домовиведення і ОПС міг залучати субпідрядників, незважаючи на відсутність у нього ліцензії на виконання цих робіт.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, рішення судів першої та апеляційної інстанцій скасував, ухвалив нове рішення, яким відмовив у задоволенні позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини третьої статті 22 Закону України №922-VIII «Про публічні закупівлі» тендерна документація може містити також іншу інформацію відповідно до законодавства, яку замовник вважає за необхідне до неї включити.

Згідно з частиною першою статті 30 Закону №922-VIII замовник відхиляє тендерну пропозицію, зокрема, в разі якщо тендерна пропозиція не відповідає умовам тендерної документації.

Відповідно до матеріалів справи, Додатком 6 до тендерної документації передбачені інші документи, які необхідно подати учаснику у складі Пропозиції, зокрема, засвідчені копії документів дозвільного характеру, що передбачені законодавством України на провадження господарської діяльності пов'язаної з виконанням предмета закупівлі. Додатком 1 до тендерної документації передбачене технічне завдання,

відповідно до якого зазначено найменування робіт, зокрема, налагодження систем пожежогасіння, димовиведення і ОПС. Прилад приймально-контрольний з кількістю шлейфів від 10 до 20, за кожний наступний шлейф (ППКП "Тирас-16.12811").

Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2016 року №852 затверджений перелік послуг і робіт протипожежного призначення, що підлягають ліцензуванню.

Колегія суддів Верховного Суду дійшла висновку, що умовами тендерної документації передбачалося надання засвідчених копій документів дозвільного характеру, що передбачені законодавством України на провадження господарської діяльності пов'язаної з виконанням предмета закупівлі. При цьому, у складі Пропозиції ТОВ "ЛЕГІОН" відсутні документи дозвільного характеру, що передбачені законодавством України на провадження господарської діяльності пов'язаної з виконанням предмета закупівлі, зокрема, щодо виконання робіт налагодження систем пожежогасіння, димовиведення і ОПС.

Суди попередніх інстанцій щодо відсутності у складі тендерної пропозиції позивача документів дозвільного характеру на виконання робіт передбачених технічним завданням, зокрема, на налагодження систем пожежогасіння, димовиведення і ОПС, зазначили, що із наданих позивачем документів у складі тендерної пропозиції убачається, що останній міг виконувати роботи, що є предметом закупівлі, адже не позбавлений права на залучення субпідрядників.

Верховний Суд зазначив, що судами попередніх інстанцій зроблено висновки, які не відповідають фактичним обставинам справи, адже тендерною документацією передбачалося надання копій документів дозвільного характеру, що передбачені законодавством України на провадження господарської діяльності пов'язаної з виконанням предмета закупівлі, зокрема, й на налагодження систем пожежогасіння, димовиведення і ОПС.

Верховний Суд указав на те, що приписами пункту 17 частини другої статті 22 Закону України № 922-VIII «Про публічні закупівлі» встановлено вимогу про зазначення учасником у тендерній пропозиції інформації щодо кожного суб'єкта господарювання, якого учасник планує залучати до виконання робіт як субпідрядника в обсязі не менше ніж 20 відсотків від вартості договору про закупівлю. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2016 №852 вказані роботи підлягають ліцензуванню, тому відсутність такого дозволу (ліцензії) свідчить про те, що тендерна пропозиція позивача не відповідала умовам тендерної документації, незалежно від можливості залучення субпідрядників, що будуть виконувати роботи вартістю менше 20% вартості договору про закупівлю, оскільки усі дозвільні документи необхідно було надати саме у складі тендерної пропозиції.

Верховний Суд урахуваючи вимоги частини другої статті 22 Закону України № 922-VIII «Про публічні закупівлі» у зіставленні із встановленими обставинами у цій справі, дійшов висновку про те, що якщо предметом закупівлі є роботи чи послуги, які потребують спеціального дозволу (ліцензії), передбаченого чинним законодавством України, то учасник тендерної закупівлі повинен надавати замовникові всі дозвільні документи на виконання таких робіт або ж подавати тендерному комітетові інформацію про субпідрядника, якого він планує залучати до виконання таких робіт, надаючи засвідчені копії дозвільних документів на здійснення цих робіт, які повинен мати субпідрядник незалежно від вартості договору про закупівлю.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 квітня 2022 року у справі № 640/20549/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/104008975>

IV. Процесуальні питання

1.1. Про можливість подання представником довіреності в електронній формі без нотаріального посвідчення

Довіреність, видана із дотриманням правил, не вимагає будь-якого засвідчення і є належним документом, що підтверджує повноваження представника в суді. Правила засвідчення копій довіреностей, виданих у паперовій формі, неможливо застосувати до електронних довіреностей, сформованих учасником справи в підсистемі «Електронний суд»

10 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Сьомого апеляційного адміністративного суду від 18 листопада 2021 року у справі № 560/11791/21 за позовом ОСОБА_1 до Управління соціального захисту населення виконавчого комітету Старокостянтинівської міської ради про визнання рішення протиправним та стягнення коштів.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Сьомого апеляційного адміністративного суду від 18 листопада 2021 року апеляційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Хмельницького окружного адміністративного суду від 14 вересня 2021 року повернуто особі, яка її подала.

Постановляючи указану ухвалу, суд апеляційної інстанції виходив з того, що апеляційна скарга від імені ОСОБА_1 подана ОСОБА_2 з кваліфікованим електронним підписом через систему "Електронний суд". При цьому до апеляційної скарги долучено копію довіреності, сформованої з кваліфікованим електронним підписом в системі "Електронний суд" 27 липня 2021 року.

Водночас, судом апеляційної інстанції встановлено, що оригінал або копія нотаріально посвідченої довіреності, виданої позивачкою на ім'я ОСОБА_2 в матеріалах справи відсутня.

На підставі зазначеного, суд апеляційної інстанції, посилаючись на положення частини другої статті 59 Кодексу адміністративного судочинства України (далі - КАС України), дійшов висновку, що оскільки апеляційна скарга підписана особою, право якої на вчинення таких дій не підтверджено в установленому законом порядку, то у суду відсутні підстави для прийняття до розгляду такої апеляційної скарги, а тому таку скаргу необхідно повернути особі, яка її подала.

Верховний Суд касаційну скаргу ОСОБА_1 задовольнив, скасував ухвалу апеляційного адміністративного суду та направив справу для продовження розгляду.

ОЦІНКА СУДУ

За правилом абзацу другого частини восьмої статті 18 КАС України особи, які зареєстрували офіційні електронні адреси в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі, подають процесуальні та інші документи, письмові та електронні докази, вчиняють інші процесуальні дії в електронній формі виключно

за допомогою Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, з використанням власного електронного цифрового підпису, прирівняного до власноручного підпису відповідно до Закону України «Про електронний цифровий підпис», якщо інше не визначено цим Кодексом.

Отже, надсилання у встановленому порядку процесуальних документів в електронному вигляді передбачає використання сервісу "Електронний суд", розміщеному за посиланням <https://cabinet.court.gov.ua/login>, за умови попередньої реєстрації офіційної електронної адреси (Електронного кабінету) та з обов'язковим використанням такою особою власного електронного підпису

Таким чином, альтернативою звернення учасників справи до суду із позовними заявами, скаргами та іншими визначеними законом процесуальними документами, оформленими в паперовій формі та підписаними безпосередньо учасником справи або його представником, є звернення з процесуальними документами в електронній формі з обов'язковим їх скріпленням власним електронним підписом учасника справи через «Електронний кабінет».

Відповідно до частини сьомої статті 59 КАС України у разі подання представником заяви по суті справи в електронній формі він може додати до неї довіреність або ордер в електронній формі, підписані електронним підписом відповідно до Положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему та/або положень, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

Суд апеляційної інстанції помилково застосував частину другу статті 59 КАС України та дійшов невірної висновку про неналежне оформлення довіреності, керуючись тим, що довіреність не засвідчена нотаріально, оскільки правила засвідчення копій довіреностей, виданих в паперовій формі, неможливо застосувати до електронних доручень, сформованих учасником справи в підсистемі «Електронний суд».

Положення частини сьомої статті 59 КАС України про те, що представник може додати на підтвердження свої повноважень довіреність або ордер в електронній формі, підписані належним електронним підписом, слід застосовувати як додаткову конституційну гарантію, передбачену статтями 55 та 129 Конституції України: кожен має право на апеляційне оскарження судового рішення як особисто, так і через використання професійної правничої допомоги. Сучасний стан електронного судочинства в Україні, враховує передові світові стандарти у сфері інформаційних технологій, дозволяє зробити його використання для особи зручним, а суду уникати надмірного формалізму під час забезпечення доступу такої особи до правосуддя.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від Верховного Суду від 10 лютого 2022 року у справі № 560/11791/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103129035>

1.2. Про мету продовження процесуального строку, встановленого судом

Метою продовження процесуального строку, встановленого судом, є сприяння особі в реалізації процесуального права та/або виконанні процесуального обов'язку. Доцільність продовження процесуального строку обумовлюється рівнем імовірності, наскільки таке продовження буде ефективним у контексті не тільки реалізації особою процесуального права та/або виконання процесуального обов'язку, а й правової визначеності учасників матеріально-правових відносин, спір між якими вирішується із застосуванням процесуальних засобів

16 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Міністерства оборони України на ухвалу Шостого апеляційного адміністративного суду від 23 квітня 2021 року у справі № 620/2968/20 за позовом ОСОБА_1 до Міністерства оборони України про визнання протиправним та скасування пункту протоколу, зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Шостого апеляційного адміністративного суду від 23 квітня 2021 року відмовлено у задоволенні клопотання Міністерства оборони України про продовження строку на усунення недоліків апеляційної скарги. Апеляційну скаргу Міністерства оборони України на рішення Чернігівського окружного адміністративного суду від 02 листопада 2020 року повернуто.

Повертаючи апеляційну скаргу, суд апеляційної інстанції зазначив, що Міністерством оборони України не виконано вимоги ухвали суду від 05 квітня 2021 року про залишення апеляційної скарги без руху та не усунуто недоліки апеляційної скарги у визначені судом строки, а саме: не надано документу про сплату судового збору.

Окрім того, суд апеляційної інстанції вказав на відсутність підстав вважати, що скаргником завчасно вживалися дії, спрямовані на сплату судового збору, з метою надання відповідного документа до суду у межах встановлено судом строку, а також відсутні підстави вважати, що скаргник мав будь-які перешкоди, пов'язані зі сплатою судового збору.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу Міністерства оборони України та скасував ухвалу апеляційного адміністративного суду.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини другої статті 121 КАС України встановлений судом процесуальний строк може бути продовжений судом за заявою учасника справи, поданою до закінчення цього строку, чи з ініціативи суду.

Метою продовження процесуального строку, встановленого судом, є сприяння особі у реалізації процесуального права та/або виконанні процесуального обов'язку. Доцільність продовження процесуального строку обумовлюється рівнем ймовірності, наскільки таке продовження буде ефективним у контексті не тільки реалізації особою процесуального права та/або виконанні процесуального

обов'язку, а й правової визначеності учасників матеріально-правових відносин, спір між якими вирішується із застосуванням процесуальних засобів.

Хоча положення частини другої статті 121 КАС України і містить диспозитивну норму, тобто встановлює право суду, а не обов'язок, продовжити процесуальний строк, однак це право має бути реалізовано судом в межах процесуального закону з належним мотивуванням будь-якого рішення (продовження або відмова у продовженні строку), які дають скаржнику чітке розуміння дій суду.

Як убачається з матеріалів справи, в межах установленого судом апеляційної інстанції строку на усунення недоліків апеляційної скарги, Міністерство оборони України подало до Шостого апеляційного адміністративного суду заяву про продовження процесуального строку, в якому просило відповідно до статті 121 КАС України продовжити процесуальний строк для здійснення сплати судового збору до 24 квітня 2021 року, вказуючи на неможливість вчасної сплати судового збору у зв'язку із стрімким підвищенням захворюваності на вірусну інфекцію Covid-19 серед працівників Міністерства оборони України та Державної казначейської служби.

Висновки суду апеляційної інстанції про ненадання позивачем доказів неможливості сплати судового збору, наявності будь-яких перешкод щодо такої сплати чи вжиття будь-яких заходів на виконання ухвали суду, колегія суддів Верховного Суду визнала передчасними, оскільки такі докази стосуються певних дій у майбутньому (сплата судового збору), тобто, які ще не відбулися, а тому цих доказів у відповідача об'єктивно могло не бути на час звернення з клопотанням. При цьому, відповідач у клопотанні від 19 квітня 2021 року зазначив, що документ про сплату судового збору буде наданий до 24 квітня 2021 року. 23 квітня 2021 року відповідачем подано оригінал документа про сплату судового збору, що підтверджується електронним бланком на поштовому конверті.

Верховний Суд зазначив, що враховуючи обов'язок суду сприяти учасникам справи у реалізації їх процесуальних прав з додержанням принципу розумності та пропорційності, висновок суду апеляційної інстанції про відсутність підстав для задоволення клопотання відповідача про продовження процесуального строку не можна вважати таким, що прийнятий із додержанням балансу між метою забезпечення належної процесуальної поведінки сторони та забезпеченням її права на апеляційне оскарження судового рішення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 лютого 2022 року у справі № 620/2968/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103402160>

1.3. Про перелік випадків, у яких апеляційний адміністративний суд розглядає справи як суд першої інстанції

Вичерпний перелік випадків, у яких апеляційний адміністративний суд розглядає справи як суд першої інстанції, містить лише стаття 22 КАС України, і до цього переліку оскарження дій або бездіяльності державного виконавця не включено.

Це єдина правова норма, яка регулює підсудність справ апеляційним адміністративним судам як судам першої інстанції, будь-яка інша правова норма не може розширювати цей перелік

08 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув апеляційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Шостого апеляційного адміністративного суду від 02.11.2021 у справі № 855/41/21 за позовом ОСОБА_1 до Відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби України Міністерства юстиції України про визнання бездіяльності протиправною, зобов'язання вчинити певні дії

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

05 квітня 2021 року до Шостого апеляційного адміністративного суду надійшла заява ОСОБА_1 про встановлення судового контролю за виконанням рішення суду та про накладення штрафів на Директора Департаменту земельних ресурсів виконавчого органу Київської міської ради Київської міської державної адміністрації та на голову КМДА і Київської міської ради Кличка В.В. в порядку ст. 382 КАС України у справі за адміністративним позовом ОСОБА_1, ОСОБА_2 до Київської міської ради, Департаменту земельних ресурсів Київської міської державної адміністрації, третя особа - Департамент державної виконавчої служби Міністерства юстиції України про визнання протиправною бездіяльності, визнання протиправним та скасування рішення, та зобов'язання вчинити дії.

Ухвалою Шостого апеляційного адміністративного суду від 09.06.2021 у справі №826/5426/16, з урахуванням ухвали від 02.09.2021 про виправлення описки, заяви ОСОБА_1 про накладення штрафів на Директора Департаменту земельних ресурсів виконавчого органу Київської міської ради Київської міської державної адміністрації та на голову КМДМ і Київської міської ради Кличка В.В. в порядку ст. 382 КАС України задоволено частково.

Накладено на Директора Департаменту земельних ресурсів виконавчого органу Київської міської ради Київської міської державної адміністрації ОСОБА_3 штраф у розмірі двадцяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб 45 400,00 грн.

Встановлено, що строк пред'явлення виконавчого документу в частині, де стягувачем є Державний бюджет України - 3 місяці, а в частині стягнення на користь ОСОБА_1 - 3 роки. У прийнятті звітів Київської міської ради та Департаменту земельних ресурсів виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської) державної адміністрації - відмовлено.

Встановлено новий строк подання звіту Київською міською радою та Департаментом земельних ресурсів виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської) державної адміністрації про виконання постанови Шостого апеляційного адміністративного суду від 01.02.2021 у справі №826/5426/16, з урахуванням висновків викладених у вищевказаній постанові, до 12.07.2021.

20 серпня 2021 року позивач звернувся до відповідача із заявою про примусове виконання ухвали Шостого апеляційного адміністративного суду від 09.06.2021, з урахуванням ухвали від 02.09.2021 про виправлення описки, в частині стягнення із Директора Департаменту земельних ресурсів виконавчого органу Київської міської ради Київської міської державної адміністрації ОСОБА_3 штрафу у розмірі 22 700,00 грн на користь ОСОБА_1, в якій просив відкрити виконавче провадження.

У зв'язку з тим, що станом на 08.10.2021 будь-якої інформації щодо виконання вказаної заяви до позивача не надійшло, він звернувся до відповідача із заявою про рух виконання ухвали, в якій просив невідкладно направити прийняте державним виконавцем рішення щодо його заяви від 20.08.2021.

25 жовтня 2021 року позивач звернувся до Директора Департаменту державної виконавчої служби України Міністерства юстиції України із скаргою на бездіяльність начальника Відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби України Міністерства юстиції України, в якій просив, зокрема провести дії, передбачені Законом України «Про виконавче провадження», направлені на виконання ухвали Шостого апеляційного адміністративного суду від 09.06.2012, з урахуванням ухвали від 02.09.2021 про виправлення описки, в частині стягнення на його користь 22 700 грн та відновити порушені права.

29 жовтня 2021 року ОСОБА_1 звернувся до Шостого апеляційного адміністративного суду з позовною заявою (справа №855/41/21) до Відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби України Міністерства юстиції України, в якій просив: визнати протиправною бездіяльність Відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби України Міністерства юстиції України щодо нерозгляду заяви від 08.10.2021 «Про рух виконання ухвали» та скарги від 25.10.2021 щодо обов'язку примусово виконати пред'явлену 20.08.2021 до виконання ухвалу Шостого апеляційного адміністративного суду від 09.06.2021 у справі №826/5426/16 в частині, якою стягнуто 22 700 грн із Директора Департаменту земельних ресурсів виконавчого органу Київської міської ради Київської міської державної адміністрації Оленина Петра Сергійовича на користь ОСОБА_1 та зобов'язати Відділ примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби України Міністерства юстиції України розглянути, вирішити по суті вимоги заяви від 08.01.2021, скарги від 25.10.2021 ОСОБА_1.

Ухвалою Шостого апеляційного адміністративного суду від 02.11.2021 передано адміністративну справу за позовною заявою ОСОБА_1 до Відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби України Міністерства юстиції України про визнання бездіяльності протиправною, зобов'язання вчинити певні дії до Окружного адміністративного суду міста Києва.

Ухвала суду апеляційної інстанції мотивована тим, що положеннями Кодексу адміністративного судочинства України визначено вичерпний перелік справ, підсудних апеляційним адміністративним судам як судам першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

З матеріалів справи вбачається, що позивач звернувся до Шостого апеляційного адміністративного суду як суду першої інстанції з вимогами визнати протиправною бездіяльність Відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби України Міністерства юстиції України щодо нерозгляду його заяви та скарги щодо обов'язку примусово виконати пред'явлену до виконання ухвалу Шостого апеляційного адміністративного суду від 09.06.2021 у справі №826/5426/16 в частині, що стосується позивача, а також зобов'язати відповідача розглянути та вирішити по суті вимоги його заяви та скарги.

Звертаючись до Шостого апеляційного адміністративного суду як суду першої інстанції, позивач керувався ч. 1 ст. 74 Закону України «Про виконавче провадження», ч. 1 ст. 287 та ч.ч. 1-2 ст. 382 КАС України.

Відповідно до ч. 1 ст. 74 Закону України «Про виконавче провадження» рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до суду, який видав виконавчий документ, у порядку, передбаченому законом.

Таким чином, вказаним положенням Закону України «Про виконавче провадження» встановлено право зокрема сторони виконавчого провадження звернутися з позовом про оскарження рішень, дій та бездіяльності виконавця до суду, який видав виконавчий документ, але при цьому встановлено також порядок такого звернення, а саме - в порядку, передбаченому законом.

Частиною 5 статті 287 КАС України встановлено, що адміністративні справи з приводу рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання ними рішень, ухвалених місцевим загальним судом як адміністративним судом, розглядаються місцевим загальним судом як адміністративним судом, який видав виконавчий лист.

Зазначеною нормою не встановлено повноважень апеляційного адміністративного суду розглядати відповідні позови як суд першої інстанції.

Верховний Суд вказав, що вичерпний перелік випадків, в яких апеляційний адміністративний суд розглядає справи як суд першої інстанції, містить лише стаття 22 КАС України, і до цього переліку оскарження дій або бездіяльності державного виконавця не включено. При цьому Верховний Суд зауважує, що стаття 22 КАС України є єдиною правовою нормою, яка регулює підсудність справ апеляційним адміністративним судам як судам першої інстанції, будь-яка інша правова норма не може розширювати цей перелік.

Враховуючи приписи ст. 287 КАС України, розгляд спорів про оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання ними судових рішень віднесені лише до повноважень місцевого адміністративного суду.

Верховний Суд дійшов висновку, що фактично позивач скористався своїм правом оскаржити бездіяльність державного виконавця шляхом подання нового позову в порядку ст. 287 КАС України, що виключає можливість розглядати подану позовну заяву Шостим апеляційним адміністративним судом як судом першої інстанції.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 08 лютого 2022 року у справі № 855/41/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/103128669>

1.4. Про підстави роз'яснення судового рішення

Рішення суду може бути роз'яснено у разі, якщо без такого роз'яснення його важко виконати, оскільки існує значна ймовірність неправильного його виконання внаслідок неясності резолютивної частини рішення. Тобто роз'яснення рішення суду – це засіб виправлення недоліків судового акта, який полягає в усуненні неясності судового акта і викладенні рішення суду у більш ясній і зрозумілій формі. Отже, в ухвалі про роз'яснення судового рішення суд викладає більш повно та зрозуміло ті частини рішення, розуміння яких викликає труднощі, не змінюючи при цьому суть рішення і не торкаючись питань, які не були предметом судового розгляду. При цьому роз'ясненню підлягає рішення, яким справу вирішено по суті

23 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної міграційної служби України в Дніпропетровській області на ухвалу Третього апеляційного адміністративного суду від 07.07.2021 у справі № 160/3964/20 за позовом ОСОБА_1 до Головного управління Державної міграційної служби України в Дніпропетровській області про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити певні дії

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

08.07.2021 ГУ ДМС України в Дніпропетровській області звернулося до Третього апеляційного адміністративного суду із заявою про роз'яснення постанови Третього апеляційного адміністративного суду від 02.12.2020, в якому просило роз'яснити порядок та спосіб виконання постанови Третього апеляційного адміністративного суду від 02.12.2020 у справі № 160/3964/20.

Ухвалою Третього апеляційного адміністративного суду від 14.07.2021 у задоволенні заяви ГУ ДМС України в Дніпропетровській області про роз'яснення постанови Третього апеляційного адміністративного суду від 02.12.2020 по справі за позовом ОСОБА_1 до ГУ ДМС України в Дніпропетровській області про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити певні дії відмовлено.

Приймаючи таке рішення апеляційний суд виходив з того, що перед судом фактично поставлене питання про роз'яснення порядку та способу виконання постанови Третього апеляційного адміністративного суду від 02.12.2020, яке не може бути вирішене в порядку, передбаченому статтею 254 КАС України.

ОЦІНКА СУДУ

За змістом частин першої та другої статті 254 КАС України за заявою учасника справи, державного виконавця суд роз'яснює ухвалене ним судове рішення, яке набрало законної сили, не змінюючи змісту судового рішення, шляхом постановлення ухвали. Подання заяви про роз'яснення судового рішення допускається, якщо воно ще не виконано або не закінчився строк, протягом якого судове рішення може бути подане для примусового виконання.

Системне тлумачення положень вказаної статті дозволяє дійти висновку, що рішення суду може бути роз'яснено у разі, якщо без такого роз'яснення його важко виконати, оскільки існує значна ймовірність неправильного його виконання внаслідок неясності резолютивної частини рішення. Тобто, роз'яснення рішення суду - це засіб виправлення недоліків судового акта, який полягає в усуненні неясності судового акта і викладенні рішення суду у більш ясній і зрозумілій формі.

Верховний Суд вказав, що в ухвалі про роз'яснення судового рішення суд викладає більш повно та зрозуміло ті частини рішення, розуміння яких викликає труднощі, не змінюючи при цьому суть рішення і не торкаючись питань, які не були предметом судового розгляду. При цьому роз'ясненню підлягає рішення, яким справу вирішено по суті.

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що ухвалюючи рішення про відмову в роз'ясненні постанови від 02.12.2020, апеляційний суд виходив з того, що її текст труднощів для розуміння не викликає, суть її є зрозумілою та не двозначною. Водночас зі змісту заяви встановлено, що для ГУ ДМС України в Дніпропетровській області є незрозумілим порядок та спосіб виконання постанови суду апеляційної інстанції, тобто перед судом фактично поставлене питання про роз'яснення порядку та способу виконання постанови Третього апеляційного адміністративного суду від 02.12.2020, яке не може бути вирішене в порядку, передбаченому статтею 254 КАС України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 лютого 2022 року у справі № 160/3964/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/103539468>

1.5. Про додаткове судове рішення

Додатковими судовими рішеннями є додаткова постанова чи додаткова ухвала, якими вирішуються окремі правові вимоги, що не вирішені основним рішенням, та за умови, якщо з приводу позовних вимог досліджувались докази (для постанов) або вирішені не всі клопотання (для ухвал). Крім того, додаткові постанови (ухвали) можуть прийматися (постановлятися) у випадку, зокрема, якщо судом при ухваленні основного судового рішення не визначено способу його виконання. Отже, додаткове судове рішення є засобом усунення неповноти судового рішення (постанови

чи ухвали), внаслідок якої залишилися невирішеними певні вимоги особи, яка бере участь у справі

23 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної міграційної служби України в Дніпропетровській області на ухвалу Третього апеляційного адміністративного суду від 14.07.2021 у справі № 160/3964/20 за позовом ОСОБА_1 до Головного управління Державної міграційної служби України в Дніпропетровській області про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити певні дії

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

19.01.2021 ГУ ДМС України в Дніпропетровській області звернулося до Третього апеляційного адміністративного суду із заявою про ухвалення додаткового рішення про спосіб виконання постанови Третього апеляційного адміністративного суду від 02.12.2020 в порядку статті 252 Кодексу адміністративного судочинства України (далі - КАС України), оскільки Положення про паспорт громадянина України, затверджене постановою Верховної Ради України від 26.06.1992 № 2503-XII (у редакції від 23.02.2007 № 719-V), на момент звернення та розгляду справи втратило чинність.

16.04.2021 від ГУ ДМС України в Дніпропетровській області до Третього апеляційного адміністративного суду надійшло доповнення до заяви про ухвалення додаткового рішення, в якому відповідач просив визначити спосіб виконання постанови Третього апеляційного адміністративного суду від 02.12.2020 з моменту законодавчого закріплення правил оформлення та видачі, технічного опису та зразку бланку паспорту громадянина України для виїзду за кордон без застосування безконтактного електронного носія персональних даних відповідно постанови Верховної Ради України від 26.06.1992 № 2503-XII «Про затвердження положень про паспорт громадянина України та про паспорт громадянина України для виїзду за кордон».

Ухвалою Третього апеляційного адміністративного суду від 07.07.2021 заяву ГУ ДМС України в Дніпропетровській області про ухвалення додаткового рішення залишено без задоволення, оскільки із заяв відповідача про прийняття додаткового рішення встановлено, що відповідач не погодився саме з постановою Третього апеляційного адміністративного суду від 02.12.2020 про задоволення позовних вимог та не надав належних і допустимих доказів на обґрунтування своїх заяв про прийняття додаткового рішення.

ОЦІНКА СУДУ

Питання ухвалення додаткового судового рішення в КАС України унормовані положеннями статті 252 цього Кодексу.

Суд, що ухвалив судові рішення, може за заявою учасника справи чи з власної ініціативи ухвалити додаткове рішення, якщо: 1) щодо однієї із позовних вимог, з приводу якої досліджувалися докази, чи одного з клопотань не ухвалено рішення; 2) суд, вирішивши питання про право, не визначив способу виконання

судового рішення; 3) судом не вирішено питання про судові витрати (частина перша статті 252 КАС України). Тобто, нормами КАС України передбачені випадки, коли суд може ухвалити додаткове судове рішення, перелік яких є вичерпним.

Згідно з частиною другою статті 252 КАС України заяву про ухвалення додаткового судового рішення може бути подано до закінчення строку на виконання судового рішення. Виходячи з викладеного, додатковими судовими рішеннями є додаткова постанова чи додаткова ухвала, якими вирішуються окремі правові вимоги, які не вирішені основним рішенням, та за умови, якщо з приводу позовних вимог досліджувались докази (для постанов) або вирішені не всі клопотання (для ухвал). Крім того, додаткові постанови (ухвали) можуть прийматися (постановлятися) у випадку, зокрема, якщо судом при ухваленні основного судового рішення не визначено способу його виконання. Отже, додаткове судове рішення є засобом усунення неповноти судового рішення (постанови чи ухвали), внаслідок якої залишилися невирішеними певні вимоги особи, яка бере участь у справі. Додаткове судове рішення є невід'ємною складовою основного судового рішення.

Верховний Суд зазначив, що додаткове судове рішення не може змінювати суті основного рішення або містити висновки про права й обов'язки осіб, які не брали участі у справі.

Крім того, спосіб виконання судового рішення - це спосіб реалізації та здійснення способу захисту порушеного права. Під зміною способу виконання рішення суду необхідно розуміти прийняття судом нових заходів для реалізації рішення в разі неможливості його виконання у спосіб, раніше встановлений.

Для встановлення чи зміни способу виконання судового рішення необхідним є з'ясування питання чи не призведе встановлення чи зміна способу виконання рішення до зміни первісно обраного позивачем способу захисту своїх прав та інтересів, оскільки встановлюючи чи змінюючи спосіб виконання основного судового рішення, суд не може змінювати рішення по суті.

Колегія суддів, проаналізувавши рішення суду апеляційної інстанції та вимоги заяв відповідача про ухвалення додаткового рішення, вважає правильним висновок суду апеляційної інстанції про те, що відповідач у заявах про прийняття додаткового рішення фактично не погоджується зі змістом постанови суду апеляційної інстанції про задоволення позовних вимог та не надає належних та допустимих доказів на обґрунтування своїх заяв про прийняття додаткового рішення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 лютого 2022 року у справі № 160/3964/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/103539464>

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду за січень – квітень 2022 року / Упоряд.: управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду; правове управління (І) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. – Київ, 2022. – 121 стор.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua